

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Diplomová práce

2015

Bc. Miroslava Pourová

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Miroslava Pourová

Knihovna Václava Černého

Library of Václav Černý

Praha, 2015

Vedoucí práce: doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Konzultant: Mgr. Alena Petruželková

Tímto děkuji své vedoucí práce PhDr. Aleně Petruželkové za trpělivé vedení, cenné podněty a rady, PhDr. Růženě Hamanové za konzultaci a ostatním pracovníkům Památníku národního písemnictví.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne

.....

podpis studenta

Abstrakt

Diplomová práce představuje osobnost Václava Černého a jeho osobní knihovnu. Nejprve se autorka věnuje Černého profesnímu životopisu. V druhé části je pozornost věnována jeho kritické činnosti, čtenářskému portrétu a oblíbeným hrdinům. Další část je definována Černého osobní knihovně, obecné charakteristice, jejímu vzniku, způsobům, jakými Černý získával knihy, jeho práci s knihou, hodnocení literatury a knihovnám, které Černý během svého života navštívil. Závěrečná část podrobněji popisuje část knihovny s existenciální literaturou, zabývá se předchůdci existencialismu i českými a zahraničními představiteli tohoto filozofického směru.

Klíčová slova

Václav Černý, osobní knihovny, četba, filozofie, 20. století

Abstract

This thesis presents the personality of Vaclav Cerny and his personal library. First, the author turns the Černý's professional resume. The second part focuses on the critical activities readership portrait and popular heroes. Another part is defined Černý's personal library, general characteristics, its formation, the ways in which Černý harvested books, his work with books, literature review, and libraries that Černý visited during his life. The final part describes in detail the part of the library with existential literature, deals with the forerunners of existentialism and the Czech and foreign representatives of this philosophical direction.

Key words

Václav Černý, private library, reading, philosophy, 20th century

Obsah

1	Úvod.....	8
1.1	Metodologie.....	9
2	Životopis.....	11
2.1	Studia a působení na univerzitě.....	11
2.2	Druhý odboj.....	12
2.3	Poválečná léta.....	14
2.4	Vědec v komunistickém režimu	15
2.5	Dílo.....	19
2.5.1	Vydavatelská a redakční činnost	19
2.5.2	Barokní literatura.....	22
2.5.3	Česká a evropská středověká literatura	23
2.5.4	Překladatel a romanista.....	23
2.5.5	Paměti.....	25
3	Václav Černý kritik	27
3.1	Co je a co není kritika.....	27
3.1.1	Václav Černý a F. X. Šalda	28
4	Václav Černý a četba.....	30
4.1	Četba v dětství.....	30
4.2	Čtenář profesí	34
4.3	Rodný kraj	35
4.4	Literární hrdinové Václava Černého	37
4.4.1	Švejk.....	37
4.4.2	Jakub Thibault	38
4.4.3	Don Quijote	39
5	Knihovna Václava Černého.....	40
5.1	Osobní knihovna.....	40
5.1.1	Historie knihovny	40
5.1.2	Získávání knih	42
5.1.3	Profil knihovny.....	45
5.1.4	Práce s knihou	53
5.1.5	Místa setkávání.....	54
5.2	„Knihovny“ Václava Černého.....	57
5.3	Existenciální literatura v Černého knihovně	60

5.4	Existencialismus, mravnost a svoboda	61
5.5	Předchůdci existencialismu	62
5.5.1	Franz Kafka	62
5.5.2	Fedor Michajlovič Dostojevskij	63
5.6	André Gide	64
5.7	Henri Bergson.....	65
5.8	První sešit o existencialismu	67
5.9	Druhý sešit o existencialismu	69
5.9.1	Jarní almanach básnický.....	70
5.9.2	Jiří Orten.....	72
5.10	Literatura o existencialismu	73
5.10.1	Jan Patočka	73
6	Závěr.....	76
7	Seznam literatury.....	78
8	Obrazová příloha.....	87

1 Úvod

Profesor Václav Černý představuje v dějinách naší kultury významnou osobnost. Jeho dílo zasahuje do různých oblastí od literatury až po politiku. I přes silně omezené publikační možnosti během druhé světové války a po Únoru 1948 svým literárně kritickým dílem dokázal svůj „široký rozhled“. (FETTERS, 1995) Vyhraněné názory na události, které zachytil ve svých Pamětech, vyvolaly četné bouřlivé diskuze, mnohdy doprovázené vášnivým odmítnutím či nadšeným souhlasem. Svým literárněkritickým dílem dokázal, že byl sice „kýlem pod vodou, který není vidět, avšak přece určuje směr lodi.“ (BEDNÁŘ, 1965, s. 1)

Černého literární kritika i politická angažovanost jsou provázány s národním osudem. „Byl vždy tam, kde být měl, byl vždy připraven angažovat se ve věcech veřejných, bylo-li právě zde těžiště doby, odbojem za protektorátu počínaje a Chartou 77 konče.“ (PUTNA, 1996, s. 303) Černý díky svým postojům zažíval vzestupy i pády, žádný z nich ho však nedokázal zlomit.

Volba diplomového úkolu byla ovlivněna třemi okolnostmi; téma bylo jednak vypsáno v rámci databáze kvalifikačních prací, jednak pro oblast osobních knihoven byl na Ústavu informačních studií a knihovnictví vypsán výběrový seminář, který si autorka zapsala, a také měla autorka možnost spolupracovat s knihovnou samizdatové a exilové literatury Libri prohibiti.

Ačkoliv bylo osobnosti Černého věnováno několik konferencí¹, diplomových² a rigorózních prací³ a vydána byla i jeho korespondence s Egonem Hostovským a Františkem Hrubínem, jeho osobní knihovna zatím zůstávala neprozkoumána, přestože může nabídnout nový kontext pro jeho literárně kritickou činnost a Černého může představit nejen jako významnou, ale také všestrannou a erudovanou osobnost.

¹Konference v roce 1993 na Dobříši, Konference v roce 1994 v Náchodě, konference v Náchodě v roce 1995 a konference v roce 2005 v Praze.

²Hledání hrdinů s Václavem Černým [rukopis] / Lukáš Nachtigal; vedoucí práce Jakub Češka; oponent práce Jan Havel. -- Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2010. -- 40 s.; Václav Černý. Intelektuál v době normalizace [rukopis] / Pavla Kreuzigerová ; vedoucí práce Jan Rychlík; oponent práce Pavel Bek. -- Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2008. -- 164 s.; Pojem kultury v díle Václava Černého [rukopis] / Tomáš Klinecký; vedoucí práce Vladimír Czumalo ; oponent práce Martin Matějů. -- Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2007. -- 101 s.; Galicismsy v pamětech Václava Černého [rukopis] / Michaela Kašparová; vedoucí diplomové práce Otakar Mališ. -- Praha, 2004. -- 192 s.: tab.; Kulturně-politické stati Václava Černého z roku 1945 v kontextu dobového komunistického tisku [rukopis] / Kateřina Rathouská; ved. dipl. práce Petr Bílek. -- Praha, 2004. -- 87 s.

³Osobnostní a historické pojetí kultury v díle Václava Černého [rukopis] / Tomáš Klinecký; vedoucí práce Vladimír Czumalo ; oponent práce Václav Soukup. -- Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. -- 117 s.

Cílem předkládané diplomové práce je charakterizovat osobní knihovnu Václava Černého a podrobněji část osobní knihovny vztahující se k existencialismu. Součástí práce je rovněž profesní životopis, Černého čtenářský portrét, jeho práce s knihou, role knih v Černého osobním i profesním životě, a jako kontext jsou uvedeny některé názory Černého na literaturu a její tvůrce.

1.1 Metodologie

Vzhledem k rozsahu knihovny, která čítá 7 274 knih, bylo nutné zaměřit se podrobněji pouze na jednu vybranou část. Z analýzy přírůstkového seznamu bylo patrné, že knihy existenciálních autorů či knihy, které se k existencialismu vztahují, tvoří nezanedbatelnou část Černého sbírky. Václav Černý byl jedním z prvních u nás, kdo se zabýval tímto filozofickým a uměleckým směrem, a stal se tak jeho raným interpretem. Autorka se proto rozhodla podrobněji věnovat této části Černého knihovny. (PAPOUŠEK, 2006, s. 23)

Po přepsání přírůstkového seznamu do programu Microsoft excel byly z Černého knihovny vyřazeny svazky, které vyšly po roce 1987. Po Černého smrti přibylo do knihovny celkem 2 162 knih. Dále byly vybrány knihy, tematicky spojené s Černého literárně kritickou prací, knihy Černého přátel a spolupracovníků, knihy, o nichž se zmiňuje ve své korespondenci a Pamětech, knihy, o kterých se zmiňují jiní autoři v souvislosti s Černého osobou, svazky, z nichž si dělal Černý výpisky a reprezentativní vzorek poskytující alespoň základní přehled o různorodosti oblastí zastoupených v knihovně. V depozitáři Památníku národního písemnictví byla knihovna z velké části prohlédnuta a zdokumentována.

Prozkoumána byla rovněž Černého pozůstalost, uložená v literárním archivu PNP, ve které se nachází několik samizdatových knih a časopisů, výstřižky z četby, korespondence, koncepty dopisů a prací, cizí strojopisné rukopisy a časopisecká vydání Černého prací. Součástí pozůstalosti jsou rovněž dva soupisy knihovny. První rukopisný, který si Černý sám pořídil a druhý strojopisný připravený před prodejem knihovny do Památníku národního písemnictví. Do archivního fondu byly rovněž zařazeny katalogizační lístky části odborných knih z Černého knihovny.

Pro kapitulu o existenciální literatuře byly vybrány jak knihy předchůdců existencialismu, tak představitelů tohoto směru v zahraniční i domácí literatuře. U této části knihovny jsou připojeny roky vydání konkrétních svazků Černého sbírky.

Diplomová práce má rozsah 107 stran (30 439 znaků) s 20 stranami příloh. Součástí práce je seznam použité literatury, který je seřazen abecedně podle záhlaví, seznam

archivních pramenů použitých v této práci a obrazová příloha. Záznamy jsou strukturovány dle normy ISO 690 2.

2 Životopis

2.1 Studia a působení na univerzitě

Literární vědec, spisovatel, překladatel, kritik a filozof, prof. dr. Václav Černý DrSc., navštěvoval nejprve obecní školu v České Čermné, poté studoval reálné gymnázium v Náchodě a maturitu složil roku 1924 na Carnotově lyceu ve francouzském Dijonu, kam přešel z kvinty náchodského gymnázia. (ČERNÝ, 1994a, s. 9) Na Carnotově lyceu byl zapsán v učebním programu B se zaměřením na latinu a živé jazyky. Kromě francouzštiny se věnoval také němčině, starověké a novověké historii, zeměpisu a matematice. (ČERNÝ, 1994a, s. 41-42, s. 45) Ve vyšších ročnících lycea pokračoval v učebním programu classe de philosophie se zaměřením na filozofii, fyziku, chemii, přírodovědu a dějepis a zeměpis Francie s koloniemi. Za vynikající studijní výsledky byl oceněn Čestnou cenou za filozofii, Čestnou cenou bývalých žáků a byl vyslán na celostátní zkoušku nejlepších žáků středních škol. (ČERNÝ, 1994a, s. 88; PUTNA, 1995, s. 9)

Vysokoškolská studia zahájil rodák z Jizbice u Náchoda na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde se věnoval romanistice, bohemistice a filozofii. Studia úspěšně dokončil v roce 1929 s prospěchem 1,00. Závěrečná práce *Ideové kořeny současného umění* vyšla díky podpoře F. X. Šaldy také knižně. Poté na přímlovu otceva přítele profesora Součka začal působit na Druhé české reálce v Brně Křenově, ale již roku 1930 odešel na popud rady Bouse pracovat do Ženevy jako sekretář Institutu d'études slaves. (ČERNÝ, 1994a, s. 223) Na místní Calvinově univerzitě se stal roku 1931 nejmladším docentem srovnávacích literatur a obecné literární vědy, habilitoval se prací *Bergson, la jeune poésie des peuples latins et le „Poétisme“ tchéque*. Ve Švýcarsku měl na starosti studenty ženevských univerzitních fakult, navrhl zde založit Československý studentský spolek, přednášel zde rovněž pro krajany např. na téma *Husitství a českobratrství, Moderní česká literatura či Dějiny českého protestantismu*. (ČERNÝ, 1994a, s. 247-248) Pro Institut opatřil překlady některých děl, jednalo se např. o titul *Architektura Prahy*, studie z oboru chemie nebo české překlady z *Amiela*. (ČERNÝ, 1994a, s. 236-237, s. 242)

Po návratu do Prahy složil zkoušky pro středoškolskou profesuru z češtiny a francouzštiny. Mezi lety 1936-1938 vyučoval na Dívčím reálném gymnáziu E. Krásnohorské v Praze a na Reálném gymnáziu v Kladně. (ČERNÝ, 1994a, s. 190, s. 199) Během svého působení na středních školách navázal na učitelské zkušenosti svého otce, v předmětu filozofická propedeutika zase zúročil své znalosti z filosofie. (ČERNÝ, 1994a, s. 205-207)

Od zimního semestru 1931-1932 působil na katedře románských literatur na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1936 se habilitoval u F. X. Šaldy prací *Essai sur le titanisme dans la poésie romantice occidentale entre 1815 et 1850*, kterou dokončil během únorových pololetních prázdnin r. 1928. (ČERNÝ, 1994a, s. 188-189) Univerzitní působení pro Černého představovalo ideální spojení vědecké práce a předávání získaných poznatků nastupující generaci. Přednášel na téma *Česká literatura a její vztahy s literaturou francouzskou, Vrchlický a Západ, Významná období rozvoje českého ducha a Romantický titanismus na Západě*. (ČERNÝ, 1994a, s. 255, s. 286) Kromě toho v letech 1938-1939 suploval jako mimořádný profesor francouzskou literaturu a semináře na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Také v moravské metropoli byl navržen na profesuru. Jmenování bylo zmařeno uzavřením vysokých škol. Po 17. listopadu 1939 vyučoval až do konce 2. světové války na Reálném gymnáziu v Dušní ulici v Praze. (ČERNÝ, 1994a, s. 221, s. 286, s. 293; PULEC, 2009, s. 53)

2.2 Druhý odboj

Během války se prostřednictvím svého bratra Vladimíra a majora Jaroslava Emingera zapojil do protinacistického odboje, v letech 1941-1942 byl hlavním představitelem Národního revolučního výboru inteligence jako zástupce nestraníků. Bedřich Václavek pro Výbor koncipoval text *Spisovatelé a hnutí národně revoluční*, jímž se spisovatelská obec přihlásila k protinacistickému odboji, které mělo podpořit jednotné demokratické řízení divadla, filmu, tisku, rozhlasu a školství. Černý měl za úkol vypracovat návrh nového systému školství a na Filozofické fakultě UK vybudovat tajnou skupinu.⁴ (ČERNÝ, 1992a, s. 249, s. 323) Po zatčení Vladislava Vančury a Bedřicha Václavka byla činnost hnutí ochromena. Součinností Josefa Palivce, Jaroslava Kratochvíla a Černého byla zajištěna kontinuita druhého odboje pro Ústřední ilegální hnutí. Spolu s Palivcem byl rovněž členem organizace ÚVOD, pro kterou zajišťoval spojení s komunistickým odbojem. I zde měl na starosti školství a kulturu. (ČERNÝ, 1992a, s. 311, s. 318)

Během okupace přednášel tři roky literaturu, včetně zakázané. (ČERNÝ, 1992a, s. 227) Pro Národní revoluční výbor sestavil a redigoval ilegální spisovatelský sborník *Jaro 1942*. Kromě úvahové výzvy Černého byly do sborníku pojaty výzvy Vladislava Vančury a Bedřicha Václavka a básnické příspěvky. Články do sborníku se odevzdávaly přímo

⁴Publikováno r. 1948 ve sborníku prvního poválečného sjezdu spisovatelů *Účtování a výhledy*. (ČERNÝ, 1994a, s. 249)

Černému, který je distribuoval do tajné libeňské tiskárny Cyrila Šumbery.⁵ (ČERNÝ, 1992a, s. 250)

Kromě Národního revolučního výboru inteligence byl rovněž členem Petičního výboru Věrní zůstaneme, jehož úkolem byl nejen odboj proti německým okupantům, ale také národní osvobození a poválečná obnova státu. Černý v rámci Petičního výboru formuloval program Za svobodu.⁶ Zároveň byl výborem vyzván ke koncipování manifestu Odboj k národu k 28. říjnu 1939. (ČERNÝ, 1992a, s. 140, s. 143) Angažoval se také v Obci českých spisovatelů, pro kterou spolu s Františkem Halasem a Bohumilem Mathesiem formuloval její prohlášení. (ČERNÝ, 1992a, s. 33)

Ilegálními odbojovými organizacemi byl vyslán, aby doručoval zprávy do Francie. Přes Palivce, generála Zdeňka Nováka a Lípu zajišťoval spojení také s Londýnem. (ČERNÝ, 1992a, s. 96, s. 309-310) Rukopisný materiál pro odbojový tisk odcházel každý týden do kanceláře na Florenci, kde si Černý zároveň vyzvedával odbojové materiály pro Brno. (ČERNÝ, 1992a, s. 176) Zprávy českého odboje byly mikrofilmovány v nakladatelství Melantrich redaktorem Františkem Melounem.⁷ (ČERNÝ, 1992a, s. 321)

Roku 1942 Černý převzal do úschovy a uložil na venkově⁸ archiv Obce českých spisovatelů z let 1937-1938. (ČERNÝ, 1992a, s. 31) Později mu zapisovatel archivu Emanuel Lešehrad přinesl další část archivu z let 1938-1939, jednalo se o dokumenty, které měly být původně na doporučení Ivana Olbrachta i Vladislava Vančury spáleny. (ČERNÝ, 1992a, s. 216)

Díky činnosti v odboji byl Černému „odkládán nástup k nasazení.“ (ČERNÝ, 1992a, s. 360) Den po návratu do Prahy z návštěvy Náchoda byl 11. ledna 1945 zatčen a pět měsíců vězněn na Pankráci. Ze svého pobytu v nacistickém vězení plánoval vydat samostatnou knihu,

⁵Pracovník komunistického hnutí, člen KSČ, v letech 1941-1942 spolupracovník II. ilegálního ústředního vedení KSČ. V libeňské tiskárně zajišťoval spolu s Jaroslavem Cihlářem vydávání a kolportaci Rudého práva a ilegálních letáků. Po atentátu na Reinharda Heydricha v červenci 1942 byla tiskárna objevena a Šumberu zatklo gestapo. Roku 1944 byl v Drážďanech popraven.

⁶V plném znění vyšlo v osmerce o 56 stranách jako ilegální tisk na podzim roku 1941 s heslem Pravda vítězí a se sedmi citáty prezidenta Masaryka. (ČERNÝ, 1992a, s. 144)

⁷Reportér Českého slova, později pracoval v dalších denících nakladatelství Melantrich (A-Zet, Telegraf, Nedělní České slovo. V letech 1942-45 redaktorem Pražského ilustrovaného zpravodaje, od roku 1946 redaktorem Svobodného slova. Po válce se stal zahraničním dopisovatelem tiskové kanceláře Melantrichu z Londýna. V roce 1950 pracoval jako tajemník Výboru pro pomoc československým uprchlíkům, o rok později začal pracovat v redakci Radia Svobodná Evropa v Mnichově.

⁸Černý ve svých Pamětech sice konkrétní místo přímo nejmenuje, ale jedná se pravděpodobně o dům rodičů na Náchodsku v České Čemrné.

jeden příspěvek chtěl věnovat teorii konspirace. K jejich realizaci nakonec nedošlo.⁹
(ČERNÝ, 1992a, s. 61, s. 370-371)

2.3 Poválečná léta

Po svém propuštění ukončil své působení v Družstevní práci, kde se snažil pozvednout úroveň české knihy a své služby nabídl České národní radě, kde následně působil jako předseda kulturního a školního referátu v Zemském národním výboru. Obnoveno mu bylo rovněž členství v československé sekci Penklubu. (ČERNÝ, 1992a, s. 296, s. 380, s. 394) Od zimního semestru roku 1945 opět působil na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde přednášel Obecné a srovnávací dějiny literatury pro romanisty, hispanisty, bohemisty, komparatisty i další zájemce. (PISTORIUS, 1996, s. 38) Černý přednášel na téma Směry a problémy současné francouzské literatury, Vznik románských národů, Soudobé španělské písemnictví, Ganivetovo Idearium espaňol, Sociologické metody literární vědy, Rozbor staročeského Masticákáře, Španělské literární baroko, Přehled moderních literatur od renesance po preromantismus. (ČERNÝ, 1992b, s. 61, s. 182) V rámci svých přednášek komparatistiky organizoval semináře zaměřené na četbu a rozbor děl. (ČERNÝ, 1992b, s. 106) Studentům předkládal texty ze staročeské lyriky, texty o směrech a proudech soudobé francouzské literatury, ukázky ze španělských básníků a španělské ideologie Angela Ganiveta. (ČERNÝ, 1992b, s. 107) U studentů chtěl především „vyvolat zájem, bystřít jejich vědecký postřeh a orientovat je ke skutečným potřebám.“ (ČERNÝ, 1992b, s. 376)

18. června 1946 se stal řádným členem České akademie věd a umění, byl mu udělen čestný doktorát francouzských univerzit a byl vyznamenán Československým válečným křížem. Stal se rovněž členem Kulturní rady, ale aktivně v ní nikdy nepůsobil. Po roce 1945 byl zvolen za člena delegace, která na Trojském mostě jménem odboje vítala velitele tankové armády Pavla Semjonoviče Rybalka. Původně měl být také členem delegace hájící práva odboje v polemické diskuzi s vládou v hotelu Alcron, této funkce se však zřekl. Prezident Ludvík Svoboda udělil Černému za práci v odboji Dekret Válečného kříže 1939 a za odbojové zásluhy mu byla předána Pamětní medaile. (ČERNÝ, 1992a, s. 393, ČERNÝ, 1992b, s. 103)

Po válce byl Černý přesvědčen, že se naše kultura musí orientovat na Východ (Černý měl na mysli Rusko). Černý to považoval nejen za výhodné, ale také za výraz naší „veřejné kulturní slušnosti“. (ČERNÝ, 1995, s. 27) Zároveň chtěl zachovat živý styk se Západem (pro

⁹V 60. letech začal Černý sepsávat dějiny našeho národního odboje 1939-1945, které vyšly ilegálně v zahraničí. (ČERNÝ, 1992b, s. 493)

Černého především s Francií), ke kterému podle Černého naše země patřila, a jeho přerušení by znamenalo krizi a úpadek naší kultury. Věřil, že dojde ke spojení obou kulturních prostředí. (ČERNÝ, 1995, s. 30, 35) Černý byl přesvědčením demokrat a socialista, a i naše kultura měla být svým obsahem sice socialistická, ale ve své vlastní národní podobě. Černý socialismus vnímal jako společenství rovnocenných lidí, ve kterém není omezena tvůrčí svoboda. Nebyl zástupcem ani propagátorem socialistického realismu, nýbrž se stal jeho kritikem. (ČERNÝ, 1992a, s. 210, 212, s. 223; BUGGE, 1995, s. 11)

2.4 Vědec v komunistickém režimu

Ještě 5. února 1948 Československá národní rada badatelská zvolila Černého svým řádným členem v odboru Filologie cizích jazyků, ale po vítězství komunistické strany byl pro své názory perzekvován – byla mu znemožněna pedagogická i publikační činnost (osobní spis byl na Václava Černého založen již 16. 4. 1946 z příkazu ministra vnitra). Měla být prověřena především jeho činnost v protinacistickém odboji a politická činnost po Únoru 1948.¹⁰ (BUGGE, 1995, s. 13) Akčním výborem Filozofické fakulty byl upozorněn na nedostatečně revolučně a marxisticky orientované přednášky. (ČERNÝ, 1992b, s. 195) Když na výzvu sekretáře fakulty odmítl podat přihlášku k zaškolení v marxismu, byly zrušeny jeho přednášky o španělské a italské literatuře, později začaly být jeho ostatní přednášky uváděny pro posluchače 3. a 4. ročníku jako nepovinné. (ČERNÝ, 1992b, s. 264, s. 374, s. 378) Roku 1950 byl ministerstvem poslán na studijní dovolenou.¹¹ Toto nucené přerušení přednášek se 16. října 1950 stalo záminkou k ukončení zaměstnaneckého poměru pro neplnění pracovních povinností. (ČERNÝ, 1992b, s. 380-381) Sám Černý později vzpomínal, že se „zachoval tak, aby musel ze svého místa profesora odejít, zároveň s oběťmi [komunistických čistek na fakultě].“ (ČERNÝ, 1992a, s. 223)

Roku 1951 byl přidělen do Ústavu lidové písně, práci však mohl vykonávat z domova. (ČERNÝ, 1992b, s. 382; VÉVODA, 1995, s. 336) Od září 1952 byl vězněn za protistátní činnost, na jaře roku 1953 souzen, avšak pro nedostatek důkaz osvobozen. Proces se připravoval kvůli Černého údajné protistátní činnosti v tzv. Křesťansko-demokratické straně v procesu nazvaném Zelená internacionála. V návrhu na zatčení z 15. září 1952 byla uvedena

¹⁰Přehled spisů vedených proti Václavu Černému uvádí článek Rudolfa Vévody Václav Černý jako nepřátelská osoba uveřejněný v časopisu Tvar a v příspěvcích Pavly Kreuzigerové vydané tamtéž. Kreuzigerová navíc zmiňuje konflikty s Gustavem Barešem zastupujícím časopis Tvorba, útoky v kulturní rubrice Mladé fronty a v časopise Generace. (KREUZIGEROVÁ, 2009a, s. 12)

¹¹Studijní dovolenou si brali povinně všichni profesori, jejichž přednášky nebyly v souladu s marxisticko-leninskou ideologií. Během tohoto studijního volna pobíral vyučující pouze polovinu platu a měl za úkol nastudovat si díla marxisticko-leninských autorů. (KREUCIGEROVÁ, 2009b, s. 12)

i jeho protistátní činnost pro nakladatelství Vyšehrad; schůzky s Dr. Bedřichem Fučíkem a poslech zahraničních rozhlasových stanic. (VÉVODA, 1995, s. 13; FORMÁNEK, 2007, s. 31; ČERNÝ, 1994b, s. 217) V roce 1952 proběhla u Černých v bytě domovní prohlídka, při které byla zabavena téměř veškerá korespondence z let 1948-1953. (ČERNÝ, 1992b, s. 387) Při třídních politických prověrkách vědeckých pracovníků nevyhověl a roku 1958 byl nucen ústav opustit. (ČERNÝ, 1992a, s. 218, ČERNÝ, 1992b, s. 429; KAPLAN, 1998, s. 1)

Po propuštění byl předvolán na ministerstvo lehkého průmyslu, ale nabízená místa v tomto odvětví odmítl a žádal zařazení podle své kvalifikace. Přidělen byl do Kabinetu pro moderní filologii ČSAV, roku 1960 byl jmenován členem Komise pro soupis rukopisů jako odborný pracovník. Věnoval se evidenci, kritickému soupisu a studiu rukopisů jazykově románských z 15. – 19. století. (ČERNÝ, 1995, s. 11, ČERNÝ, 1992b, s. 429, s. 434-435)

Ve fondech veřejných a znárodněných zámeckých a klášterních knihoven se mu podařilo identifikovat několik neznámých rukopisů. Když v zámeckém archivu Künburků v Mladé Vožici pořizoval profesor dr. Miroslav Boháček soupis fondu, Černý v několika anonymních španělských rukopisech identifikoval dramatické texty Pedra Calderóna de la Barcy. Jednalo se o drama Velkovévoda z Gándie¹², Nesmí se věřit ani pravdě¹³ a ztracená hra Zápas lásky a žárlivosti. (ČERNÝ, 1995, s. 11-12, s. 146-150)

Hry byly publikovány knižně v překladu Gustava Francla, na kterém se podílel i Černý. Calderónovské objevy Černému znovu otevřely vstup do veřejného prostoru. Jednak publikačně – v zahraničí to byla redakce španělské moderní revue Atlántida a N. A. Sigalová, která pomohla Černému uveřejnit studii o Corneillově baroku v kulturní rubrice Lidové demokracie. (ČERNÝ, 1992b, s. s. 443-445; HAMAN, 2006, s. 6). Po období omezování veřejného působení mezi lety 1948-1956 to bylo poprvé. Calderónovské objevy Černého vrátily i do pedagogického procesu, alespoň neoficiálně se stal konzultantem doktorských prací zabývajících se novými objevy. (ČERNÝ, 1992b, s. 446-448, s. 482)

Další neznámý rukopis identifikovaný Černým pocházel z lobkovického fondu, uloženého v pražské univerzitní knihovně v roce 1963. Jednalo se o dosud neznámé práce Michaila Vasiljeviče Lomonosova – Apoteóza Petra Velikého, Paralela s Alexandrem

¹²Součástí hry byly také dva veselé dramatické výstupy připojované jako mezihry o přestávkách hlavní hry. Drama nebylo nikdy publikováno tiskem a poslední zprávy se o něm objevily v roce 1691. (ČERNÝ, 1995, s. 11-12, s. 17-18, s. 146-150, ČERNÝ, 1992a, s. 443)

¹³Jednalo se o hru o Albrechtovi z Valdštejna. Hra měla velkolepou premiéru koncem února 1634, tedy v době, kdy byl již Valdštejn po smrti, a jednalo se o první uvedení Valdštejnovy postavy na scénu. Černý s pomocí soudobých zpráv florentského vyslance rekonstruoval její děj. Článek o rukopisu a rozboru byl uveřejněn francouzsky v Acta Musei Nationalis Pragae 1961, č. ½, s. 75-105. (ČERNÝ, 1995, s. 11-12, s. 17-18, s. 146-150, ČERNÝ, 1992a, s. 443)

Velikým a zákonodárcem Lykurgem a Vyvrácení omylů a pomluv některých dějepisců. Znalci ruského baroka však později prokázali, že autorem těchto spisů Lomonosov není. (ČERNÝ, 1995, s. 54-56, ČERNÝ, 1992b, s. 496; NOVOTNÝ, 2006, s. 172)

Následovaly další články, ve kterých Černý publikoval komentáře k rukopisům Lope de Vegy uložených na Kynžvartu, k textům a apokryfům Francisca de Quevedy, nejcelistvějšímu světovému souboru melitensií Franze Paula von Smitnera uložených ve fondu Národního muzea či ke Cassanovově pozůstalosti ve Státním archivu v Mnichově Hradišti. (ČERNÝ, 1995, s. 59-62, s. 68-69)

Pro nevyhovující vědecký a politicko-ideový profil byl v r. 1957¹⁴ z Kabinetu propuštěn. (ČERNÝ, 1992b, s. 488) Vyloučen byl také z výboru Syndikátu spisovatelů a ze spisovatelské obce vůbec. (ČERNÝ, 1992b, s. 197) V témže roce byl také znovu pronásledován kvůli dvěma setkáním s Romanem Jakobsonem. Jistě v tom hrálo roli i to, že odmítl jakékoliv politické angažmá – ať už podepsat přihlášku do KSČ nebo vstoupit do Strany národních socialistů. (ČERNÝ, 1992a, s. 38) „Přišlo mi vzpomenout si také na Šaldovo moudré: pracuj si, vzdělanče, uznáš-li to za dobré, třeba i ve stranách, ale i pak zůstávej nad stranami, i nad tou vlastní!“ (ČERNÝ, 1992b, s. 36)

V dubnu 1968 pomáhal Ivanu Svitákovi s přípravami programu Klubu angažovaných nestraníků a stal se místopředsedou Společnosti pro lidská práva. Díky svobodnějšímu ovzduší se mohl opět nakrátko vrátit na své původní místo na Karlově univerzitě, kde obnovil Katedru srovnávací a obecné literatury. Již na jaře roku 1970 byl ale penzionován a Katedra komparatistiky byla zrušena. (ČERNÝ, 1992b, s. 629) Odešel také z Komise pro studium rukopisů a zároveň mu byla zakázána veškerá publikační činnost. Od 70. let byl opět pod dohledem Státní bezpečnosti. Přednáškové činnosti v oboru literární vědy a literárněhistorické metodologie se však úplně nevzdal, jen se zaměřil na prostředí mimo univerzitu. V Památníku národního písemnictví přednesl např. příspěvky o Marcelu Proustovi, Jamesi Joyceovi, Dantovi, Karlu Čapkovi, Kunderově Žertu a Vaculíkově Sekyře. Vystupoval také v literárních cyklech Lidové knihovny na Žižkově. (ČERNÝ, 1994a, 431; JONÁKOVÁ, 2006, s. 60)

Proti Černému byla v periodickém tisku, v Československé televizi i v Československém rozhlasu organizována štvavá kampaň; Rudolf Černý ve svém článku Jak se dělá kontrarevoluce, opublikoval o Černém tendenční životopis.¹⁵ (ČERNÝ, 1992b, s. 624,

¹⁴Na s. 433 svých Pamětí Černý uvádí jako rok propuštění r. 1958.

¹⁵Jednalo se o časopisy Rozhlas, Květy, Protirevoluci, Rudé právo, Dějiny strany hovoří k dnešku, Tribuna, Lidová kultura. Útoky na Černého ale i např. spisovatele Jana Procházku vysílala Československá televize v pořadu Svědectví od Seiny, Černého osobou jsou také inspirované dva díly seriálu Třicet případů majora Zemana (Klauni, Štvanice). Odposlechy pořízené během Pražského jara sloužily jako hlavní důkaz Černého

s. 632-633) Černý byl obviněn, že po srpnu 1968 mělo pod jeho vedením dojít k vytvoření pravicové vlády v ČSSR. Policie prohledávala byt Černých, zabavovala věci, instalovala odposlechy a několikrát odvedla Černého k výslechu. (VÉVODA, 1995, s. 13)

V 70. letech Černému publikační prostor poskytly samizdatové edice Petlice, Expedice, Kvart, Studnice, Pražská imaginace i exilová edice Arkýř, z periodik především Svědectví, Proměny, Spektrum a Listy. Jeho příspěvky se objevily ve sbornících Pohledy 1, Jan Patočka, První skica k podobizně, Kniha Charty 77 sv. 2, Československý fejeton, Hodina naděje, O svobodě a moci, Pokus o vlast. (SLOMEK, 1992, s. 4) V neoficiálním tisku Černý namísto podpisu používal značky VČ, vč či vd. Některé články kryla dr. Anna Vondruš.¹⁶ Podobně jako Václav Havel napsal generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ Gustavu Husákovi protestní dopis, ve kterém upozorňoval na propagandistickou kampaň vedenou proti jeho osobě; v roce 1977 se stal jedním z prvních signatářů Charty 77. (JONÁKOVÁ, 2006, s. 62-63; ČERNÝ, 1992b, s. 374)

Řada Černého knih, článků, úvodů a doslovů zůstala pouze v rukopise či nebyly zařazeny do sborníků. Některé jeho studie (např. Girardův obraz současné francouzské literatury) mohly vyjít pouze v cizině, kde mu vyjadřovala podporu řada zahraničních organizací alespoň čestným členstvím. Černý byl zvolen členem Academie Real, čestný doktorát mu udělila univerzita v Montpellier, jako jediný Čechoslovák se stal členem čestného mezinárodního výboru Královské belgické akademie a byl navržen do světového předsednictva Světové asociace hispanistů. (ČERNÝ, 1992b, s. 109, s. 219)

Jeho jméno rovněž figurovalo v Příloze k politické směrnicí Ministerstva kultury ČSSR a na seznamu knih, které měly být vyřazeny z veřejných knihoven. (ČERNÝ, 1992b, s. 372; 630-631; ČERNÝ, 1994b, s. 211) Jednalo se o všechna díla od roku 1936. Knihovny měly na základě tzv. Deseti bodů Klementa Gottwalda schválených na IX. sjezdu KSČ vyřadit jednak protifašistickou, jednak protisovětskou a protilidovědemokratickou literaturu stejně jako literární brak. Černého knihy se také objevily na cenzurních seznamech a doplňcích Ústřední lidové knihovny hl. města Prahy a Masarykova lidovýchového ústavu. Jeho knihy byly označovány jako nemarxistické či protimarxistické a Černý byl zařazen mezi buržoazní úpadkové filozofy a spisovatele. (ŠÁMAL, 2009, s. 41, 44, 55, 213)

Ačkoliv se Černému coby literárnímu vědci dostalo mezinárodního věhlasu a uznání, vycestovat do zahraničí mohl jen s velkými obtížemi. Musel proto odmítat pozvání do

protirežimních postojů a byly rovněž odvyšilány v sedmidílném pořadu Ze zákulisí kontrarevoluce, který vznikl k příležitosti druhého výročí vpádu vojsk Varšavské smlouvy. (KREUZIGEROVÁ, 2009, s. 6)

¹⁶Dr. Anna Vondruš byla bývalou studentkou profesora Černého, nabízel profesorovi zorganizování vlastního bytového semináře, který odmítl. (JONÁKOVÁ, 2006, s. 62-63)

Ameriky, Anglie, Jugoslávie, Španělska, Švýcarska, Francie, Belgie, Holandska, Ruska, Polska, Maďarska, četná pozvání mu ani nebyla doručena. (ČERNÝ, 1994b, s. 211, s. 220) Při cestě do Norska byl Černému zabaven kufr s vědeckými knížkami a články a při cestě na studijní pobyt do Říma mu byl zabaven pas. Emigraci však vždy odmítal. (ČERNÝ, 1994b, s. 385, s. 614, ČERNÝ, 1992b, s. 269) Když získal povolení vycestovat do Berlína, rozhodl se odmítnout. „...odpověděl jsem dopisem zvučí straně NDR, že je pod důstojnost československého vědce, aby jel kamkoliv, nesmí-li jeti jinam, a aby připustil, že za něj bude vybíráno, kam pojedete a které vědecké styky jsou kulturně prospěšné a které nikoliv (ČERNÝ, 1994b, s. 222)

Václav Černý zemřel 2. července 1987 v Praze po vleklých zdravotních problémech.¹⁷ Pohřeb proběhl pod dozorem Státní bezpečnosti. V České Čermné byla Černému v roce 1995 odhalena pamětní deska. (LUKEŠ, 1992, s. 2; FETTERS, 2005, s. 7)

2.5 Dílo

Rozsah témat, kterými se Černý zabýval, dosáhl úctyhodné šíře. Řada jeho děl se dočkala světového ohlasu. Těžiště jeho vědeckého zájmu spočívalo sice v literatuře, lingvistice a filozofii, ale zajímala ho např. také teologie. Nikdy se nepřestal vyjadřovat k politické situaci. (JONÁKOVÁ, 2006, s. 57-58; WIENDL, 1994, s. 20) Podle Černého se však autor měl chovat tak, že „ještě nic pořádného neudělal a dívat se na dosavadní práci jako na něco, co je jen předehrou.“ (ČERNÝ, 1946, s. 2)

2.5.1 Vydavatelská a redakční činnost

2.5.1.1 Čechoslovák a Mladé snahy

Prvními vydavatelskými a redakčními počiny Václava Černého byly jeho vlastní časopisy Mladé snahy (obr. 1) a Čechoslovák (obr. 2). Celkem Černý napsal, ilustroval a vyrobil pět čísel časopisu Mladé snahy v letech 1916-1917, a čtyři čísla Čechoslováka v roce 1918.

V Mladých snahách Černý uveřejnil také své první literární pokusy na pokračování – povídky Dobrodruh a Šílenci. Kromě těchto dvou příspěvků uveřejňoval Černý v časopise seriál o zajímavých místech Čech a krátké portréty českých spisovatelů (např. Heyduk, Dyk,

¹⁷Problémy s očima ho trápily již od r. 1978 a jeho stav se příliš nezlepšil ani po operaci. Po stanném právu v Polsku už nepsal, to, co měl již napsáno, přepisoval či přidával dodatky. Řadu svých přátel už ke konci života nepoznával. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 47-49)

Aleš, Mánes) včetně jejich díla. Jako ilustrační doprovod sloužily vlepované obrázky se slovanskými motivy.

V prvním čísle Čechoslováka, jehož vydávání zřejmě spolupůsobilo při vzniku samostatné republiky, zahájil Černý národní hymnou a manifestem o svobodném Československu. Také druhé číslo je věnováno československému státu, třetí číslo je pak uvedeno hymnou slovenskou. Společným tématem všech čísel jsou osobnosti národního obrození zařazené do rubriky Český Slavín, ve které přibližoval dobu obrozeneckou či její osobnosti (např. Jungmanna, Čelakovského, Kollára, Šafaříka a Pressla). Kromě těchto textů se objevily příspěvky věnované Bezručovým Slezským písním a Masarykově osobnosti. V třetím čísle Černý uvedl novou rubriku Noviny, která přinášela zajímavosti k zařazeným článkům.

V tiráži nazvané Drobnosti Černý komentoval kresby a ornamenty publikované v časopise (ideální podobizna Jana Husa, kresba československých vojáků, mapa republiky, vlepené státní znaky). Pro své čtenáře Černý připravil prémii – obraz Lesní krajina (autorem obrazu byl bratr Vladimír), kterou si čtenáři mohli zakoupit za 0,30 haléřů.

2.5.1.2 Host

Již během univerzitních studií Černý publikoval články o bergsonovských aspektech v románech Prousta a Lautréamonta. Na žádost Ivana Blatného napsal pro časopis Host i další příspěvky, stal se např. pravidelným příspěvatelem rubriky o knižních novinkách. Články se týkaly rozmanitých témat – surrealismu, španělského ultraismu či obecně poezie. (ČERNÝ, 1994a, s. 187-188; KYLOUŠEK, 2003, s. 93)

V letech 1926-1929 působil jako redaktor Hosta. O své redaktorské premiéře říkal, že „první číslo naprosto nedopadlo nejhůř, a udalo hned i nový ráz, jež chtěl [Černý] revui vtisknout.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 192)

Do Hostu byly postupně zařazovány příspěvky z naší i cizí poezie, překlady z Ortegy y Gasset, Guillerma de Torre, Aloise Epsteina, Léona-Pierra Quinta a dalších. V roce 1929 byla nová koncepce časopisu nakladatelem odmítnuta. Marie Majerová Černému nabídla publikační prostor v časopise Čin, Josef Hora ho chtěl získat do redakce časopisu Plán. Černý zvolil Plán, ve kterém již před tím uveřejnil několik překladů a statí. Spolu s Ivanem Blatným a Čestmírem Jeřábkem však plánovali reorganizaci Literární skupiny a obnovení Hosta, který měl vycházet v Brně. Ze společného záměru však nakonec sešlo. (ČERNÝ, 1994a, s. 193, s. 196, s. 216)

2.5.1.3 Lidové noviny

Od Julia Firta¹⁸ dostal v roce 1936 nabídku řídit kulturní rubriku Lidových novin, v rámci které měl na starosti především umělecko-kritickou přílohu tzv. Literární pondělí. (KOSATÍK, 2011, s. 139, ČERNÝ, 1994a, s. 332) Pracovnu po dva roky sdílel s bratry Čapkovými, zde také obdržel pozvání od Karla Čapka mezi pátečníky. Z úcty k Šaldovi však nabídku nikdy nepřijal, ani později když byly schůzky pátečníků obnoveny Čapkovou ženou Olgou Scheinpflugovou.¹⁹ Později toho ovšem litoval. (ČERNÝ, 1992a, s. 347, ČERNÝ, 1992b, s. 170) Spolu s dalšími literáty Ivanem Olbrachtem, Egonem Hostovským, Janem Čepem, Jaroslavem Seifertem, Vítězslavem Nezvalem, Františkem Halasem, Paulem Claudelem, či Émilem Verhaerenem se také slavní bratři stali tématem jeho kritických článků. (ČERNÝ, 1994a, s. 333, s. 336)

2.5.1.4 Kritický měsíčník

V lednu 1938 založil Černý ve spolupráci s Juliem Firtem Kritický měsíčník. (FIRT, 1972, s. 162, MED, 2010, s. 110) Založení revue pro literární a uměleckou kritiku, ve snaze navázat na Šaldův zápisník, zřejmě urychlila smrt F. X. Šaldy. (ČERNÝ, 1994a s. 16) Kritický měsíčník vycházel u Františka Borového desetkrát ročně a poskytoval publikační prostor nejmladší básnické generaci, významným autorům generace starší, zahraničním autorům²⁰ mnoha spisovatelům komunistickým i židovským (Eisnerovi, Fischerovi, Saudkovi, Kratochvílovi, Bieblovi, Pujmanové, Zavadovi). (ČERNÝ, 1992a, s. 355, s. 358); nevyhýbal se slovenským kulturním otázkám, které u nás měly nízkou publicitu. Ještě před knižním vydáním zde byly uveřejněny Halasovy sbírky Torso naděje, Počasy, Naše paní Božena Němcová; Horův Jan Houslista; Holanova Noc ze Snu či Palivcův Hrozen. (ČERNÝ, 1992b, s. 80-81, s. 90-93) Kromě publikování původní literatury měl Kritický měsíčník sloužit aktuální umělecké kritice, literární historii a teorii, uměnovědě. (ČERNÝ, 1992b, s. 23)

V důsledku útlumu činnosti Obce spisovatelů se kolem Kritického měsíčníku postupně soustředil Kruh spisovatelů, který chtěl úspěšněji chránit svobodu tvorby a projevu. František

¹⁸Původní profesí úředník Lihové centrály převzal v roce 1929 nakladatelství Františka Borového a v roce 1936 Lidové noviny. Roku 1939 odešel do Velké Británie, kde působil jako pracovník informační služby ministerstva zahraničních věcí. Po návratu do Československa řídil nakladatelství Melantrich. Jako člen Československé strany národněsocialistické se stal poslancem Národního shromáždění. Po vítězném únoru opět emigroval. V exilu spoluorganizoval Radu svobodného Československa. Působil také v rádiu Svobodná Evropa.

¹⁹S Karlem Čapkem se vidal Černého bratr Vladimír. S Josefem Čapkem se Černý setkal na návštěvě u Josefa Palivce. (PALIVEC, 1938, s. 1)

²⁰Černý tím hbitě reagoval i na politickou situaci. Po odebrání Podkarpatska zařadil články o jejím soudobém básnictví, po napadení Polska vyšel v KM výběr polských básníků, představoval čtenářům zakázanou německou literaturu, švédskou lyriku či soudobou slovinskou poezii. (ČERNÝ, 1992a, s. 88)

Kovárna inicioval vydávání knižnice Svazků Kritického měsíčníků. Nakladatel Václav Petr v této edici vydával samostatné eseje a úvahy z různých oborů. Dvouarchové sešity byly uveřejňovány dvakrát až čtyřikrát za měsíc. Černý plánoval vydávat ještě Knihovnu moderní kritiky, nakonec však nebyla realizována. (ČERNÝ, 1992a s. 88, s. 98-99)

Pro odmítání rasisticko-nacistických myšlenek a díky podpoře ovzduší demokratického humanismu a kultury první republiky a rovněž díky udržování styků s cizinou se Kritický měsíčník stal jedním z center druhého odboje, který na začátku okupace chránil židovské spisovatele. Do redakce dokonce přicházely žádosti o pomoc při zařazení do armády nebo o pomoc k emigraci. (ČERNÝ, 1992a, s. 79, s. 82 s. 89, s. 190; JELÍNEK, 1993, s. 4)

Kritický měsíčník byl mezi čtenáři velmi populární, náklad rostl i za války a dosáhl až dvaadvaceti tisíc výtisků. Německé úřady však začaly jednotlivá čísla cenzurovat, např. z dvojčísla měsíčníku byl vyškrtnut Černého článek o Halasovi. (ČERNÝ, 1992a, s. 291) Z úředního nařízení mělo být vydávání měsíčníku 30. května 1941 zastaveno²¹, nakonec však vycházel ještě rok, i když v posledním pátém ročníku byl snížen rozsah časopisu o třetinu. (ČERNÝ, 1992a, s. 199-200, s. 286-287, FIRT, 1972, s. 162)

V červnu roku 1945 došlo k obnovení Kritického měsíčníku, který se stal formálním orgánem Syndikátu českých spisovatelů. Vycházel ve stejném rozsahu, ovšem z měsíčníku se kvůli pružnosti a aktuálnosti stal čtrnáctideník. Když Černý odmítl časopis poskytnout kulturnímu odboru Souručenství za jednu z jeho tiskových platforem, byl z redaktorského postu odvolán a nahrazen Bohumilem Novákem. (ČERNÝ, 1992a, s. 293; ČERNÝ, 1992b, s. 371) Poslední říjnové číslo vyšlo v roce 1948, avšak nebylo dokončeno. O dvacet let později na měsíčník, který ohmataný a potrhaný koloval tajně mezi lidmi, vzpomínal Václav Havel. Jaký význam Kritický měsíčník měl, se dozvídáme z korespondence s bratrem Vladimírem, který Černému sděluje v dopise ze září 1970, že si jeho dobrý známý nechal všechna čísla svázat do luxusní kůže. (ČERNÝ, 1995, s. 26; ČERNÝ, Vladimír, 1970, s. 1)

2.5.2 Barokní literatura

Jedním z období české literatury, kterému Černý věnoval významnou pozornost, byla barokní literatura a její místo v evropském písemnictví. Jeho záměrem bylo mj. poskytnout

²¹Černý byl pražskou vojenskou cenzurou wehrmachtu vyzván, aby předložil Johnovu knihu Večery na slavníku. Černý požadavek odmítl z důvodu rozebrání nákladu. KM také jako jediný neotiskl na své obálce V jako symbol německého vítězství. (ČERNÝ, 1992a, s. 288, s. 293)

nový pohled na období baroka a vyvrátit domněnky o této epoše jako době úpadku. (MED, 2010, s. 135; VIKTORA, 2006, s. 123)

Černý se také soustavně zabýval francouzskou barokní literaturou. Stanovil např., kdy se ve francouzské próze poprvé objevily barokní prvky, ve kterých žánrech, a u kterých spisovatelů. Do terminologie zavedl pojem literární baroko, zajímalo ho formování barokní estetiky; studii věnoval dílu Adama Michny z Otradovic. (ČERNÝ, 1937; PEČMAN, 2006, s. 48) Přednášky profesora Josefa Hendricha vzbudily zájem Černého o dílo o Komenského. Své znalosti o baroku zúročil při sestavování antologie evropské barokní poezie *Kéž hoří popel můj*. Posmrtně ještě vyšlo čtrnáct studií o baroku našem i cizím, ve kterých Černý nově vyložil pojem baroka a navrhnul vlastní periodizaci baroka. (PICHOVÁ, 2008, s. 125-126; SUK, 1992, s. 8)

2.5.3 Česká a evropská středověká literatura

Černý se od roku 1942 zabýval poezií trobadorů a staročeskou lyrikou. Ačkoliv se jednalo především o středověkou literaturu a středověkého člověka v románských zemích, několik příspěvků věnoval také domácí literatuře. Během válečných let komparoval staročeskou milostnou lyriku s literaturou románskou, západoevropskou trobadorskou a dvorskou písní. Českému čtenáři vyličil žakéře, světské divadlo, středověké frašky, bonifanty i mastičkáře. Dokonce se věnoval starým hudebním nástrojům. (ČERNÝ, 1992a, s. 294; ČERNÝ, 1958; ČERNÝ, 1955; ČERNÝ, 1969)

2.5.4 Překladatel a romanista

Černý již v obecné škole vynikal svým nadáním a znalostmi, s lehkostí zvládal také výuku jazyků včetně gramatiky.²² Postupně se naučil francouzsky, italsky, španělsky, portugalsky, německy, rusky a samozřejmě ovládal i latinu. Na filozofické fakultě si zapsal jednorozční kurzy historické mluvnice italské, španělské, portugalské a rumunské. Je proto přirozené, že svůj um zúročil také při překládání. (PITŘINEC, 1995, s. 3; ČERNÝ, 1994b, s. 95)

Rozsáhlé filologické znalosti uplatnil při překládání jazykově náročných děl, jako jsou Montaignovy Eseje či starofrancouzské kroniky a výbor z poezie středověkých trobadorů. Na překládání poezie spolupracoval s básníky, kteří z jeho tzv. podstročnicků verše vytvářeli. (Iuk, 2007, s. 58) Černý se také zabýval kritikou překladů, ve kterých se zaměřoval na soulad

²²Latinská slovíčka si například opakoval cestou z Čermné do gymnázia v Náchodě. (JONÁKOVÁ, 2006, s. 59)

originálu s překladem, pozornost věnoval i oběma aktérům – autorovi a jeho překladateli.²³ Řadu překládaných titulů opatřil rozsáhlým úvodem či doslovem a poznámkovým aparátem. Po zákazu publikační činnosti nesměly jeho komentáře k překladům vycházet. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 142, s. 146; ČERNÝ, 1995, s. 203)

Překladatelská práce byla pro Černého „...podivuhodným zážitkem, něčím mezi těžkou námahou, rozkoší a pocitem splňovaného poslání...“ (ČERNÝ, 1992a, s. 13) Překládal během svého pobytu v Brně a později, když mu byla znemožněna publikační činnost, byly překlady východiskem z hmotné nouze. I tak si ale díla k překladu vybíral, především jimi chtěl vyplnit mezery, které vznikaly jako důsledek komunistické kulturní politiky. Některé příspěvky přikryli svým jménem Josef Čermák²⁴ a Vladimír Mikeš²⁵. (ČERNÝ, 1992a, s. 222; ČERNÝ, 1992b, s. 493-494; CHALOUPEK, 1995, s. 11) Překlady publikoval jak knižně v Melantrichu a Odeonu, tak časopisecky v Plánu, Přítomnosti, Rozhledech, Kvartu, Životu, Lumíru, ve sborníku U, v Literárních novinách a v Listech pro umění a kritiku. (ČERNÝ, 1992a, s. 275, s. 277; ČERNÝ, 1992b, s. 321, s. 493)

Ve třicátých letech se Černý věnoval především španělské poezii jak starší, tak současné (Antonio Machado, Ramon del Valle-Inclán, Juan Ramón Jiménez, Federico García Lorca, Luis de Góngora y Argot, Juana Inés de la Cruz) a filozofii (Miguel de Unamuno, Ortega y Gasset). (BĚLIČ, 1999, s. 6)

Z výše uvedených literárních oblastí byla Černého celoživotní láskou především literatura francouzská. V polovině šedesátých let vydal, jako dosud jediný u nás, výbor z již zmíněných Montaignových Esejí. Intenzivně se zabýval středověkou francouzštinou, z které českému čtenáři představil Paměti křížákovy od Jeana de Joiville. Věnoval se francouzskému myšlení a filozofii prostřednictvím překladů děl Augustina Saint-Beuva (Podobizny a eseje) a Hippolyta Taina (Studie o dějinách umění). (MONTAIGNE, 1995; SAINTE-BEUVE, 1969; TAINE, 1978; ČERNÝ, 1963)

Z italského písemnictví přeložil De Sanctisovy Dějiny italské literatury, v pozůstalosti se dochoval rukopis o Francescu De Sanctisovi a neúplná Antologie italské renesance. V rámci cyklu přednášek Co dala renesance evropské kultuře uveřejnil příspěvek Od Danta k Tassovi. (CATALANO, 1999, s. 89) Černému byl často vytýkán malý zájem o italienistiku ve srovnání s jeho zájmem o ostatní románské jazyky (zvláště francouzštinu).

²³Řada kritik překladů je uveřejněna ve výboru Tvorba a osobnost a v Lidových novinách.

²⁴Josef Čermák byl bývalý žák Václava Černého, který kryl jeho díla pro nakladatelství Vyšehrad. Na řadě titulů se také sám podílel. (Kreuzigerová, 2009a, s. 12)

²⁵Vladimír Mikeš byl rovněž bývalým žákem Václava Černého. Kromě Černého překladů Studie o dějinách a umění Hippolyta Taina kryl šifrou VM také příspěvky Vítězslava Gardavského, Anně Kareninové-Furekové, Petru Koptovi, Ludvíku Kunderovi či Janu Vladislavovi.

Z románské oblasti se kromě již uvedených autorů věnoval Paulu Claudelovi a jeho vztahu k Čechům, Pierru Corneilovi, Stephanu Mallarméovi, Paulu Valérymu, Rubénu Daríovi. Zajímal se o vztah Jaroslava Vrchlického k románským literaturám. Pro Bohumila Mathesia, který působil v nakladatelství Sfinx, vybíral hesla z románských literatur do literárně naučného slovníku, z francouzštiny a španělštiny hesla sám psal. (HAMAN, 1995, 6; CATALANO, 1999, s. 87-89; ŠUMAN, 2008, s. 133; KUČEROVÁ, 2008, s. 106)

2.5.5 Paměti

Zamýšlená autobiografie měla mít podle původního plánu sedm částí. Černý na svých vzpomínkách, které měly zachytit vše od dětství přes studentská léta, léta v odboji, poválečnou éru a období od 50. let, Chartu 77 až po současnost, začal pracovat v 60. letech. Nakonec však došlo k vydání pouze tří svazků, které popisují události z let 1921-1972, přesto alespoň z náznaků lze tušit, o čem všem měl Černý v úmyslu pojednat v dalších svazcích. (VLADISLAV, 1983/1984, s. 4-5; LUKEŠ, 1992, s. 2) Původně Paměti vznikaly jako komentář pro čtenáře Kritického měsíčníku. Černý později litoval, že na rozsáhlém díle nezačal pracovat mnohem dříve, aby je stihnul včas dokončit. (ČERNÝ, 1992a, s. 395, s. 397, BĚLOHOUBEK, 1998, s. 19)

Černého Paměti vyvolaly značné ohlasy. Vedle faktografických chyb²⁶, omylů a nepřesností, byly Černému vytýkány pasáže, které psal s hořkostí a neuváženě; antisemitsky laděné výpady, tvrdošijnost, jízlivost, nespravedlnost, pýcha i přílišný subjektivismus a kontroverzní soudy. (WEINDL, 1995, s. 17, BRABEC, 1993, s. 6; DRESLER, 1995, s. 8-9; KALVODA, 1995, s. 20)

Přesto i odpůrci Černého oceňují obsáhlost autobiografie, systematicky podávané svědectví a jedinečný intelekt. Texty považují za strhující, provokativní, jazykově vytříbené a doporučují ke čtení každému, kdo se chce seznámit s našimi moderními dějinami. Někteří toto dílo vnímají jako jakési memento, pro jiné je poselstvím, nezapomínající pamětí. Oceňovány jsou také Černého portréty rozmanitých osobností. (PETŘÍČEK, 1992, s. 4; JUNGSMANN, 1995, s. 15, s. 18-19; MACHONIN, 1995, s. 26-27; KVAČEK, 1994, s. 1). Milan Šimečka v nich nenachází jedinou nudnou stránku a Jan Vladislav označuje Paměti jako „několik knih

²⁶Karel Pecka (1928-1997) ve svém článku Opožděné doznání uvádí, že faktické chyby byly způsobeny omezeným přístupem k informacím a nedostatkem sil autora. Korektury Paměti by zdržely jejich expedici ke Škvoreckým do Toronta a kvůli zvýšení frekvencí domovních prohlídek hrozilo, že Paměti vůbec nevyjdou. (In: LITERÁRNÍ NOVINY, 1992, s. 5) Řada autorů také upozorňuje na fakt, že se nejedná o historickou studii, nýbrž biografii a výroky v ní uvedené se musejí brát i s dobovým kontextem. (BRABEC, 1993, s. 6; KALVODA, 1995, s. 25) Řada nepřesností mohla vzniknout také tím, že Černého Paměti byly psány se značným časovým odstupem. (VLADISLAV, 1995, s. 5; KALVODA, 1995, s. 21) Sám Černý o Pamětech říkal: „Nepíšu dějiny, vzpomínám.“ (In: LIDOVÉ NOVINY, 1992, s. 5)

v jedné – nárys politických dějin Francie a Československa od konce 1. světové války až po dnešek přes stručnou srovnávací historii moderní kultury obou zemí s exkurzem o jejich školství, až po souhrnný nástin moderní francouzské literatury a podrobnější obraz české poezie, prózy, kritiky a vůbec humanitních věd tohoto století: a to všechno tvoří součást obecnější úvahy o místě a úloze vzdělance v tomto světě...“ (VLADISLAV, 1995, s. 10)

První kniha nezačíná, jak je obvyklé, dětstvím, k tomuto období se Černý již nedostal, ale rokem 1921, kdy Černý odešel studovat na Carnotovo lyceum do Dijonu. Zahrnuje rovněž jeho vysokoškolská studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ženevské období i léta strávená v Brně. (ČERNÝ, 1994a)

Druhý díl mapující období 1938-1945 měl vyjít v Československém spisovateli jako Křik Koruny české, byl ovšem zničen ještě před expedicí, druhý sešit tohoto dílu zůstal pouze ve fázi první korektury. První vydání pod názvem Pláč koruny české se uskutečnilo až v exilovém nakladatelství manželů Škvoreckých Sixty-Eight Publishers za přispění Nadace Charty 77. Druhé vydání převzaté z torontské edice vyšlo ve spolupráci Edice Rozmluvy a časopisu Svědectví jako 16. svazek. Původně Černý tento díl vydávat nechtěl a Jiřího Pistoria žádal, aby tento záměr tlumočil Škvoreckému. (PISTORIUS, 1996, s. 38) V roce 1992 brněnské nakladatelství Atlantis do nového vydání zařadilo také dodatky, kterými Černý okomentoval torontské vydání. (ČERNÝ, 1992a)

Poválečná léta a komunistické období Československa do r. 1972 shrnul Černý do závěrečného dílu Pamětí. Komentuje v něm únorové události, padesátá léta, uvolněnou atmosféru let šedesátých a počátek let sedmdesátých. V posledním dílu Pamětí se Černý vyjádřil k režimu, který mu zabraňoval svobodně pracovat. (ČERNÝ, 1992b)

3 Václav Černý kritik

3.1 Co je a co není kritika

Kromě překladatelské a literárně historické činnosti se Václav Černý věnoval také kritice. Černého filozoficky založené kritiky zaměřené na soudobou literaturu byly nejednou příliš náročnou četbou pro čtenáře kulturních rubrik. (KARFÍK, 1995, s. 45) „Kritika jsem chtěl mít filozoficky školeného, neměl jsem nic proti tomu, aby jeho soud byl třeba i aplikací filozofického názoru a systému.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 318) Svými kritikami vytvářel svébytné dílo zrcadlící „úplnost, jednotu a celistvost jeho osoby a názoru na svět a člověka“, a pro čtenáře bylo „novým zážitkem, nejčastejše oslovením, výzvou.“ (VANOVIČ, 1999, s. 18; ČERNÝ, 1992a, s. 84)

Do žánru literární kritiky byl zasvěcen již během studií na filozofické fakultě, především svým učitelem F. X. Šaldou. Ke kritické činnosti ho povzbuzoval také jeho spolubydlicí Egon Hostovský. (ČERNÝ, 1994a, s. 150) Ačkoliv hlavní poslání své práce viděl v romanistice, stal se již díky článkům v Hostu „mimoděk a jaksí z polopřinucení“ nejvýraznější kritickou osobností své generace, Paradeferdem²⁷, jak ho Šalda nazýval. Navzdory prvotním pochybám začal kritiku milovat a ctít i jako „životní riziko“. (BRABEC, 1995, s. 34, 36)

Celé Černého kritické dílo se vyznačovalo osobitým stylem, britkými polemikami i všudypřítomnou ironií. Každou knihu, kterou hodnotil, zároveň poměřoval osobností autora. Neváhal přitom poukazovat na jeho nedostatky. Při analýze jednotlivých složek díla, včetně lingvistických, dokázal postihnout i nejskrytější vrstvy díla. (KYLOUŠEK, 2008, s. 100-101) Po uměleckém díle požadoval, „aby bylo celistvé a v sobě sourodé, jednotné, osobně intimně pravdivé, a zároveň originální, tvořivé, nové osobitostí zpracování vsťrebané matérie.“ Kritika byla pro Černého žánr vědecký i tvůrčí, využil v ní své bohaté vědomosti a rozhodně odmítal „osobivý, plytký, rádoby hlubokomyslný, ze všech rukávů povysoukaný, nastavovaný žvást nesourodých a navzájem si odporujících nápadů a dojmů.“ (ČERNÝ, 1992a, s. 21)

Černý psal barvitě, neváhal čtenáře přímo oslovovat, pokládat rétorické otázky, předkládat tvrzení. Jeho nezaměnitelný styl čtenář rozeznal už po přečtení první věty. (JUNGMANN, 1988, s. 255; VANOVIČ, 1999, s. 36, 171, 227) Čtenáře prostřednictvím svých textů učil rozlišovat „zlato od pozlátká“, dával jasně najevo, který autor je mu blízký a

²⁷Označení pro přehlídkového, parádního koně. (ČERNÝ, 1994a, s. 350)

kterého chtěl „pouze“ interpretovat. (PECKA, 1992, s. 5; KOŽMÍN, 1995, s. 39; KUČEROVÁ, 2008, s. 107-110)

Ve svých kritických člancích se nezávisle a svobodně vyjadřoval ke všem generacím, směrům, skupinám či školám, na stránkách kteréhokoliv časopisu.²⁸ Zároveň se však vyjadřoval pouze k takovým knihám, které ho něčím oslovily. Podobně jako divadelní kritice se vyhýbal kritice generační²⁹, podpůrné a propagační. (ČERNÝ, 1994a, s. 208, s. 218, s. 276)

3.1.1 Václav Černý a F. X. Šalda

Za „největší zjev kulturního života“ považoval Černý F. X. Šaldu (tvůrce teorie, etiologie a teleologie kritiky), který na něj zapůsobil svou heroickou osobností a nejvíce právě jako kritik a literární historik³⁰, a to i přesto, že s jeho pojetím kritiky, která podle Šaldy nebyla žánrem uměleckým, ne ve všem souhlasil. Přes určité výhrady, zejména co se týče chápání kritiky jako uměleckého žánru, Šalda pro Černého zosobňoval literáta, pro něhož byla kritika posláním, nikoliv zaměstnáním.

Na čem se naopak se „starým čarodějem“, jak Šaldu Černý nazýval, shodl, byl názor, že kritika souvisí především s kritikovým vkusem a je na něm založena. Kritik se měl rovněž ztotožnit s tvořivým elánem umělce, vžít se do jeho tvůrčího stavu a prožít s ním veškerý proces tvoření díla. Detailní znalost interpretovaného díla oba považovali za podmínku sine qua non. (ČERNÝ, 1992c, s. 88-95, 130, 178, 205; VANOVIČ, 1999, s. 20)

Černý Šaldu navštěvoval v jeho soukromém bytě od podzimu 1925. Vedli spolu diskuze o kulturním dění a literatuře, i když Šalda byl spíše posluchačem než vypravěčem. Shodně oba uznávali Wolкера, Nezvala, Seiferta, Zahradníčka a Vančuru, z cizích osobností Danta, Baudelaira, Valéryho či Prousta. (MACEK, 1996, s. 263) Ačkoliv Šalda o znalostech svého žáka nepochyboval, i jeho překvapily obšírné citáty z Mussetovy poezie. Černý znal totiž Musseta skoro celého nazpaměť, hlavně Noci. „Znal jsem slušně i Franceovo dílo i florentskou renesanci, prostudoval jsem si ještě trochu zevrubněji františkánství a Franceův půl ironicko-skeptický, půl milostný vztah k náboženství.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 97)

Černý byl okouzlen Šaldovými výklady o literatuře. K literatuře měl sice blízký vztah od mládí, ale především Šaldovo univerzitní působení, vedle působení Josefa Pekaře a Josefa

²⁸ Ačkoliv chtěl být nestranným kritikem, neubráníl se občasnému nepochopení některých směrů. Jako například v Kritickém měsíčníku: „Myslíte surrealisty?... už po roce 1924 prvním článkem, jenž vůbec vyšel z mého péra...rozebral jsem a odmítl tenhle ismus...“ Obdobně se ve stati Dnešní literatura a mýtus odmítá vyjádřit k Beckettovu dílu Čekání na Godota. (KOŽMÍN, 1995, s. 41)

²⁹ „Nikdy, vůbec nikdy mne nelákaly vavříny „kritika generačního“, prosazovat hodnoty a programové cíle jediného, byť i vlastního pokolení.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 317-318)

³⁰ Od některých oponentů byli Černý a Šalda označováni termínem V. X. Č. (MACEK, 1994, s. 258)

Šusty, ovlivnilo zaměření Černého studia. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 7) „Co lákalo a poutalo u Šaldy, bylo, že zrovna nutil, vedl, sváděl k přímému styku s autory, nebylo možné slyšet u něho o Mussetovi, Sandce, Mériméovi, Mallarméovi, Francovi, ba i jen o těch Goncourtech a třeba i o pouhém Champfleury, a nejt se přesvědčit na místo a nezačíst se soustavně do těch autorů, a po nich i do soudů, jež o nich francouzská literární historie a kritika vyslovila a dosud vyslovovala a co Šalda nezamlčoval, ale připomínal...A což teprv, když vám prezentoval Stendhala, Flauberta, Taina.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 113)

Hold Šaldovi Černý složil nejen vydáváním Kritického měsíčníku, kterým navázal na Šaldův Zapisník, ale také knihou Osobnost, tvorba a boj, jež měla být parafrází na Šaldovy Boje o zítřek. (ŠPIRIT, 2001, s. 476; MED, 2006, s. 46) Všechny Šaldovy články týkající se literatury Černý prozkoumal a kriticky zhodnotil, později připravil několik antologií Šaldových textů. Stal se nejen vykladačem Šaldova díla, ale také jeho přímým následovníkem. Černý se rovněž angažoval ve Společnosti F. X. Š. i v jejím výboru, než byl z obou funkcí vyloučen. (ČERNÝ, 1994a, s. 170, s. 312; ČERNÝ, 1992a, s. 81; ČERNÝ, 1992b, s. 372)

4 Václav Černý a četba

Václav Černý o sobě říkal, že denně pracuje se šesti knihami – jednu využíval pro psaní, jednu ke čtení, jednu studoval, o jedné přemýšlel, další překládal a poslední, zpravidla detektivku, si četl před usnutím. (JONÁKOVÁ, 2006, s. 63-64) Četbu vnímal jako oddech, jako činnost, ze které vše vychází, kolem které se vše točí a zase se k ní vrací. Výsostné místo v četbě zaujímala česká literatura, kterou nejen miloval, ale i velmi dobře znal. Celý svůj život prožil mezi četbou a jejím výkladem, mezi četbou školní i domácí, četbou povinnou, milovanou, vsugerovanou i vznícenou. Sám sebe označoval za bibliomana, který si nejčastěji četl v některé z pražských kaváren.³¹ (ČERNÝ, 1992b, s. 353, s. 389)

4.1 Četba v dětství

K tomu, co formovalo dětský svět Václava Černého, dnes nemáme žádné doklady, jisté však je, že velký vliv na Černého měli především rodiče. Zejména řídící učitel Václav Černý st. nasměroval a inspiroval syna nejen ohledně studia, ale také v pozdější učitelské a literárněhistorické práci. Rovněž otcova knihovna byla prvním důležitým zdrojem četby.³² (JONÁKOVÁ, 2006, s. 57-58; PITŘINEC, 1995, s. 28)

Ve vzpomínkách Černý přiznává, že na něj měly vliv absurdní a hrdinské příběhy, „čtené nebo vyslechnuté z milovaných úst.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 65) Jako učitelské dítě se naučil číst sám a díky podnětnému domácímu prostředí, které bylo neodmyslitelně spojeno

³¹Kavárny od Vikárky na Hradě přes Malostranskou a Slavii až po Václavské náměstí a „Reprezenták“ (ČERNÝ, 1994a, s. 305) „...seděl jsem přece zatím raději v Unionce, a pan Patera mi k rozevřené sbírce básní přinášel studentskou černou kávu á 1, 50 Kč...podvědomě šuměl poslední Baudelairův verš, od něhož jsem právě zvedl hlavu. (ČERNÝ, 1994a, s. 100) Dále navštěvoval Národní kavárnu, kavárnu Opera a vinárny Réva, U Supů a U Parketů na Národní třídě. (ČERNÝ, 1946, s. 33; HAMANOVÁ, 2006, s. 261)

³²„[Denis] Jeho Čechy po Bílé hoře v překladu profesora Vančury jsem už jako chlapec četl v otcově knihovně.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 65) „Vyhledl jsem si v otcově knihovně svazky Časopisu pro moderní filologii a poslal jsem svůj článek do Brna profesorovi P. M. Haškovcovi...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 75-76) „...pátrals podle návyků z otcovy knihovny, ale „pana císařského rady“ Jana Otty, Štolce a Šimáčka, Kočího, J. R. Vilímka ses celou Prahou stěžl dohledal, to byla minulost a zasloužile vysloužilé stáří, kniha, po které jsi zatoužil, to teď byl samý František Borový, a pak byla pravidelně v obálce V. H. Brunnera, dal sis ho, mistra naší nové knižní grafiky, skrčka malého, nestarého, ale už jaksi chorobně sklíčeného, ukázat v Unionce, pokud nebyl tam, mohl být ještě jen v Tůmovce u stolu redaktora Boučka. Anebo Václav Petr, nakladatel Wolkerův. Anebo Melantrich, legionářský Čin, katolický Kuncíř, komunistický Fromek, S. V. P. Mánes, socdemácká Družstevní práce, hned roku 1925 založili tihle všichni a pár dalších, soukromějších, Klub moderních nakladatelů Kmen, zřetelný výraz nových cest a metod českého nakladatelského podnikání, odpovídající novým poměrům, vzniku republiky, generační výměně. Ale nejvíc času strávil okukováním knih nakladatelství Otakara Štorcha-Mariena, to byl úspěch razantní a jakoby Paříž v Čechách, Štorch vydával Rozpravu Aventina (1925-1934), měl svou síň Aventina, vlastně stálou výstavu modernistického umění, teprve v ní poznals, kdo byli slavná Osma, ale také již naši Tvrdošíjn s Josefem Čapkem, a Muzika a Jan Zrzavý, zkrátka Štorch se podnikatelsky rozběhl, až oči přecházely.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 149-150)

s četbou, získal a vstřebal tolik vědomostí³³, že mohl nastoupit do školy o rok dříve než jeho vrstevníci. Ve škole platil za nadané dítě, které prospívalo s vyznamenáním, premiantem zůstal také v Dijonu. Právě studijní léta ve Francii trávil Černý nejvíce s knihou, která ho provázela během vyučování i ve studijním volnu. Dá se říci, že kniha byla v lyceu Černého nejbližším společníkem. Jak vyplývá z literatury, příliš se s ostatními chlapci nekamarádil, a ani v Pamětech se blíže o svých spolužácích nezmiňuje, s výjimkou Jiřího Voskovce. (PITŘINEC, 1995, s. 28; JÁMEK, 1994, s. 6; PAVLÍKOVÁ, 1994, s. 75)

Ačkoliv v Pamětech najdeme o spolužácích stěží nějakou zmínku, v dopisech bratrovi líčí společné zážitky, připojuje fotografie ze školních výletů, popisuje maškarní ples i slavnostní večeři, kterou si společně uchystali na Štědrý den, společenské hry, muzicírování a také hru, kterou se spolužáky vymysleli a hráli. Domů zaslal několik čísel časopisu *Sale boite* (Špinavá bouda)³⁴, který se spolužáky vydával, a ve kterém si společně dělali legraci z francouzského internátu. Černý se chtěl sblížit s některým z francouzských spolužáků, aby se zlepšil v jazyce. (ČERNÝ, 1922, s. 3; ČERNÝ, 1922, s. 1)

Zprvu se Černý ve Francii musel vyrovnat nejen se steskem po domově, s všedními, stále stejnými dny, ale rovněž s drilem francouzského internátu. Dijonské lyceum kladlo na své studenty vysoké nároky, po skončení výuky se chlapci povinně museli věnovat samostudiu a úkolům, teprve potom měli volno. Hodně času proto trávili ve studovně, kde měl každý žák své místo v dvoumístné lavici s přihrádkou s knihami, sešity, povolenou četbou, osobními věcmi a penězi. (ČERNÝ, 1994a, s. 12, 14) Během studijních hodin si však často studenti četli i knihy podle vlastního výběru, pravidelnou a oblíbenou četbou byl například Guy de Maupassant. (ČERNÝ, 1994a, s. 17-18)

K doporučené školní četbě patřily ilustrovaná historie francouzské literatury, čítanka, komentovaný výbor literárních textů s výkladem, několik antologií z Corneille, Racina, Moliéra³⁵, kritické edice úplných textů právě probíraných autorů, ilustrované dějepisné knihy Alberta Malleta. (ČERNÝ, 1994a, s. 24) Tyto knihy měly sloužit jako jakási příruční knihovna, kdy „...žák sám, podnícen krásnou lidovou triádou, sáhl zvědavě do své přihrádky, aby se v soustavné historii literatury poučil o Corneillovi a ve výboru si přečetl všechno, co obsahoval, a seznámil se případně s celým jeho dílem; a napjat školním výkladem o evropské politice Mazarinově, otevřel si i Malleta a zhltl v jednom zátahu všech těch dvě stě stran o

³³Profesora v Dijonu například překvapil citováním Rodrigova monologu Corneilova Cida. (VANOVIČ, 1999, s. 167)

³⁴Časopis měl podtitul nezávislý ilustrovaný čtrnáctideník, orgán pokrokové a demokratické strany dijonských otroků. (ČERNÝ, 1922, s. 2)

³⁵Jednalo se o osmerková vydání nakladatelství Hachette. (ČERNÝ, 1994a, s. 24)

dvoru Ludvíka XIV., podstatě monarchistického absolutismu, stavbě i stylu Versaillí, Condém a Turennovi, principech vedení války, preciózních salónech i jejich mobiliáři, až po všechny ty královny milenky, galikanismus (snaha o samostatnost církve ve Francii proti papeži) a Port-Royal, vždyť to všechno souviselo a plynulo jedno z druhého... Četba a zase četba, výuka se neustále vracela k textům, a to detailně, tak říkajíc slovo za slovem studovaným a vykládaným, ve třídě i za domácí úkol...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 24)

Černý byl metodou čtení francouzských pedagogů nadšen, podrobně ji popisoval v dopisech svému otci a velmi oceňoval jejich přístup k výuce prostřednictvím knih. (ČERNÝ, 1942, s. 24) „V latině profesor přinášel, diktoval, ukládal úryvky z prózy, epiky, lyriky, epigramatiky, ale i z antické korespondence, politické elokvence, filozofie i morální esejistiky, úředních akt a výnosů, rejstřík autorských jmen byl neporovnatelně širší než v programech středoevropských...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 25)

Na druhou stranu Černý rodičům popisoval, jak profesori nejsou moc vstřícní, se žáky se ze zásady nestýkají mimo školu, výkladu je málo, stará literatura se moc neučí, pořád jen ukládají knihy za úkol nebo zadávají básně, které se mají naučit z paměti. Příčiny Černý spatřoval v tom, že francouzští profesori nemají zkoušky z pedagogiky. (ČERNÝ, 1922, s. 2-3) I přesto mu však při porovnání s českým vzdělávacím systémem přišla francouzská metoda bližší, především svým „vštěpováním rozsáhlých vědomostí, rozvíjení samostatného, kritického myšlení a svobodného individua.“ (JAMEK, 1994, s. 6)

Během studií Černý přečetl antické klasiky, přísloví, básně, texty Caesarovy, La Fontainovy Bajky a Elegie k nymfám ve Vaux, Corneillova Cida a Nicoméde, Moliéra. Získal přehled literatury od středověku, přes renesanci a klasicismus, až po romantismus a realismus. „...Četli jsme je ve třídě s profesorem, a třeba jen po dvacítiveršových odstavcích za dvouhodinovku, verš po verši, odstín po odstínu; čtli sami étudách za domácí přípravu...Memorovali je po kusech zpaměti...Sám jsem v mládí znával celého Cida, Horáce, Britannica, Athalii, povězte mi nějaký slavný verš, a budu pokračovat!“ (ČERNÝ, 1994a, s. 25-26) Tato povinná literatura z hodin měla být dále studována během soukromé studijní přípravy. Žáci se soustředili především na četbu z filozofie, ze které museli odevzdávat výtahy.³⁶ (ČERNÝ, 1994a, s. 42)

Ve volných chvílích si Černý obvykle choďoval ve čtvrtek a v neděli číst francouzské knihy do rozlehlého anglického parku, který býval liduprázdny a poskytoval osamělému

³⁶ Černý v Pamětech zmiňuje Descartesovu Rozpravu o metodě, Comtovův Kurs pozitivní filozofie, Bernardův Úvod do experimentální metody, Leibnizovu Monadologii a Millovu Logiku. Mezi povinnou četbu patřila také epická báseň Herrmann a Dorothea. (ČERNÝ, 1994a, s. 21, s. 42)

studentovi ideální místo pro četbu. V době vycházek se také toulal po památkách nebo navštěvoval kino a klasická představení dijonského divadla. (ČERNÝ, 1921, s. 2) Černý se také těšil na jarní a letní dny, kdy už bude možné číst ráno a večer v lyceu, a to nejen díla francouzská, ale také německá a ruská. (ČERNÝ, 1922, s. 2)

Kromě knih byl součástí Černého četby Studentský časopis, který v Dijonu odebírali z Československa, a do kterého Černý také přispíval. „A tak jsem jednoho letního večera 1924 dočetl poslední stránku románu George Sandové, vrcholného díla jejího socialistického období, druhého dne jsem si rovnou sedl za stolek opuštěné třídy naší školy a zplodil jsem z četby a vzpomínek ze saint-simonistů a fourieristů studii Socialismus George Sandové podle románu Péché de M. Antoine...tam [do Studentského časopisu] celá naše generace uložila svoje začátečnické pokusy: do ročníku II. jsem poslal exaltovanou Odpověď na článek o socialismu...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 75-76) Během studií také přispíval do náchodských Podkrkonošských rozhledů, které otiskly jeho stat' o Maxmiliánu Robespierrovi.

Radostně Černý rovněž vzpomíná na dobu školních prázdnin, kdy před odjezdem domů studenti využívali uvolněného režimu Carnotova lycea. „Knížky, denně volný východ, nerušená radostná zábava.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 70) Především o prázdninách se Černý mohl věnovat vlastní četbě, která nesouvisela s výukou. (ČERNÝ, 1922, s. 1) Černý na celé své mládí vzpomíná jako na „léta četby a do bláznovství milovaných knih, pomocníků skutečných...“ (ČERNÝ, 1994, s. 70)

Do lycea si z domova přivezl Černý pouze tři knihy. Milované a několikrát čtené Gogolovy Večery na Dikaňce³⁷, Trockého Perspektivy ruské revoluce³⁸ a Pellicovo Moje vězení³⁹. Po příjezdu mu však byly knihy zabaveny a vráceny až později. (ČERNÝ, 1921, s. 1) Ještě před nimi se však začel do příběhů o Tarzanovi, Hvízdavém Danovi a Nobodým, všech dílů indiánek Karla Maye, Kiplingovy Knihy džunglí a Podivuhodných cest Nielse Holgerssona od Selmy Lagerlöfové. „Po celou tu osvěživou chvíli výletu do Upplandu s návštěvou Uppsaly, Falunu a Gävle, jsem si žil hlavně jen s milým fantómem své dávné chlapecké četby...“ (ČERNÝ, 1992b, s. 62)

V druhém roce svého pobytu v Dijonu se začal učit italsky a rovněž četl rusky kvůli procvičení jazyka. Po prázdninách, které strávil v České Čermné, přijel do lycea také s otcovým Ottovým malým německým slovníkem. (ČERNÝ, 1922, s. 2) V dopisu rodičům

³⁷Jednalo se o laciné osmerkové vydání ve starém pravopise od nakladatelství ruských emigrantů Ruskoje slovo. (ČERNÝ, 1994a, s. 46)

³⁸Vydání z roku 1917 berlínského nakladatelství Verlag Ladyžnikov. V Berlíně však roku 1917 Trockého kniha nevyšla. (ČERNÝ, 1994a, s. 46; VLADISLAV, 1995, s. 29)

³⁹Cizojazyčné laciné vydání se slovníčkem z edice nakladatelství Unie. Silvio Pellico ho navíc přivedl k mazzinismu, který si doživotně oblíbil. (ČERNÝ, 1994a, s. 46)

z 6. 5. 1922 se Černý přiznává, že na českou literaturu mu nezbývá čas, dával přednost francouzské, přestože jazyk ještě příliš neovládal. Ale jeho cílevědomost ho nutila se v jazyce zdokonalovat a tak již 3. listopadu 1921 napsal bratrovi dopis celý francouzsky, 21. 1. 1922 se v dopise rodičům pyšnil úspěchem, když si z Racinova dramatu (blíže nespecifikovaného) musel vyhledat ve slovníku jenom 5-6 slov. (ČERNÝ, 1922, s. 2)

4.2 Čtenář profesí

Po návratu do Čech Černý pokračoval ve studiu francouzské filozofie. „...zalehl jsem nejprve do Parodiho, potom do Benrubiho...“⁴⁰ (ČERNÝ, 1994a, s. 111-112) Nevynechal však ani italské a německé filozofy – Croceho, Simmela, Schopenhauera, Jamesona. (ČERNÝ, 1994a, s. 111-112) Psaní každé větší práce předcházela důkladná filozofická příprava. Živě se také zajímal o veškeré mluvnice, rukověti, brožury a články. (ČERNÝ, 1994a, s. 119, s. 305)

Po odjezdu do Ženevy se Černý zaměřil na literaturu srovnávací a obecnou. Tři roky ve Švýcarsku strávil „uprostřed pohoří knih“ a tyto „nové a nové haldy knih“ byly psány v nejrůznějších jazycích. Do Ženevy si také nechával zasílat Šaldův Zapisník, aby neztratil kontakt s českým kulturním děním. (ČERNÝ, 1994a, s. 228, s. 255-256, s. 274; PULEC, 2009, s. 52)

Černý během svého ženevského pobytu navštívil několik míst, která byla spojena s literaturou. „Já jsem si v jeho [Rodolphu Töpfferových⁴¹] cestopisných, a spíš turistických črtách – celou jejich oblast jsem vídal z oken svých bytů – a v jeho vlídných lidových ženevských novelách mezi sousedským humorem a dobráckou ironií rád okoušel z krotkých, někdy líbezných slastí ženevského biedermeieru, poznával tu nejautentičtější poezii malé vlasti a uvědomoval jsem si, co mravní síly, niterné jistoty a urozené lásky k lidem může umělcovu srdci vnuknout i ta nejmenší malá vlast, má-li opravdu duši a cítí-li své poslání.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 246-65, s. 271-273; HRBATA, 1996, s. 15)

Do Švýcarska odjel rovněž na svatební cestu se svou ženou Miloslavou, se kterou toužili poznat nejen přírodní krásy, ale i místa, o kterých četli. „...za Byronem jsme zůstávali na dlouhé hodiny v Coppetu, posedali pod stromy a na pažitech de Staëlčina zámeckého anglického parku se stránkami překrásné Sainte-Beuvovy studie o ní na klíně – právě jsem ji

⁴⁰Dominique Parodi (1870-1955) byl francouzský filozof, který se zabýval tradicionalismem, demokracií, morálním problémem a moderním myšlením. Isaak Benrubi (1876-1943) byl filozof židovského původu. Ve svém díle se věnoval agnosticismu a morální filozofii.

⁴¹Švýcarský učitel, autor, malíř, kreslíř, karikaturista. Známý je pro své ilustrované knihy, které lze považovat za první evropský komiks.

překládal pro svou českou sainte-beuvovskou antologii – a ztráceli jsme se v sentimentální minulosti francouzského předromantismu...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 271) Společně poté procestovali ještě Francii a Itálii.

Po návratu do Prahy začal Černý na Filozofické fakultě organizovat semináře zaměřené na četbu a rozbor děl. Jeho pedagogickým krédem bylo, že „škola má: vychovávat vášnivé, láskyplné, chápavé a trvalé čtenáře, a ne: přechovat do studentské paměti hromady biografických faktů, seznamy jmen, dat a titulů, snad dokonce i obsahy nepřečtených knih, což vše stěží přetrvá zkoušku... mladý čtenář si navždy osvojil jistotu, že kniha, krása, myšlení a vědomost nejsou záležitostmi školních škamen, maturit, diplomů, ale životem samým, zrcadlem jeho v průběhu věků i jeho nejvážnějším rádcem.“ (ČERNÝ, 1992c, s. 153-154)

V roli pedagoga se snažil svým žákům předat zkušenosti, které získal díky francouzskému školství, tedy číst „vášnivě a chápavě“, orientovat je na hodnotnou četbu i k pramenům literárněhistorického charakteru. (ČERNÝ, 1992b, s. 106, s. 376; ČERNÝ, 1992c, s. 154) Jiří Pistorius Černého popisuje jako profesora, který své žáky učil kritickému myšlení a hodnocení cizích i vlastních děl a jemuž se podařilo díky své náročnosti přimět studenty k dlouhému vysedávání v univerzitní knihovně. (PISTORIUS, 1996, s. 39-41)

4.3 Rodný kraj

Máloco ovlivnilo Václava Černého v práci a v životě tak jako rodný kraj. Náchodsko bylo spjato s řadou významných literátů – Aloisem Jiráskem, Egonem Hostovským, Boženou Němcovou, bratry Čapkovými, ale i s Tézou Novákovou ze vzdálenější Litomyšle a Poličky, Karlem Václavem Raisem a Karlem Jaromírem Erbenem z Hradecka a Krkonoš. (ČERNÝ, 1992, s. 539, s. 541; JONÁKOVÁ, 2006, s. 59; HRBATA, 1996, s. 18) „Díky vztahu k rodnému kraji a jeho literatuře se mu stala literatura dialogem, který vedl celý svůj život a který tvořil pevnou základnu jeho dalších poznání evropské a světové literatury.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 58)

V korespondenci s rodiči se často objevuje stesk po Čermné, zájem o dění v kraji, touha dozvědět se něco o bývalých spolužácích, vzpomínky na toulky s knihou po okolí. Od spolužáka Balzara si v Dijonu půjčoval Náchodské listy. (PITŘINEC, 1995, s. 28; MOLDANOVÁ, 1996, s. 243)

Východní Čechy pro Černého představovaly nejen vzpomínky na dětství, ale rovněž místo, kde se cítil bezpečně a které do detailu znal. V dobách perzekuce se na Náchodsko pravidelně vracel, měl zde pevně zapuštěné kořeny. Po České Čermné a okolní krajině

podnikal dlouhé procházky zakončované často ve výletní restauraci Peklo. Návštěvy rád provázel po pamětihodných místech kraje, zasvěcené výklady prokládal recitací poezie Svatopluka Čecha *Ve stínu lípy*⁴² nebo veršů P. B. Shelleyho či Sergeje Alexandroviče Jesenina. (ČERMÁK, 1994, s. 95; HRBATA, 1996, s. 14-15, s. 19)

Ačkoliv si manželé Černí v Čermné nikdy nepořídili chatu či chalupu, jezdili sem trávit letní prázdniny, a to i potom, když bylo místním zakázáno poskytovat Černým ubytování. V době okupace i po zákazu literární činnosti po Únoru 1948 se zde „vrhal na literaturu, jako by do té chvíle nebyl žádnou knihu držel v ruce“ a prázdniny si pamatuje jako „neuvěřitelnou orgii četby a studia.“ (FETTERS, 2005, s. 6; ČERNÝ, 1992b, s. 513) „Jaké jásavé úniky to nicméně byly, za Dantem i k Dostojevskému, k Shelleyovi, Puškinovi, Leopardimu, Mickiewiczovi! Šel jsem do jejich poslední řádky a nezapomenutějšího slova, a jásot jejich uměleckého i lidského vítězství, veliký sebevědomý klid, který se z nich linul, se nevylicitelně mísil s úzkostí mé přítomné chvíle a jejího nebezpečí, radost chvěla se zlým tušením, tragický pocit života jihl do svůdné melancholické tklivosti. Klid byl jejich, mně však ulevoval, jejich vítězství mi pomáhalo žít a radilo přežít. Za nic na světě bych se nechtěl zřici těch nevýslovných vzpomínaných okamžiků, jsem šťasten, že jsem je v životě poznal... a jak jsem tak křížoval šestijazyčnou zemí trobadorů, zastavoval se nadlouho v evropském preromantismu nebo v portugalském romantismu, ťukal u Töpfferů nebo v renesanční platónské Florencii, ocital jsem se na dlouhé chvíle v zapomnění v okouzlujících, třebaže často nevěhlasných a nenápadných světech tiše hluboké místní nebo osobní jedinečnosti.“ (ČERNÝ, 1992b, s. 373)

Kromě Černého doktorské práce vznikla v České Čermné i Knížka o Babičce. Jedná se o drobnou publikaci, ale velké téma, kterému se věnoval již Černého otec.⁴³ O osudy Boženy Němcové se Černý zajímal od studentských dob v Dijonu (od profesora Bendelmayera získal článek o smrti „babičky“ Boženy Němcové, publikovaný v časopise *Zvon*). Rodiče pak dopisem požádal o další podrobnosti. (ČERNÝ, 1922, s. 3-4) Studie byla, kromě pocty otcově práci, „psána k chvále a slávě rodného horského koutu země.“ (ČERNÝ, 1992b, s. 536; ČERNÝ, 1994a, s. 189) Jak Černý uvádí v *Pamětech*, stala se mu knížkou nejmilejší. Kniha navíc vznikala v době, kdy Černý opustil univerzitu a postava Magdalény Novotné pro Černého představovala vše pozitivní z domova i z vlasti. Tuto postavu vůbec považoval za

⁴²Citovat verše z paměti patřilo ke klasickému vzdělání studenta francouzských lyceí, tzv. *lecons des récitations*. (VANOVIČ, 1999, s. 25)

⁴³Otec Václava Černého vydal v roce 1912 k příležitosti 50. výročí smrti Boženy Němcové sborník *Božena Němcová: sborník statí o jejím životě a díle, do kterého přispěl závěrečnou kapitolou*. Černý část otcovy práce pro vlastní dílo využil a dále doplnil. (MOLDANOVA, 1996, s. 242)

jednu z nejzajímavějších a Babičku označil za „Knihu knih“. Při genealogickém zkoumání rekonstruoval osudy Jiřího Novotného a jeho ženy, která ho zajímala rovněž jako lidský typ. (ČERNÝ, 1994a, s. 58; ČERNÝ, 1994c, s. 19; ČERNÝ, 1992b, s. 491; ČERNÝ, 1982)

Podobně jako otec se živě zajímal o Kladsko a jeho osudy. Tento zájem byl nejspíš podpořen polohou České Čermné, která jako výlučně české území bezprostředně sousedila s obcemi, které byly ryze německé. Černý se angažoval po skončení druhé světové války při řešení národnostně vypjaté situace, která panovala na hranicích, když se ujal vedení delegace kladských Čechů k prezidentu Edvardu Benešovi se žádostí o připojení Kladska k Československu. V roce 1946 Černý vydal v Družstevní práci Kladský sborník, který redigoval a napsal k němu úvodní a závěrečné pasáže. (JONÁKOVÁ, 2006, s. 59, FETTERS, 1996, s. 22)

4.4 Literární hrdinové Václava Černého

4.4.1 Švejk

Ačkoliv prvním významným hrdinou Černého četby byl Haškův Švejk, exemplář knihy se v jeho osobní knihovně nedochoval. S osudy vojáka Švejka se seznámil v Dijonu a podobně jako doma, i ve Francii měla kniha velký čtenářský ohlas. Především mezi Černého spolužáky z Československa, kteří si knihu četli během vyučování. „...sešitky začaly kolovat zpod lavice pod lavici, a teď jedním, za chvíli jiným československým chasníčkem zmítal nepotlačitelný řehot, bláznivé němé svíjení, pod závistivými pohledy francouzských kamarádů a podezíravým pošilháváním starého piona, který ten krouživý smích vztahoval na sebe...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 49) Toto pozdvižení při hodině se však Černému nevyplatilo, kvůli knize mu byly zakázány vycházky. Ani to ho však neodradilo od dalšího půjčování např. spolužákovi Voskovcovi. „Ten měl také jediný čím se mně revanšovat, půjčil mi Marinettiho manifest Futuristická osvobozená slova.“ (ČERNÝ, 1994, s. 49)

Podle Černého byl Švejk „jedinou náramnou věcí“, kterou Hašek napsal, protože se mu v ní podařilo zachytit specifické povahové rysy čecháčkovství.⁴⁴ Černý nešetřil chválami, o knize mj. napsal, že je mu „úžasně blízká“, považuje dílo za „trpké a velké, úžasně bolestivé, nabitě zlobou, sepsanou pesimismem napojenou duší. Jaký obraz světa a lidstva podává!“ (ČERNÝ, 1992c, s. 356; ČERNÝ, 1993, s. 347-349) Na druhou stranu nesouhlasil

⁴⁴Tímto termínem označuje Černý řadu věcí – poraženectví, neochotu, neschopnost, zbabělost, mravní či charakterovou slabost. (Vladislav, 1995 s. 7) Švejkovo „čecháčkovství“ spočívá v tom, že se „nebouří, neprotestuje, naopak s lišácky dobromyslnou, ba přitroublou pokoru čte rozkazy přímo z očí svých vrchností.“ (ČERNÝ, 1993, s. 347-348)

se zařazením Švejka mezi doporučenou školní četbu, ačkoliv ze své zkušenosti věděl, že pro chlapce to je zajímavé čtení. Celonárodního hrdinu si představoval jinak než jako vtípalka a šaška. Obdobně se o Švejkovi vyjádřil také F. X. Šalda.

Černý Švejka charakterizuje jako nepříliš chytrého, leč mazaného geniálního sabotéra, „lidového človíčka skrovných obzorů“. Tuto „velikou úžasně zdařilou figuru české literatury“ však podle Černého nemůže čtenář vnímat jakkoliv revolučně. V celém díle na Černého nicméně zapůsobila aktuálnost témat, vlastenectví, pacifismu a ideovost. Švejka řadil mezi tzv. válečné romány bývalých frontových vojáků (obdobně jako tomu bylo u Barbusse, Drogelése, Duhamela, Zweiga, Remarquea), u Haška ještě obohacený o troufalý bohémský šprým. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 142; VANOVIČ, 1999, s. 163)

Např. Milan Jungmann Černého hodnocení Švejka chápal jako odsudek, k postavě měl prý Černý odpor, kterým byl pověstný. (JUNGMANN, 1994, s. 18) Z dopisu Černého rodičům se však dozvídáme, že si o román napsal již v době studia na dijonském lyceu, hned jak byl vydán u Synka s Ladovými ilustracemi. Když se Černý dozvěděl o Haškově úmrtí, velmi jeho smrti litoval, zvláště proto, že dílo zůstalo nedokončeno. (ČERNÝ, 1994a, s. 47; ČERNÝ, 1922, s. 2) Ve svém článku Naše Majdalenka a p. Josef Švejk navíc řekl, že nikdy nepopřel uměleckou zdařilost Haškovy knihy, Švejka považuje za úžasně velkou figuru, ve které Hašek výsostně vyjádřil nízký lidský typ. (ČERNÝ, 1922, s. 2)

4.4.2 Jakub Thibault

Hrdinou, se kterým se Černý celoživotně ztotožňoval a kterého považoval za své alter ego, byl Jakub Thibault spisovatele Martina du Gard. Obdobně jako Černý byl Thibault „nedůvěřivý k zaběhnutým teoriím, nesnášející cizí zákon nad sebou, neustále vzrušovaný nadějemi jako už už splňovanými, s vnitřním životem nepošpiněným žádnou úzkostí, ačkoliv třeba i zmítaným všemi vášněmi. Tihle lidé jsou pocitem své osamělosti spíš chráněni než izolováni ale zůstávají sami i v davu k témuž cíli rozdychtěném.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 268) Černého samotářství bylo pověstné, sám sebe charakterizoval jako člověka s velkým talentem k samotě, ve které nechtěl být rušen.⁴⁵ (ČERNÝ, 1953, s. 165-166; ČERNÝ, 1994a, s. 266, s. 284; VANOVIČ, 1999, s. 222; VLADISLAV, 1985, s. 196)

Černý spojoval své zážitky z let 1931-1934 s Thibaultovými osudy roku 1914. Románová řeka⁴⁶ vypovídá o hodnotách a vlastnostech, které byly Černému vlastní. „Svazek,

⁴⁵V dopise Františku Hrubínovi z 12. července 1953 Černý žádá, aby nikomu „neukazoval cestu do jeho Egypta.“, kterým byla Česká Černná. (HAMANOVÁ, 2004, s. 149)

⁴⁶Román s počáteční úzkou dějovou linkou, která se postupně rozšiřuje, a přibývají postavy, jako když teče řeka.

jímž bylo dílo zahájeno, je z roku 1922, epilog je z 1940, celek pro mne navždy zůstal biblí mravní opravdovosti mé generace, napsanou starším bratrem.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 266)

4.4.3 Don Quijote

Klíčovým dílem byl pro Černého Cervantesův Don Quijote. Jako redaktor Melantrichovy knihovny se ujal Cervantesova překladu, který mu nezištně svěčil Šalda, jenž mu chtěl pomoci k prvnímu honoráři. Don Quijote se stal Černého nejoblíbenějším překladatelským dílem, ke kterému se ještě mnohokrát vrátil. (ČERNÝ, 1992a, s. 222) Českým překladem přispěl také do sborníku sto pět verzí překladu fragmentu z Dona Quijota *Aquel a quien la fama quiere dalle el nombre quo se tiene merediscido*.

Překládání náročného a rozsáhlého románu se neobešlo bez konzultací. Především literární souvislosti Cervantesova díla se staly předmětem korespondence mezi Černým a profesorem románské filologie Karlem Titzem. (ČERNÝ, 1994a, s. 275) „Pracoval jsem na překladu [Dona Quijota] ve svých nečerných brněnských hodinách, ale měl jsem k dispozici pouze originál v prastaré edici k běžné četbě, nic jiného nebylo v Brně k sehnání. Teprve v Ženevě jsem si opatřil skvělé kritické moderní vydání v *Clásicos castellanos*.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 222) Právě ženevské vydání je nejvíce opoznámkovanou knihou v Černého knihovně (obr. 3), brněnská edice se v knihovně nedochovala.

Černý v Quijotovi spatřoval kromě „skvělé parodie rytířského románu, nejkrásnější rytířský román, který byl kdy napsán, pomník renesančního myšlení, výraz životní moudrosti svého autora a výronem i ztělesněním národního ducha španělského.“ (ČERNÝ, 1993, s. 19) Podle Černého přesahoval hloubkou myšlenek všechny napsané romány, na prosté myšlenky pomateného rytíře dokázal autor vytvořit nejen zábavnou, ale také sociálně užitečnou knihu. (BĚLIČ, 1999, s. 7) Černý se podrobně postavou Dona Quijota i jeho autorem zabýval v kritických studiích Cervantes a jeho Don Quijote a Don Quijote a quijotismus.

5 Knihovna Václava Černého

5.1 Osobní knihovna

5.1.1 Historie knihovny

Základem Černého knihovny byly tři nejmilejší knihy a německý slovník, které si Černý přivezl s sebou do francouzského lycea. (ČERNÝ, 1921, s. 2) Již na lyceu začal tuto miniaturní sbírku rozšiřovat o francouzské knihy, především z dijonského antikvariátu. (VANOVIČ, 1999, s. 25) „A začal padat frank...a každý jeho pokles na burzách vítali s jásotem malí čeští finančníci Carnotova lycea, už zas budou ty skrovné podpory, kterých se nám od rodičů z domova dostává v KČ, platit ve francích o něco víc, což se projeví zvýšenou návštěvou kin a zvýšeným nákupem knížek, sláva!“ (ČERNÝ, 1994a, s. 54) Řadu knih také získal jako odměnu za studijní výsledky (obr. 4). „Těch knižních cen jsem si za studia nashromáždil celou půlknihovničku, vázanou v kůži, ale byl to samý klasik, francouzské lyceum staré školy tě přece neobdaří nemravou Baudelairem, ačkoliv ví, že ho čteš pod lavicí.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 22)

Rozečtené dijonské knihy si vozil s sebou na prázdniny do České Čermné. (ČERNÝ, 1924, s. 1) Po smrti rodičů v Čermné Černý knihovnu neměl, přivázel si sem jen aktuální čtivo. A přestože během svých letních pobytů v rodném kraji napsal Černý řadu svých prací, neměl vždy po ruce potřebnou, především odbornou literaturu. V dopise Egonu Hostovskému z 10. srpna 1949 si na nedostatek knih přímo stěžuje. Předmětem této přátelské prázdninové korespondence byly často také glosy o knihách.⁴⁷ (ČERNÝ, 1994a, s. 75; HAMANOVÁ, 2004, s. 17)

Černý si knihy vozil i do Holic, odkud pocházela Černého manželka Miloslava. „A trochu čtu. Tady v Holicích zase, nevím už pokolikáté, Poláčkovo Okresní město a jeho pokračování: ohromná kniha po mém názoru, nezapomeň na ni, až se vrátíš do Prahy.“ (HAMANOVÁ, 2004, s. 105) Poláčkův román nazýval „Vojnou a mírem českého venkovského maloměsta“ a považoval ji za „velikou epiku.“ (ČERNÝ, 1991a, s. 342) Kromě Okresního města měl Černý v knihovně ještě Povídky pana Kočkodana, Hrdinové táhnou do boje, Muži v offsidu a dvě vydání knihy Hostinec U Kamenného stolu.

Knihy potřebné ke studiu, ať už vlastní či vypůjčené, si nejspíše převážel také po svých studentských podnájmech. V prvním roce studia bydlel ve Spálené ulici č. 33 u paní

⁴⁷ Černý zmiňoval knihy, které potřebuje pro své studie o poetismu a baroku. Z konkrétních titulů uvádí Zíbrtovy Veselé chvíle lidu českého. (HAMANOVÁ, 2004, s. 17)

Krejcarové, ve druhém roce pak v bytě na Fochovce naproti Floře. Ve třetím roce si našel podnájem u paní Lindauerové v Dělnické ulici, kde se setkal s Egonem Hostovským, se kterým bydlel po zbytek studia. (ČERNÝ, 1992b, s. 102-104)

S manželkou Miloslavou bydleli na náměstí Interbrigády (dnešní ulice Janinovo náměstí), před Vánoci roku 1947 se přestěhovali do většího bytu v ulici maršála Tita (dnešní ulice Jugoslávských partyzánů). Knihovnu Černému pomáhali stěhovat jeho univerzitní posluchači, kterým za odměnu věnoval velkou část beletrie. (ČERNÝ, 1992b, s. 390; HAMANOVÁ, 2004, s. 34) Kromě studentů svými knihami obdarovával také své přátele. „Při návštěvách v sedmdesiatých a osemdesiatých letech okrem požičiavania ruznej literatury dával mi postupne i svoje publikácie vyšlé strojopisne doma i tlačou v cudzine. Moje léta v Dijoně, Pláč koruny české a staršiu Essai sur le Titanisme som dostal – jako dobré orientácie – ešte v začiatkoch práce...“ (VANOVIČ, 1999, s. 284)

O řadu knih a jiné dokumenty přišel při policejní prohlídce v roce 1952. Policie na stůl do knihovny přinášela knihy, korespondenci, legitimace, fotografie, výstřižky z novin, odznaky (např. Penklubu), kalendáře z let 1939-1952, rukopisné práce rozpracované i dokončené. (ČERNÝ, 1992b, s. 399) Některé svazky byly zabavovány ještě před doručením. Knižní dary od vědeckých kolegů ze zahraničí, institucí i nakladatelství nebo kompletní čísla časopisu Svědectví, které si Černý sám objednal, k adresátovi nikdy nedorazily. (ČERNÝ, 1992b, s. 438, s. 503) O některé knihy Černého připravili přátelé, kteří mu knihy zapomněli vrátit. „[Vzpouře andělů] Anatola France jsem někomu půjčil a už se mi nevrátila.“ (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 156)

Knihy původně umístěné v pracovně a v ložnici (za Černého života dosáhly počtu 5112), jsou v současnosti umístěny v depozitáři Památníku národního písemnictví. Černý se o své knihovně vyjádřil jako o záplavě knih. Svým přátelům radil, aby byli ve výběru knih do své knihovny přísní a nemilosrdně vyřazovali knihy, především ty beletristické, které již nepotřebují nebo vědí, že už se k nim nevrátí. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 7) Černý knihy rozdával poměrně často, zvláště pokud zjistil, že má některé svazky dvakrát, což v jeho knihovně nebylo nic neobvyklého „Zjistil jsem totiž, že mám dvakrát „Vzpouře davů“ od Ortegy y Gasset. Tato nevázaná je ode dneška vaše⁴⁸.“ (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 147) Černý často vlastnil stejný titul v různém vydání lišící se místem nebo datem vydání. Např. kniha Eduarda Alberta Jaroslav Vrchlický, kterou si Černý zakoupil v moskevském a

⁴⁸ Ortegovu knihu věnoval při jedné z návštěv Antonínu Bělohoubkovi.

olomouckém vydání, případně i jazykem. Jen v několika málo případech se jedná o shodná vydání.

Do Černého knihovny byla po smrti jeho rodičů nejspíše začleněna otcova knihovna nebo její část. Dokazují to svazky se stvrzenkou Administrace Historického klubu v Praze na jméno Václav Černý, řídící učitel Náchod s datem 20. 1. 1934 a kniha Emila Boleslava Lukáče věnovaná profesoru Václavu Černému na Nový rok 1907. Nemůžeme vyloučit, že si některé knihy rodičů ponechal Černého bratr Vladimír, který sám publikoval a překládal.

Knihovna se dále rozrostla po Černého smrti. Přírůstek 2162 knih pochází z nákupů paní Miloslavy a po její smrti v roce 1988 z akvizic dcery Míly. V roce 1982 převzal Památník národního písemnictví část profesorovi knihovny. V roce 1989 zakoupil Památník od Černého dcery prostřednictvím antikvariátu v Dlážděné ulici další část knihovny spolu s korespondencí a dalšími dokumenty. Na přelomu let 2011-2012 pak zbylé knihy odkoupil Památník od zetě Václava Černého Ing. Josefa Pavlíka. (HAMANOVÁ, 1997, s. 3)

5.1.2 Získávání knih

5.1.2.1 Nákupy

V Dijonu Černý hradil nákupy knih v místním antikvariátu ze stipendia. Chodil sem vždy, když od profesora Tenory dostal část peněz ze stipendia. (ČERNÝ, 1922, s. 1) 15. ledna 1922 rodičům napsal, aby zbytečně další peníze neposílali, protože je nepotřebuje, leda na nějaké knihy. Většina nakoupené literatury se týkala Černého zájmu o francouzskou literaturu a byla pořizována za účelem vybudovat si obsáhlou příruční knihovnu. (ČERNÝ, 1922, s. 1)

Korespondence s rodiči je dokladem Černého zájmu o domácí knižní novinky. Např. se zajímal, zda otec nebo bratr nejsou členy České matice. Z Národních listů získal informaci, že se připravuje vydání prvního dílu Historie slovanských literatur od dr. Máchala, kterou si chtěl koupit. V Černého knihovně se tato kniha nedochovala. Rodičům také připomínal, aby nezapomněli do Dijonu zaslat bližší nespecifikované knihy od Chrastenů, a aby z Národního osvobození vystříhovali román Devátý thermidor. (ČERNÝ, 1923, s. 4; ČERNÝ, 1924, s. 2) Zda Černého rodiče román skutečně vystříhovali, dnes nevíme, v knihovně ani v pozůstalosti román není. Protože v Dijonu a při výletech do Paříže postupně nakoupil velké množství knih, rozhodl se je poslat spolu s fotografiemi a pohlednicemi domů ještě před svým příjezdem. (ČERNÝ, 1922, s. 2)

V posledním ročníku studia dostal nabídku studovat na prestižní Ecole Normale Supérieure, pomýšlel také na studium filozofie na Sorbonně. Z finančních důvodů dal nakonec přednost české univerzitě, která měla podle Černého stejnou váhu. Rodiče ale žádal,

zda by mu mohli zaslat peníze na knihy, které jsou na francouzských univerzitách předepsané ke studiu. (ČERNÝ, 1922, s. 6; VANOVIČ, 1999, s. 27)

Kromě antikvariátu v Dijonu, měl také oblíbený obchod v Ženevě. V ulici Corratierie si v antikvariátu s terasou rád prohlížel a kupoval staré knihy, vždy se zdržel nejméně hodinu. (ČERNÝ, 1994a, s. 270) Knihkupectví navštěvoval také o prázdninových pobytech v rodném kraji, ovšem kvůli nákupu knih musel jezdit do nedalekého Náchoda. (HAMANOVÁ, 2004, s. 178)

5.1.2.2 Dary a dedikace

Kromě nákupů dostával řadu knih od svých přátel a známých. I přes Černého poněkud rezervované vztahy, četné dedikace od přátel, spolupracovníků okolo Kritického měsíčníku a druhého odboje, posluchačů jeho univerzitních přednášek, kolegů-autorů (včetně zahraničních), dokládají úctu a obdiv dedikantů. Začínají vždy např. „milému příteli“, „příteli nejvzácnějšímu“, „vzácnému příteli“, „váženému panu profesorovi/docentovi“ nebo naopak končící „v úctě“, „upřímně“ a „srdečně“ „obdivovatel“. Jediný Egon Hostovský zvolil důvěrnější oslovení v dedikaci ke knize Černá tlupa: „Vaškovi v upřímném přátelství jeho Egon. Praze 13. XII. 48“ (obr. 5). Některé knihy jsou dedikovány rovněž jeho ženě či oběma manželům, nejčastěji se jedná o knihy od Františka Hrubína a Jiřího Konůpka.

Někteří autoři využili knihu zároveň pro vzkazy Černému jako Ladislav Dvořák, který pod dedikaci ze 4. 7. 1952 připsal: „Toho dne jsem Vás hledal, ale už nezastihl v Praze. Svěřuji tedy čs. poště toto podloudné děťátko. Jsem, jak vidíte, neodbytný. Nevím přece také, kdy Vás zase spatřím.“ Obdobně titulní list sbírky Chléb s ocelí využil František Hrubín: „Milému příteli Dr. Václavu Černému dnes s díky za referát v KM Zemi po polednách, který mě zatraceně mrzel, ale byl přece jen břitkou ostruhou, které mi tenkrát bylo třeba – jeho František Hrubín Praha, v červnu 1945“ (obr. 6)

Jaroslav Bednář často ke svým dedikacím připojoval motto či verš jako např. v knize V lidu jsi. „Ten bílý oblak za lesem, ve svém srdci dlouho ponese.“ V básnické sbírce Slunce nad domovem napsal dedikaci na objednacím lístku: „Drahý příteli, ihned rozebranou knížku přijmi přátelsky od starého dědka básníka v září 1964 vděčný Jaroslav Bednář. PS: To dostanu nářez! Jsem již na to zvyklý.“ (obr. 7)

Některé dedikace jsou výrazem povzbuzení či úcty vůči Černému jako např. kniha Hořká láska Charlese Crose: „Václavu Černému v hořkých chvílích Lumír Čivrný“ či Zpěvník Marie Pujmanové: „Panu docentu Václavu Černému, po jehož slovech se nám upřímně stýská, s výrazem opravdové úcty Marie Pujmanová.“ Mnohdy byly věnované

publikace jako výraz díku za Černého knihy. „Václavu Černému za Polibek na usměvavá ústa. 22. XI. 1979 Pavel Eisner.“ V některých případech se jedná o dary k narozeninám jako spis Edda od Jaroslava Seiferta: „K tvým šedesátinám, 24. 3. 1965.“

Rozsáhlá korespondence mezi Černým a Hostovským z let 1929-1968⁴⁹ obsahuje četné zmínky o knihách (často se jednalo o Hostovského dílo). Kromě nezbytných potravin a cigaret se v dopisech objevují dotazy např. na knihy z jihoamerické literatury, které by mohl Hostovský Černému sehnat. (HAMANOVÁ, 2006, s. 216) Hostovský knihy pro Černého aktivně sháněl. Pokud se jednalo o jeho knížky, některé už neměl k dispozici vůbec, některé byly poničené, ovšem zachovalé výtisky. V dopise z 16. července 1966 nabízí Černému svůj román Spiknutí, který vyšel anglicky, německy a španělsky. Nabízí Černému poslední jmenovanou jazykovou verzi, kterou mu může nechat zaslat do nakladatelství Odeon. Dva roky poté zaslal Černému prostřednictvím letecké pošty španělskou verzi Všeobecného spiknutí a české vydání Půlnočního pacienta. (HAMANOVÁ, 2006, s. 217, 224, s. 229) Exemplář Všeobecného spiknutí již nyní v Černého knihovně není. Nevelký soubor Hostovského díla zastupují tituly: Případ profesora Körnera (1932), Listy z vyhnanství, Černá tlupa (1948), Tři starci (1938), Nemocné prózy (1926), Sedmkrát v hlavní úloze (1943) a Úkryt (1944).

5.1.2.3 Půjčování knih

Černý se ve své autobiografii často zmiňuje o tom, že si potřebnou literaturu půjčoval od přátel. „Zabýval jsem se tenkrát naší básnickou avantgardou po první světové válce, to byla přece Teigova kolébka, a půjčoval mi ochotně k tomu tématu knihy, měl absolutně všechno, i nezapadlejší avantgardní periodika prvních dvacátých let, byl s nimi dvakrát až u nás v Dejvicích a dvakrát jsem byl u něho nad Santoškou.“ (ČERNÝ, 1992b, s. 252) Někteří přátelé, kteří věděli, na čem právě pracuje, nabízeli potřebnou literaturu ke studiu sami, jako např. František Hrubín. „Přeju Ti příjemnou zábavu nad knížkami české poezie...Kdybys potřeboval nějaké knížky z poválečné poezie, rád Ti půjčím, mám jich hodně.“ (HAMANOVÁ, 2004, s. 43)

Pomocnou ruku ovšem ochotně nabízel i on svým přátelům. Na škole se seznámil s básníkem Janem Zahradníčkem, který „tehdy právě bažil po Baudelairovi v originále. Já jsem jej měl a ochotně půjčil.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 105) František Hrubín Černému posílal

⁴⁹ Hostovský pobýval v zahraničí střídavě od roku 1929 až do své smrti v roce 1973.

vlastní překlady děl z francouzštiny ke korekturám a články či celá čísla periodik.⁵⁰ (HAMANOVÁ, 2004, s. 14, s. 36) „Rád jsem mu [Hrubínovi] pomáhal s Verlainem, Mallarméem, Karlem orleánským, z nichž rád ochutnával.“ (ČERNÝ, 1992b, s. 388) V souvislosti s poznámkami k Hrubínovým překladům se mu rovněž omlouvá za formulování svých výhrad. „...že moje přátelská rada vypadala jako nevlídná kritika toho, co jsi sám dělal, je vinou mojí nepěkné povahy: i moje skutky nej přátelštější se podobají činům útočným. Lituji toho často, moje srdce je těžké jako volovo, ale co naplat. Je to zase přece jen tak hezké, být protivný!“ (HAMANOVÁ, 2004, s. 165-66)

Obdobně jako Hrubínovi pomáhal s překlady i Františku Halasovi. „...překládal jsem pro přítele Halase velkolepé terziny Michelangelova básnického loučení se světem Uzavírám se do ulity.“ (ČERNÝ, 1992a, s. 359) Několik postupných verzí rukopisů mu přinášel k posouzení také Jaromír John. Rovněž mladší kolegové-spisovatelé chodili k němu pro radu i literaturu ke svým dílům „...měl v knihovně celou pekařovskou literaturu, neskrblil a všechny ty vzácné knihy mi [Kantůrkové] půjčil. Nejcennější byla Pekařova korespondence s Jaroslavem Gollem.“ (KANTŮRKOVÁ, 2012, s. 174) Recenzní výtisky Černému zasílal také Bedřich Václavěk a další přátelé. (ČERNÝ, 1992b, s. 93)

Černý se nikdy nepřestal zajímat o dění na náchodském gymnáziu, kde studoval, a bývalí či současní náchodští studenti za ním kromě novinek o dění na gymnáziu a profesorech chodili také s gymnaziálními almanachy. (VOJTĚCHOVSKÝ, 1995, s. 52)

5.1.3 Profil knihovny

5.1.3.1 Obecná charakteristika

Stejně jako Černého dílo je tematicky košatá také jeho knihovna. Z beletrie dominují Černého oblíbené detektivky Agathy Christie, Arthura C. Doylea, či romány Miky Waltariho, dětská literatura zastoupená Kiplingovými Pohádkami, příběhy Petra Pana či Pinocchiovými dobrodružstvími a nejrůznější próza a poezie. Z odborné literatury dominují historická díla, Černý také pravidelně odebíral některá periodika (Kvart, Listy archeologické, Sociologickou revue, Českou mysl, Revue de literature comparé) i sborníky (Biuletyn biblioteki Jagiellónskiej, Jazz, Vlastivědný sborník Podbrdská, Žurnalistyka, Soupis památek historických a uměleckých).

Ve velkém počtu jsou v knihovně zastoupeny také obsahově různorodé příručky (např. O domácnosti, Ochrana před těhotenstvím, Ženský svět, Vychováváme děti či Kuchyňský

⁵⁰ Hrubín Černému poslal např. Národ či Tvorbu nebo článek o Drdově přednášce o začínajících spisovatelích. (HAMANOVÁ, 2004, s. 36, s. 43, s. 100)

kalendář), jejichž čtenářkou byla nejspíše manželka Miloslava. Šíři zájmů odpovídá rozmanitost tematického zastoupení knih. Od titulů Využití atomové energie k mírovým účelům (1956), Vývoj vesmíru země a člověk ve 2 svazcích (1952), Co schází naší škole od Konráda Pospíšila (1906) až po Heinricha Herknera Alkoholismus a dělnická otázka (1907).

Vzhledem k Černému jazykovému vybavení není překvapivé, že se v jeho knihovně nachází ve velké míře také cizojazyčná literatura beletristická i odborná. Kromě děl, která mu byla zasílána ze zahraničí, se v knihovně vyskytují také zahraniční překlady českých básníků (např. František Hrubín Ein Bündel Märchen, Vítězslav Hálek Zwei bohmische Dorfgeschichten), rukověti k literatuře, díla filozofická a politická. Ke své překladatelské činnosti měl v příručce celou řadu slovníků a učebnic z francouzštiny, polštiny, ruštiny, angličtiny, němčiny, italštiny a také bulharštiny.

Černý se kromě literatury zajímal o výtvarné umění, navštěvoval výstavy a v jeho knihovně je velké množství výstavních katalogů i knihy o umění (např. Soubor malířského díla z let 1910-1940 od Adolfa Zahela, publikace o Marcu Chagalovi od Françoise le Targata, Hold Chopinovi od Juliana Tuwima, Malba na skle od Zdeňka Wirtha či Umění včera a dnes od Karla B. Mádla), s některými malíři ho pojilo přátelství. V Kritickém měsíčníku uveřejňoval karikatury Františka Bidla a finančně mu vypomáhal.⁵¹ Domů k Černým chodíval na návštěvu František Kobliha a Černý s rodinou malířovi návštěvy často oplácel. „Měli jsme k sobě blízko.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 304)

5.1.3.2 Próza

Při svém studiu v Dijonu se Černý důkladně seznámil s francouzskou literaturou. „Ale, draží moji, moje mladá dijonská léta se kryla s Francií, jež ještě za největšího svého autora pokládala – Anatola France. Čítal jsem vskutku France s láskou, a také Maupassanta, pro nesmírnou vytříbenost jejich řeči, pro absolutní autenticitu jejich francouzštiny.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 49) Kromě těchto autorů četl díla Gérarda de Nerval, Gustava Flauberta, Hypollita Taina, Stendhala či Ericha Maria Remarqu. (ČERNÝ, 1994a, s. 41, s. 113-115) Zcela propadl kouzlu děl Victora Huga, u kterého „přikrmoval“ svou vášeň pro Velkou francouzskou revoluci⁵², např. románem Devadesát tři, ale četl i jeho cestopisnou knihu Le Rhin (ČERNÝ, 1994a, s. 184; ČERNÝ, 1992b, s. 343, s. 582) S výjimkou Franceových, Nervalových a Flaubertových děl je francouzská literatura hojně zastoupena v Černého knihovně v českých překladech i originále.

⁵¹S Bidlem se Černý přestal scházet po Mnichovu, kdy karikaturista uveřejnil karikaturu prezidenta Beneše.

⁵²Černý měl lásku k dějinám všeobecně, ale Velkou francouzskou revolucí byl oslněn, znal ji takřka den po dni a přivedla ho také ke studiu Revoluce říjnové. (VLADISLAV, 1984, s. 206)

Příliš v oblibě neměl⁵³ knihy Romaina Rollanda. Jako myslitel byl pro Černého „povrchní mluvka, sentimentálně optimistický, stylově zdouhavý a rozpatlaně plytký“. (ČERNÝ, 1994a, s. 262) Ani po stylové stránce Rollandovy texty necenil, připadalo mu, že čte spíše špatný překlad z romantické němčiny než dílo francouzské. Jeho životopisy Ludwiga van Beethovena, Lva Nikolajeviče Tolstého a Michelangela mu připadaly laciné. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 155) V Černého knihovně je Rolland zastoupen pouze jediným titulem *Les sémides*.

Už jako chlapec se Černý zajímal o revoluci a později o revoluční socialismus a anarchismus. Tématu socialismu se věnoval v několika příspěvcích a také ve třetím díle svých *Pamětí*. Mezi základní studijní prameny patřil dělnický časopis *Záře*⁵⁴, během studií na univerzitě sledoval články a monografie sociálně-demokratického poslance Františka Modráčka. Obdivoval revolucionáře Nikolaje Bucharina, především jeho knihu *Teorie historického materialismu* a do své knihovny si pořídil také jeho díla Lenin jako marxista, *Od Spartaka k Leninovi* a *Program komunistů*. V oddíle marxistických a komunistických myslitelů jsou rovněž díla Karla Marxe, Bedřicha Engelse a Vladimíra Iljiče Lenina. (VLADISLAV, 1984, s. 206; ČERNÝ, 1992a, s. 119, 162) Černý chtěl prostudovat vše o proměnách komunismus a socialismu. „Probádals hromadu socialisticko-realistických románů, abys přišel na kloub té proletářské morálce.“ (ČERNÝ, 1992a, s. 111)

Ačkoliv byl Václav Černý především romanista, zaujala ho závažností kladených otázek ruská literatura. Soustavně se také k ruské literatuře vracel ve svých kritických studiích, později byl vytrvalým kritikem sovětských poměrů. (NOVOTNÝ, 2006, s. 171)

Z ruského písemnictví je v knihovně jak klasika (Alexandr Sergejevič Puškin, Michael Bulgakov, Michail Jurjevič Lermontov, Boris Pasternaka a Alexandr Solženicyn), tak méně známí autoři (dílo Alexeje Štěpanoviče Chomjakova, Konstantina Sergejeviče Aksakova, Nikolaje Jakovleviče Danilevského) dílo Leonida Nikolajeviče Andrejeva je zastoupeno i ve francouzských překladech. (ČERNÝ, 1992b, s. 325, s. 458, s. 557-559, s. 563-565, s. 578, s. 632) Černého velmi oblíbeným autorem byl Anton Pavlovič Čechov. Považoval ho nejen za velikého spisovatele, ale také velkého člověka, velice si cenil edice jeho korespondence. Oceňoval také Gorkého portréty ruských lidí, Černého oblíbeným románem byl Šolochovův *Tichý Don*. (ČERNÝ, 1992b, s. 579; ČERNÝ, 1994a, s. 249; BĚLOHOUBEK, 1998, s. 154-155)

⁵³Černý se dokonce vyjádřil, že ho nemůže ani cítit. (ČERNÝ, 1994a, s. 262)

⁵⁴Česká národní bibliografie časopis *Záře* neuvádí. Mohlo se jednat o časopis *Zář* vycházející mezi let 1897-1900 nebo *Zář: časopis šíření osvěty a hájení pravdy* vycházející v letech 1890-1894 či *Zář: ústřední list Unie socialistických svobodných myslitelů v ČSR* z let 1934-1935. (REHÁKOVÁ, 1974)

Přední místo zaujímal u Černého česká literatura, kterou „nevyslovitelně miloval“ a řada autorů byla jeho „drahými přáteli“. (Slavie, č. 3, 1994, s. 332-337; ČERNÝ, 1992b, s. 250) V knihovně se objevují čeští klasici Vančura, Zeyer, Vrchlický, Wolker, Machar, Mrštík, Tyl, Neruda, Nezval, Olbracht či Palacký.

Černý velmi ctil dílo Aloise Jiráska⁵⁵, Staré pověsti české považoval za jeho „nejvýznamnější dílo nejcharakternější pro patetický náboj národně-rezistentní“, líbily se mu i pěkné Trnkovy ilustrace. Jiráskovy knihy četl již v Dijonu, do své knihovny si pořídil Jiráskovu Filozofskou historii, Gero a Vojnarku. Pan Johanes je v knihovně ve dvou exemplářích, Lucerna dokonce ve třech. Také Psohlavce měl ve třech různých vydáních, jedno z nich bylo v ruštině. Oblíbil si díla Františka Ladislava Čelakovského, Karla Jaromíra Erbena, Boženy Němcové, Karolíny Světlé a Čechovy Výlety pana Broučka. (ČERNÝ, 1992b, s. 204, s. 466, s. 576)

„K nejvýznačnějším českým romanopiscům“ podle Černého patřili Helena Šmahelová, Jaromír John a jeho román Dořini milenci, Edvard Valenta s knihou Jdi za svým světlem, Vladimír Neff a jeho rodová pentalogie a kniha Třináctá komnata, Miroslav Hanuš s románem o Komenském, novela Jana Otčenáška Romeo, Julie a tma, a samozřejmě Bohumil Hrabal. (ČERNÝ, 1992b, s. 352, s. 471)

Významné místo v dějinách moderní české literatury připisoval dílu náhodského rodáka Josefa Škvoreckého. Spolu s Pavlem Tigridem ho považoval za našeho nejvýznamnějšího exulanta. (ČERNÝ, 1992b, s. 469, s. 471) Vyzdvihoval především kvality románu Zbabělci, které v první verzi četl již na univerzitě v roce 1949 a znovu v roce 1956. Líbil se mu Škvoreckého styl psaní, ovšem postavy, o nichž psal, „vesměs za moc nestály.“ (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 156) V neděli večer byl Černý věrným posluchačem Hlasu Ameriky. Škvorecký připravil pro tuto stanici desítky pořadů, Černého pravděpodobně zaujaly recenze anglo-americké literatury. (ČERNÝ, 1992b, s. 262, s. 301; BĚLOHOUBEK, 1998, s. 182)

V rozhovoru s Jáchymem Topolem se Černý přiznal, že „už pár let z toho, co vychází, nic nečte.“ (TOPOL, 1980, s. 74) Z rozhovorů, které Černý vedl s Antonínem Bělohoubkem v letech 1971-1987 je však patrné, že se o dění v české literatuře nepřestával zajímat. Černý se jmenovitě vyjádřil o díle Karla Pecky, Petra Fidelia nebo Jana Vladislava. V roce 1978 si

⁵⁵ Černý jezdil na návštěvy za Jiráskovou dcerou Boženou do Hronova. (ČERNÝ, 1992b, s. 296)

Černý od Bělohoubka půjčil Hrabalovu Příliš hlučnou samotu, kterou do té doby neznal, sám pak později Bělohoubkovi půjčil Vaculíkuv Český snář. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 136, s. 151, s. 164, s. 180) Součástí Černého archivní pozůstalosti jsou také samizdatová vydání děl Václava Bendy, Václava Havla, Evy Kantůrkové, Marie Rút Křížkové, Dominika Tataruky a Josefa Zvěřiny.

5.1.3.3 Poesie

Jedním z nejrozsáhlejších oddílů knihovny je oddíl poezie. Černého literárněkritické dílo obsahuje četné studie z české literatury let 1933-1979. (PECHAR, 2005, s. 15) Kromě profesního zaměření, měl Černý rád soudobé české básnictví, staročeskou lyriku a zahraniční poezii. Zpočátku ji čítal „hltavě“ a dával jí přednost před prózou. Ve stáří ji četl méně, ale ani v pokročilém věku se o ni nepřestával zajímat. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 8)

Prostřednictvím svého spolužáka Jiřího Voskovce se Černý seznámil s futurismem. „...listoval jsem v manifestu ukázkami nové poezie spíš jen překvapeně, přejímaly Apollinairovy kaligramy, a text vynášel novou krásu rychlosti, o niž svět dynamicky zbohatl...Ostatně bylo dobře, že jsem futurismem začal a prozatím na něm i přestal, znamenalo to začít začátkem...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 49)

I v Černého vzpomínkách poezie zaujímá přední místo, byla mu „jevištěm nevyčerpatelného bohatství.“ Ve dvacátých letech poezii pro Černého ztělesňoval především Fráňa Šrámek. „Šrámek, pravím, v našich očích ještě žil plnou básnickou hodnotou, zářil slávou lyrického prvenství v čele svého pokolení, prvního a nejstaršího z těch tří, jejichž svárlivý, ale sršivý nesouzvuk dvacátá léta živil a vytvářel jejich plnost. A ten Šrámek – „modrý rezervista, rudý anarchista“ propašoval jaksí v šose i Šrámka „stříbrného větru“, Šrámka smyslového uchvácení pubertáckých duší, jejich plaše cudné, ale nepřemožitelné vášně, rozkřídlené k letu nad hvězdy a do slunce jen tak, bez cíle, jen pro střemhlavý, bláznivý, opilý let sám. Tohohle Šrámka mi nedovedl pomluvit ani sám Šalda svým „Šrámkem sladce meruňkovým“... já jsem na Šrámkovi vlastně nežádal ani tak slova a přesné významy jako pocit větru nad hlavou a v jeho svištění, hukotu a úprku, blábol mládí hájícího svou nedůtklivou čistotu, svou svobodu a svou vzpouru proti všemu na světě a v životě...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 151) Z básníků si dále vážil Františka Gellnera, Karla Tomana, „lyrika a dědice Máchova“ Viktora Dyka, „generačního poloboha“ S. K. Neumanna, bezstarostných, i když trošku snobských poetistů, Otokara Březiny či Jana Zahradníčka. Tito autoři jsou v Černého knihovně bohatě zastoupeni. Nejrozsáhlejší soubor tvoří dílo J. S. Machara

(celkem patnáct titulů); Černý znal jeho verše z paměti. (ČERNÝ, 1994a, s. 152-153, s. 159, s. 165)

V rozhovorech vedených Antonínem Bělohoubkem jsou uvedeny Černého názory na básníky a jejich díla. „[Peckovy básničky z vězení] jsou jen komentář k jeho knihám o našich lágrech. Nic významného.“ (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 135) O Bezručových Slezských písních prohlásil, že „je to veliká věc. Ale celých následujících padesát let už Bezruč nevytvořil nic, jen některé básně upravoval, a to spíše k jejich škodě.“ (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 177) Bezručovy Slezské písně si Černý zakoupil v šesti různých vydání, z toho čtyři jsou cizojazyčná. Dále si pořídil sbírky Vysočina vzpomíná, Jedna melodie, Vaticce, Tonka a Dvě mohyly.

5.1.3.4 Příruční knihovna

Z širší témat a rozsahu literárně-kritického díla usuzujeme, že Černého příruční odborná knihovna musela mít původně přední místo v celku osobní knihovny. Jaký byl rozsah a které konkrétní tituly měl Černý ve své knihovně, tj. které se v knihovně dochovaly? Jsou to Slovánské literatury Jana Máchala, Náčrt dějin slovanských literatur, Od kolébky našeho obrození Františka Bílého, Dějiny literatury norské Justa Binga, Dějiny slovanské literatury uveřejněné v Prager Presse, literárněhistorické příručky pro francouzské střední školy, ilustrovaný průvodce moderní francouzské literatury, teoretické a programové úvahy Josepha Texta, Fernanda Baldenspergera, Paula Hazarda či Pierra Van Tieghema. (ČERNÝ, 1994a, s. 85, s. 94, s. 96, s. 114; ČERNÝ, 1992a, s. 97)

V příruční knihovně jsou zařazena všechna témata, která Černého zajímala – Baroque et classicisme od V. L. Tapiého, publikace o Boženě Němcové od Václava Tilleho, Vánoční muzyka Adama Michny z Otradovic, Na paměť F. X. Šaldy od Viléma Mrštíka, Nezapomenutelní z turnovska od Alberta Pražáka a kniha Jan Ámos Komenský od Františka Bílého, Servantes i osemisnaja literatura od N. I. Balasova či knihy Alberta Thibaudeta.

Zahraniční odbornou literaturu Černý získával především dary. Knihy posílal Salvador de Madariaga z Londýna, od španělského romanisty Martín de Riquer je v knihovně edice La vida es sueño, od španělského filologa a mediavelisty Ramón Menéndez Pidal obdržel podepsané eseje De Cervantes y Lope de Vega, International Congress of Hispanists věnoval svůj sborník Calderón. Také sovětští romanisté zásobovali Černého nejnovějšími oborovými příspěvky. Články publikované v cizině Černému nosil hlavní referent na ÚV František Todt. V knihovně se také nachází řada autorských výtisků. (ČERNÝ, 1992b, s. 490, s. 504-505)

Součástí odborné knihovny jsou svazky o knihovnictví a bibliografické soupisy. Knihovna obsahuje bibliografie nejen z vybraných literárních témat, která Černého zajímala a věnoval se jim ve svých příspěvcích, ale také nakladatelské soupisy (např. Odeonu), bibliografie české literatury pro děti nebo soupisy grafického umění či map. Černého zájem o knihovnickou oblast a bibliografii rukopisů a literárních děl mohl souviset s jeho zaměstnáním v Komisi pro soupis rukopisů. Součástí literární pozůstalosti je rovněž soubor materiálů k soupisům rukopisů v zámeckých archivech a knihovnách (např. Roudnice nad Labem, Kynžvart). V knihovně se nachází katalog 6. knižní aukce od Karla Zinka, Staré tlačiarně a tlačiari od Júlia Valacha, O konservaci archiválií od Václava Vojtíška, Knižní vazby od Jána Vrtílka či Die Officina Bodoni od G. Mardersteiga.

5.1.3.5 Filozofie

Filozofie má v Černého odborné knihovně přední místo. A jen „vyčichlé, studené, neživotné mudrování“ tehdejšího univerzitního prostředí ho odradilo od jejího studování, i když filozofický seminář profesora Františka Krejčího si Černý zapsal. Z předepsané literatury filozofického semináře jsou v knihovně tituly Überweg-Heinze, Wilhelma Windelbanda, Haralda Höffdinga a Krejčího Filosofii přítomnosti a Filosofii posledních let před válkou. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 7; ČERNÝ, 1994a, s. 89, s. 111) Úvodu do filozofie Černý absolvoval v Dijonu, kde také získal studentskou čestnou cenu za filozofii. Z otcovy knihovny měl k dispozici Laichterovo sešitové vydání Drtinova Myšlenkového vývoje evropského lidstva z roku 1902, kterou nazýval „ušlechtilou kasičkou pro filozofická nemluvnata.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 43, s. 112)

5.1.3.6 T. G. Masaryk

Z českých filozofů Černého nejvíce ovlivnil T. G. Masaryk, kterého považoval za svůj životní vzor, což bylo „dáno dobou, jeho češtvím, jeho zájmem jak politickým, tak jeho zájmem o filozofii dějin“ a rovněž příkladem jeho otce, který se Masarykovým dílem také zabýval. (ČERNÝ, 1994a, s. 112) V oddílu filozofie je Masaryk zastoupen 45 svazky (např. Počet pravděpodobnosti, Humova skepse v českém a německém jazyce, Student a politika ve vydání z roku 1909 a 1923), dalších dvacet pět titulů jsou knihy zabývající se Masarykovou osobností a dílem (např. Nejedlého kniha o Masarykovi, Čapkovi Hovory s T. G. M., zápisky Masarykova knihovníka Jaroslava Šimsy Úzkost a naděje, které označil za „knihu krásnou, monument.“) (VLADISLAV, 1984, s.; ČERNÝ, 1994a, s. 136, s. 248; ČERNÝ, 1992a, s. 143)

Černý se s Masarykem při příležitosti návštěvy prezidenta ve Francii osobně setkal ve francouzském Slovanském institutu. V dopise rodičům z 14. 10. 1923 popisoval dojmy ze setkání s prezidentem. Byl zklamán Masarykovou špatnou francouzštinou i přednesem. Jako vzpomínku na dijonské studenty Masarykovi Černý později zaslal album o cestě studentů do Tuniska.

Dalším významným filozofem, jehož vliv na své dílo Černý přiznává, byl Jean Jacque Rousseau. „...proputoval jsem jeho dílem a byl jsem svědkem jeho geneze.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 264) Rousseauovy Dumy samotářského chodce ovlivnily Černého třetí díl Pamětí, kdy se ve čtvrtém oddílu svého životopisu věnuje přírodě a rodnému kraji. (HRBATA, 1996, s. 15) V knihovně je Rousseau zastoupen knihami Emil čili o výchově v češtině i francouzštině, Les Confesions a Uvagi nad rzadem Polski. Jmenovitě se v knihovně můžeme setkat s dílem dalších filosofů, např. s Arthurem Schopenhauerem, J. L. Fischerem⁵⁶, Jiřím Pecharem⁵⁷, Arnoštem Kolmanem⁵⁸ či Karlem Kosíkem⁵⁹. (ČERNÝ, 1992b, s. 584, s. 590; BĚLOHOUBEK, 1998, s. 157, s. 170)

5.1.3.7 Bratři Čapkové

Přestože byl Černý „vášnivě loajální“ k Šaldovi, a souhlasil i s jeho kritikou některých Čapkových děl, publikoval i přitakavé kritiky Čapkova díla „...Loupežník mě uchvacoval téměř fyzicky, vál mi z něho Šrámkův stříbrný vítr, nastavoval jsem se mu celý, zdál se mně schvalovat mou vlastní povahu, rozteteloval mne, byl mi totiž takový, jaký jsem byl sobě sám, draze blízký a protivný zároveň.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 155) Výtky měl jen k Čapkovým nově pojatým dílům „á la Wells“, tedy dílům kosmopolitním, utopicko-fantastickým, a k souboru novel Boží muka. Naopak nejvýše stavěl Čapkovy počátky a trilogii Hordubal, Povětroň a Obyčejný život. (ČERNÝ, 1994a, s. 173, s. 333; HAMAN, 2006, s. 12)

Stejně jako děl Karla Čapka si vážil literární činnosti bratra Josefa, který byl největším prvorepublikovým demokratickým básníkem. Knihu Psáno do mraků považoval za „myšlenkově nejzávažnější“ a Kulhavý poutník dostal přívlastek „milovaný“. (ČERNÝ, 1992a, s. 76; ČERNÝ, 1992b, s. 29)

⁵⁶O svém spolužáku Fischerovi se Černý vyjádřil jako o domýšlivém a ješitném člověku, jehož dílem není třeba se zdržovat, není v něm nic cenného a nepřežije z něho vůbec nic. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 137)

⁵⁷S Bělohoubkem probírali Pecharovu knihu Člověk a pravda. Pechar ji Černému přinesl, protože chtěl znát profesorův názor. Černý ji však neměl čas číst a proto ji Bělohoubkovi půjčil. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 157)

⁵⁸Černý se vyjádřil k dílu O smyslu lidského života, že to není nic zvláštního, stejně jako celý Kolman. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 170)

⁵⁹„Vidět v Kosíkovi bůhvíco nového, to je pro mne snobství...pokouší se reformovat marxismus Husserlem. Kdoví, jestli se dopracuje k poznání, že jediná dobrá reforma marxismu je jeho zavržení. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 176)

Černého ocenění díla bratrů Čapkových postupně přerostlo v obdiv. „...oceňoval jsem jejich nesmírně jemně nuancovanou impresionistickou citivost, mistrovství jejich náznaků, doteků a smyslových i duševních sugescí, tušivost jejich psychologických intuic, jež zároveň jiskřily v blescích a úzkostně se chvěly strachem z nadsmyslného neznáma, oslňovaly slunečním světlem a byly tmou a hrůzou pospolu...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 155) V monografii o Karlu Čapkovi z roku 1936 Černý zhodnotil význam jeho díla.

V Černého knihovně se nachází soubor všech her Karla Čapka, vydání úvah a sloupků, Francouzská poezie, Vzrušené tance, O Fráňu Šrámkovi a Obrázky z domova. Povídky z jedné kapsy a Povídky z druhé kapsy jsou zastoupeny pražským vydáním (1955) a vydáním z Tel Avivu (1955). Poslední knihou je Lvovské vydání knihy Žyttja sčenjaty. Od Josefa Čapka má Černý v knihovně Diletantskou povídku, Moderní výtvarný výraz, Zářivé hlubiny a jiné prózy, Stín kapradiny a Nejskromnější umění. Zakoupil si rovněž dílo Čapkovy ženy Olgy Scheinpflugové Český román, Přežitá smrt, Sestry a Tunel smrti. Literatura o Karlu Čapkovi je zastoupena knihou Františka Buriánka Karel Čapek, Viktora Kudělký Boj o Karla Čapka a Miloslava Wajse Chyše v životě a díle Karla Čapka.

5.1.4 Práce s knihou

Černý ve své knihovně-pracovně trávil každý den. Výjimečně se rád k některým svazkům vracel, většinou ale neměl tolik času k opakovanému čtení knih. (VANOVIČ, 1999, s. 65; BĚLOHOUBEK, 1998, s. 142) „Občas si znovu pročítám Nerudu – Malostranské povídky, Arabesky, některé básně.“ (BĚLOHOUBEK, 198, s. 7) Některým ze svých přátel i předčítal, často zde trávil čas se svou dcerou Mílou. (HAMANOVÁ, 2004, s. 72) „Otec předčítal pohádky, dětskou beletrii...četl z Babičky Boženy Němcové. To, že jsem se naučila číst a psát hůlkovými písmeny dříve nežli jsem šla do školy, bylo zásluhou mého otce.“ (PAVLÍKOVÁ, 1994, s. 75).

Černý si některé knihy podepisoval, nejčastěji V. Černý (obr. 8), většinou se jedná o nededikované knihy, v jednom případě je připojeno i razítko se jménem a příjmením (obr. 9). Některé svazky jsou podepsány a opoznámkovány Černého ženou Miloslavou. V jednom svazku byl vložen strojopisný „katalogizační lístek“ se záhlavím, názvem, místem a rokem vydáním, nakladatelem, počtem stran a údajem o vazbě (obr. 10). Další katalogizační lístky si Černý vytvářel k odborné literatuře. Jsou řazeny abecedně a psány rukou (obr. 11). Pro svou knihovnu si Černý pořídil soupis knihovny nazvaný Knihovna II (obr. 12). Při prodeji knihovny Černý navíc sepsal katalogizační lístky do lístkového katalogu, které zůstaly nerozřezány.

V jedné knize je na zadním přidešti nalepeno ex libris českého lékaře, politika, spisovatele profesora Jaroslava Hrušky s kalichem a rozkvetlým stromem s okolo poletujícími ptáky (obr. 13). V další knize je na předním přidešti nalepeno exlibris Jindřicha Peukerta s pohledem do místnosti (obr. 14). V Dějinách konfiskací v Čechách po r. 1648 je na titulním listě modré razítko Dr. Edv. Grégr (obr. 15). Jaký byl původ těchto knih, nevíme. Pravděpodobně se jedná o svazky získané v antikvariátu. V knihovně se také vyskytují svazky dedikované jiným osobám. Věnování jsou připsána Edovi Valentovi a Františku Bačkovskému. Dva svazky jsou podepsány Černým a věnovány Jiřímu Maškovi a Josefu Palivcovi.

V přečtených knihách si Černý často zaškrtoval odstavce, podtrhával jednotlivé výrazy či celé věty propiskou, tužkou či červenou pastelkou. K některým pasážím si dopisoval své poznámky, některé jsou krátkými komentáři (obr. 16). Někdy ovšem využíval celých volných listů v knize. K některým titulům si připisoval, k jakému tématu se vztahují jako v knize Veliký lyrik J. Voborníka „Přednáška o Vrchlickém napsaná pro slavnost v Chotěboři 21. března 1923“. Z některých knih, především těch, které potřeboval ke své práci, si dělal výpisky. „Někdy do sešitů, jindy na volné listy (obr. 17). Na volných listech jsou výpisky praktičtější hlavně pro větší množství jejich zařazování podle toho, na čem pracujete.“ (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 42) Často se mu však stávalo, že záznamy nemohl najít a tak bylo rychlejší vyhledat potřebné informace v původních pramenech. V Černého pozůstalosti se několik těchto volných listů zachovalo jak v osobním fondu, tak v knihách, stejně jako sešity s pracovními poznámkami z přečtených knih.

Do některých svazků si Černý vkládal i články, výstřižky, citáty či strojopisy tematicky spjaté s obsahem knih, i texty, které s obsahem nijak nesouvisely (obr. 18). Jako záložek do knihy používal rozličné ústřižky či kousky papírů. V jednom svazku se dochovala dětskou rukou vyšívaná záložka s iniciálami V. Č. (obr. 19). Řada knih je poničená, s utrženými titulními listy či ohnutými rohy, některé svazky zůstaly nerozřezány.

5.1.5 Místa setkávání

V Černého knihovně, která sloužila i jako pracovna, se uskutečnila řada setkání. Především v době jeho zhoršujícího se zdravotního stavu, kdy ho do kaváren musela vozit manželka. Podrobnosti o zvycích Černého popisují např. Eva Kantůrková nebo Anna Jonáková. Do pracovny uváděla hosty Černého žena, přinášela kávu a pohoštění, usadila hosty do křesla a Václav Černý zasednul na židli za svůj stůl s pečlivě srovnanými knihami a s rozpracovaným textem. Zapálil si cigaretu, zeptal se hosta, co je nového a plynule přešel

k tématu, které zajímalo buď jeho samého, nebo jeho návštěvu. (KANTŮRKOVÁ, 2012, s. 28, s. 159; JONÁKOVÁ, 2006, s. 92)

Černého byt sloužil jako konspirační místo druhého odboje. Emanuel Lešehrad zde Černému např. předal archiv Obce československých spisovatelů, o uložení svého literárního archivu ho požádal Jaromír John a do trvalé úschovy mu byl svěřen rukopis vzpomínek bratra Jaroslava Vrchlického Bedřicha Frídy. Přátelství jej pojilo také s Jaroslavem Kratochvílem, do bytu za Černým docházeli Bedřich Václavek, Vladislav Vančura a František Halas. (ČERNÝ, 1992a, s. 169-170, s. 216; s. 248; s. 317; ČERNÝ, 1992b, s. 89)

Po zákazu publikační činnosti se scházel s kolegy-disidenty, kteří k němu často chodili na návštěvy. Mezi časté hosty patřili Otto Wichterle, Jan Procházka, Václav Havel, Ludvík Vaculík, Vladimír Kadlec, Jiří Hájek, Eva Kantůrková, Otká Bednářová či Josef Zvěřina.⁶⁰ (ČERNÝ, 1992b, s. 610; BĚLOHOUBEK, 1998, s. 104, s. 167, s. 183) O novinkách ze zahraničí ho informoval starší bratr. (ČERNÝ, Vladimír, 1970, s. 1)

Pracovní návštěvy probíhaly nejen v Praze. Do České Čermné za Černým jezdili jeho spolupracovníci z Družstevní práce a Kritického měsíčníku. S lektorem a literárním poradcem Vladimírem Procházkou se „vídali týdně na schůzích představenstva Družstevní práce, projevovali jsme si přátelství, nakonec jsme se navštěvovali ve svých bytech, půjčovali jsme si knihy, dlouze debatovali. Nakonec počal dr. Procházka dojíždět v létě na dovolenou do Bělouvcu u Náchoda a stal se členem literární družiny přátel, která se tam na léto pravidelně utíkala (Karel Konrád, Kost'a Biebel, Bohuslav Brouk, Bohumil Polan, Bohumil Novák) a z níž větší polovina náležela k okruhu Měsíčníku.“ (ČERNÝ, 1992a, s. 317)

5.1.5.1 Hodnocení literatury

Černý byl vášnivý čtenář, rád se se svými hosty dělil o zážitky z knih. Svěřoval se jim se svými názory a postřehy, měl ve zvyku se vracet k oblíbeným autorům, doporučoval i zatracoval. (SUCHOMEL, 1996, s. 215) Když se mu dílo líbilo, ohodnotil ho slovy „nejznamenitější kniha“⁶¹, „překrásná knížka“⁶² nebo jen „pěkná knížka“⁶³. (ČERNÝ, 1994a, s. 107; ČERNÝ, 1992a, s. 149-150, s. 265) Pokud však kniha za moc nestála, neváhal ji

⁶⁰S několika svými přáteli se nicméně po vzájemných neshodách rozešel a jejich návštěvy ve svém bytě si již nepřál. Ve zlém se rozešel např. s Františkem Halasem, Jaroslavem Seifertem či Janem Patočkou. Přátelství se Seifertem a Patočkou byla později obnovena. Antonína Bělohoubka rovněž žádá, aby už za ním neposílal Karla Pecku. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 87, s. 92; HAMANOVÁ, 2004, s. 86-88)

⁶¹Gustav Winter Don Quijote na rozcestí.

⁶²Adresát Milena Jesenská.

⁶³In memoriam Václava Königa, Rudolf Mertlík Nebezpečí jednotné školy.

označit za špatnou.⁶⁴ Čtení nepovedeného titulu nesl s nelibostí⁶⁵, některé jeho kritiky mířily na faktografické chyby či nepřesnosti,⁶⁶ pokud dílo přesáhlo Černého trpělivost, odmítl se jím dále zabývat.⁶⁷ (ČERNÝ, 1992a, s. 263; ČERNÝ, 1992b, s. 87, s. 239, s. 415) Antonínu Bělohoubkovi dokonce poradil, aby právě koupenou knihu Josefa Tomana o Sokratovi prodal někomu, „kdo má knihy jen jako dekoraci k nábytku.“ (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 172)

5.1.5.2 Pábení

O literatuře si rovněž často dopisoval se svými přáteli Františkem Kovárnou, Josefem Horou, Vítem Obrtelem a Františkem Hrubínem. V 50. letech byla letní korespondence Černého a Hrubína vedena odlehčeným tónem. Objevuje se v ní totiž nový výraz páběnice, později pábitelé, páběníci, pábisté.⁶⁸ Do hry o pábení byli zapojeni ještě společní přátelé Jiří Kolář, Josef Hiršal, Jan Rychlík, Emanuel Frynta a především Kamil Lhoták, ovšem okruh pábitelů se neustále rozrůstal.⁶⁹

V dopisech se „pábitelé“ vzájemně informují o „podivínských činnostech a zálibách, které se jen trochu vymykaly normálu.“ Přátelé si v dopisech vyměňovali novinky o svých sběratelských kuriozitách, zábavných historkách, recesích a absurdních příhodách. Časem se jako pábení označovala i neobvyklá záliba, hra, do které se pustili s chutí, pábení byla opilost i zamilování. Nakonec se pábení užívalo i místo oslovení a pozdravu. (HAMANOVÁ, 2004, s. 56; s. 261) Ačkoliv Černý nikdy nebyl „pravý“ pábeník⁷⁰ a jeho žerty nebyly psány s takovou lehkostí jako mezi Lhotákem a Hrubínem, humornou hru oceňoval a své přátele informoval o neobvyklých situacích ze svého života či zasílal pábitelské pohledy. (HAMANOVÁ, 2004, s. 59; s. 68; s. 74)

U Hrubínů i u Černých doma se konaly pravidelné schůzky v letech 1949-1953 s Kamilem Lhotákem, Janem Rychlíkem a Emanueleem Fryntou. Při jedné takové schůzce

⁶⁴Bliže nespecifikovaný román Elsy Trioletové. Žádná kniha Elsy Trioletové se dnes v Černého knihovně nenachází.

⁶⁵Básnická sbírka V řadě Františka Halase.

⁶⁶Julius Fučík Reportáž psaná na oprátce, František Kožík Největší z pierotů.

⁶⁷Takto se vyjádřil o celém díle Jarmily Glazarové.

⁶⁸Spisovatel Bohumil Hrabal tento výraz od „Hrubínova okruhu“ převzal, avšak dal mu zcela nový rozměr. Viz. Hrubínovo vysvětlení v Literárních novinách z 14. 3. 1964. Ani Hrubín však výraz nevymyslel, podle svých slov ho našel v „jakémsi starém týdeníku z časů císaře Franze Josefa“, který mu přinesl Kamil Lhoták. Výrazu pábení měl jednou použít i Jaroslav Vrchlický. (HAMANOVÁ, 2004, s. 56)

⁶⁹Do pábení byli zasvěceni ještě Zdeněk Urbánek, Jaroslav Seifert, Bohumil Novák a Ladislav Novák. (HAMANOVÁ, 2004, s. 58)

⁷⁰Mezi nejužší pábitelé patřili Hrubín, Lhoták a Rychlík, kteří se sdružili ve spolku ROGAM. Ve vzájemné korespondenci užívali přezdívky. Hrubín zvolil přezdívku ROGAM = obráceně Magor, Rychlík se podepisoval dr. GOLCHYR a Lhoták dr. RADVAN. Hrubína a Lhotáka spojoval vzájemný koníček sběru prvních vydání dobrodružných knížek, starých kalendářů, kuriozit, starých reklam, fotografií a pohlednic. Z nich občas vytvářeli originální koláže a později i vlastní časopisy Český pábitel a Pábení Cultúr Posei. (HAMANOVÁ, 2004, s. 59; s. 86)

Lhoták půjčil Černému Kolářův rukopis sbírky Prométheova játra (deníku sui genesis), který byl při policejní prohlídce Černému zabaven. (ČERNÝ, 1992b, s. 388, s. 399)

5.2 „Knihovny“ Václava Černého

Jakkoli byla osobní knihovna Václava Černého rozsáhlá, přesto mohla pokrýt jen výběrově všechny jeho čtenářské a studijní potřeby. Ve vzpomínkách jsou doloženy četné knihovny, které Černý navštěvoval, nejprve kvůli studiu, později kvůli své práci.

Dijonská lyceální knihovna byla podle Černého slov skrovná. Obsahovala nejen francouzské, ale také české knihy (např. Jiráskovy spisy), české časopisy a noviny (Gazette de Prague, Právo lidu, Politika, České slovo, Venkov, Český svět, Zvon, Národní listy). Navštěvovat ji chlapci mohli každý čtvrtek a neděli od 9 do 10 hodin. (ČERNÝ, 1922, s. 2)

V Dijonu Černý využíval služeb Bibliothèque municipale, kde si četl a studoval. Při četbě si dělal různé poznámky a výpisky. (ČERNÝ, 1923, s. 2)

Během školní exkurze do Paříže navštívil pracovnu Ernsta Denise. Pracovna byla v malém pokojíku se stolem, který byl celý pokryt knihami, a přihrádkami podél stěn. V nich byly uloženy knihy české, ruské, srbské a francouzské (Osvěta, Palackého dějiny, Riegrův slovník naučný, Ottův slovník naučný, Russkaja revoljucija, Lenin i Sovdepia, Jagičův filologický časopis). Na stěně měl Denis pověšeno panorama Prahy a portrét Františka Palackého od Maxe Švabinského. Na památku dostal každý od Denisovy manželky obrázek proslulé katedrály Notre Dame s jeho podpisem. (ČERNÝ, 1922, s. 2)

Při svém pobytu v Ženevě Černý navštěvoval především univerzitní knihovnu. (VANOVIČ, 1999, s. 25) Pro ženevský Institut d'études slaves pořídil seznam českých knih, periodik a bohemik. Knihovnu Institutu se snažil reorganizovat a doplnit a obesílal kvůli tomu filozofické fakulty českých univerzit i univerzitní semináře, dále Matici českou, moravskou a slovenskou, některá velká nakladatelství a samotné autory. Pomoc s doplněním fondu nabídnul také ženevským spolkovým knihovnám⁷¹, kterým darem věnoval základní literaturu o Československu a vyžádal si pro ně pravidelné zaslání Prager Presse a Revue Francoise de Prague. (ČERNÝ, 1994a, s. 245-246, s. 256)

Důležitým zdrojem odborné literatury k dizertační práci byla Bibliothèque nationale, kam se při svých pravidelných návštěvách Francie opakovaně vracel. (ČERNÝ, 1994a, s. 365) Černý měl v oblibě také knihovnu Ústavu Ernsta Denise, která byla bohatá na vědeckou

⁷¹Jednalo se např. o knihovny Foyer des étudiants, Union Internationale des Etudiants, YMCA, YWCA, Centre d'Etudes de l'Europe centrale, Cercle Söderblom. Navíc se informoval o univerzitách ve Fribourgu, Lausanne a Neuchatelu. (ČERNÝ, 1994a, s. 235-236)

i beletristickou literaturu. A právě tato knihovna Černému sloužila jako vzor, podle kterého Černý doplňoval knihovnu Institutu d'études slaves. (ČERNÝ, 1994a, s. 98-99) „Tams našel všechno, jazykovou výuku vedenou Francouzi, soustavné přednášky všech oborů na vysokoškolském stupni, i přednášky jednotlivé...vybavení znamenité, čítárenské, přednáškové, promítací prostory, výborně dotovaná knihovna, zásobena vědecky i beletristicky a neustále doplňovaná...dokonce i vlastní revui, zaměřenou k pěstování vzájemných kulturních styků, Revue Francaise de Prague.“ (ČERNÝ, 1992b, s. 96)

V Praze pravidelně navštěvoval čítárnu, knihovnu i studentskou místnost ve Strakově akademii⁷², kde strávil mnoho času místo vyučování se svými přáteli. (ČERNÝ, 1994a, s. 105) Pro výuku a své semináře četby využíval také Národní knihovnu, Francouzskou knihovnu a fakultní knihovny v Praze i v Brně. (ČERNÝ, 1970, s. 2) V Černého knihovně se nachází svazky s razítkem Románského semináře Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (obr. 20) i Univerzity Karlovy a Bibliothecy del circulo español de Praga.

Po zatčení využíval Černý služeb vězeňské knihovny. Knihy dostával od dozorců podle počtu vězňů na cele. Po týdnu se hromádka knih posunula na vedlejší celu. Jednalo se však o knihy „politicko-nápravné“ autorů Karla Marxe a Bedřicha Engelse, Klementa Gottwalda, Antonína Zápotockého, Václava Řezáče či Jana Drdy. Našly se mezi nimi pouze dvě výjimky. „Četl jsem tam poprvé Orzeszkové román „Nad Niemnem“, a zanechal ve mně tiše a nekonečně smutnou, tklivě sladkobolestnou pachut' vlastenecko-povstaleckých tradic...Ta Orzeskowa mne pak obloukem vrátila k Mickiewiczovi a navracela občas k Polákům vůbec. A druhé setkání bylo s Ladislavem Stehlíkem „Květoucí trnky“, a nad tím jsem si teď zas definitivně ozřejmil a zprotivil nekonečnou chytráckost českého podučitelství, mazanou neplodnost, narafičenou krotkou něhu, falešnou jemnost, obratně zpovypůjčovanou z Horových lyrických zázraků...“ (ČERNÝ, 1992b, s. 410)

V 60. letech začal Černý docházet do Kabinetu pro moderní filologii a k práci využíval i fondy tamější knihovny. (ČERNÝ, 1992b, s. 486) V Památníku národního písemnictví nejprve navštěvoval vernisáže výstav, z nichž některé zahajoval, a spolupracoval s Pravoslavem Kneidlem, se kterým se seznámil v Národním muzeu. A rovněž sem docházel za Annou Jonákovou a Růženu Hamanovou na pravidelné posezení v pracovně „salonku 205“. Detailněji o tom pojednává Anna Jonáková. Než mu byl v roce 1973 do Strahovské knihovny i Památníku národního písemnictví zakázán přístup, navštěvoval i zdejší knihovnu a

⁷² Původně byla Strakova akademie postavena pro studující nemajetné syny české šlechty. Po vzniku republiky připadla budova státní správě, která sem umístila Ústřední svaz československého studentstva, který sem nastěhoval akademickou knihovnu, všestudentský archiv a později Akademický dům. Jako sídlo vlády začala budova sloužit během Protektorátu.

nechával si shromažďovat novinové články s tématy, které ho zajímala. (JONÁKOVÁ, 2006, s. 59-61)

5.3 Existenciální literatura v Černého knihovně

Václav Černý nebyl v poválečném Československu prvním, kdo psal o existencialismu. V roce 1946 vyšel v Tvorbě článek Josefa Šedivého⁷³, hodnotící existencialismus z marxistického hlediska, o rok později se objevil ve stejném periodiku článek Ivo Fleischmanna.⁷⁴ Komunistický časopis Nová mysl otiskl článek Jana Šterna⁷⁵, označující existencialismu za zvlášť nebezpečný směr.

Bez povšimnutí nezůstal existencialismus ani u katolických spisovatelů. Ve 13. čísle časopisu Akord se k němu vyjádřil Jan Čep.⁷⁶ Ve stejném čísle byl publikován na stejné téma ještě článek Roberta Konečného⁷⁷, který zastával odmítavý postoj vůči existenciální filozofii. Konečný své názory zopakoval znovu v Křesťanské revue.⁷⁸ Ani anonymní článek z prosince 1946 publikovaný ve Filozofické revue⁷⁹ nepřinášel kladné hodnocení existencialismu.

V roce 1947 uveřejnili Vladimír Tardy⁸⁰ a V. T. Miškovská⁸¹ články v České myslí, v témže roce vyšlo speciální číslo časopisu Listy⁸² věnované tomuto filozofickému směru s příspěvků Ladislava Riegera, Václava Navrátila, Lva Šestova, Martina Heideggera, Karla Jasperse, Franze Kafky, Gabriela Marcela, Jean-Paul Sartra, Alberta Camuse a Jeana Wahla. A právě tyto stati kriticky zhodnotil Václav Černý na stránkách Kritického měsíčníku.⁸³ Černý sice ocenil přínos publikovaných příspěvků, zvlášť studie Václava Navrátila a Jana Patočky, postrádal v nich však výklad existencialismu, jeho původu, vývoje a základních rysů. Spokojený nebyl ani s úrovní českých překladů původních francouzských textů. (ČERNÝ, 1947, s. 249-251)

Poslední příspěvek k existenciální filozofii přinesl časopis Tvorba v roce 1948. Jednalo se o příspěvek Arnošta Kolmana⁸⁴, který přednesl v Amsterdamu na X. mezinárodním filosofickém kongresu. Po Únoru 1948 se existencialismus stal symbolem imperialismu, dokladem krize měšťácké filozofie a úpadku morálky; filozofií nicoty i smrti. S

⁷³ Josef Šedivý. Existencialismu-poslední móda. In: Tvorba 15, 1946, č. 38, s. 594-595.

⁷⁴ Ivo Fleischmann. Svatá rodina existencialismu. In: Tvorba 16, 1947, č. 43, s. 840.

⁷⁵ Jan Štern. Filosofie dafaitismu. In: Nová mysl, 1947, č. 1, s. 96.

⁷⁶ Jan Čep. Křesťan a dějiny. In: Akord 13, 1946/1947, s. 85-94.

⁷⁷ Robert Konečný. Filosofie nicoty a úzkosti. In: Akord 13, 1946/1947, s. 220-224.

⁷⁸ Robert Konečný. Sartrův humanitní existencialismus. In: Křesťanská revue 14, 1947, č. 7, s. 201-207.

Konečný rovněž recenzoval Černého První sešit o existencialismu v Kritickém měsíčníku. Viz. Robert Konečný. Václav Černý: První sešit o existencialismu. Kritický měsíčník 9, 1948, č. 5-6, s. 147-149.

⁷⁹ Z francouzského dění duchovního: existenciální filosofie o studii E. Mouniera o existencialismu ve francouzském časopisu Esprit. In: Filozofická revue 14, 1946, č. 6, s. 163-164.

⁸⁰ Vladimír Tardy. Existencialismus. In: Česká mysl 40, 1947, č. 3, s. 153.

⁸¹ V. T. Miškovská. Kolem existencialismu. In: Česká mysl 40, 1947, č. 3, s. 167-174.

⁸² Listy: čtvrtletník pro umění a filozofii, č. 1, 1947, s.

⁸³ Václav Černý. Zsvěcení do existencialismu?. In: Kritický měsíčník 8, 1947, č. 9-10, s. 249-251.

⁸⁴ Arnošt Kolman. Úkoly soudobé filosofie. In: Tvorba 17, 1948, č. 33, s. 647.

marxistickým pojetím existencialismu se čtenáři mohli seznámit v publikaci Existencialismus či marxismus.⁸⁵ (ZOUHAR, 2013, s. 45) „Režim si byl vědom, že existencialismus přináší při nejmenším prostředek mravního situačního uvědomění a režimní tisk se teď proti existencialismu nejprudčeji rozpolemizoval.“ (ČERNÝ, 1994, s. 360) Postoj k existenciální filozofii i k osobě Václava Černého vyjádřil na sjezdu československých spisovatelů také ministr kultury Václav Kopecký. „Jsme optimisty, ať se nám klidí z cesty všichni Peroutkové, Černí, pesimisté, všichni škarohlídové, všichni nihilisté, všichni existencialisté, zkrátka „votravové“!“ (HIRŠAL, 1991, s. 240)

5.4 Existencialismus, mravnost a svoboda

Černý v úvodu stati Umění a mravnost, datované rokem 1942, dospěl ke dvěma zásadním formulacím svého kritického díla: „mravnost stejně jako krása společně svobodu rozmnožují, jsou jejími zdroji a nástroji...nejsem schopen obětovat ani nejmenší zlomek lidské svobody.“ (Černý, 1992c, s. 9) Svoboda a mravnost, hodnoty významné pro existencialismus, jsou zároveň hodnotami, o které se Černý opíral v kritických obdobích ať už válečném nebo později v 50. letech a v období normalizace.

Jeho teze „že nadosobní platnost uměleckého díla je problémem vnitřního vztahu mezi tvůrcem a dílem, nikoliv poměru mezi tvůrcem a světem, společností a morálkou“ byla v ostrém protikladu k socialistickému realismu, jehož principy byly vytvořeny na základě ideologických požadavků. Mravnost byla pro Černého totéž co umění a prostředek svobody. (ČERNÝ, 1992c, s. 10) Tyto myšlenky Černý dále rozvinul ve své následující stati Kultura a charakter uveřejněné také v roce 1942 a v Prvním sešitě o existencialismu. „Jsme existenciálně svobodni vždy a ve všem. Jen jedinou svobodu nemáme: svobodu nebýt svobodni.“ (ČERNÝ, 1992c, s. 15)

S pojmem svobody v existencialismus úzce souvisí i odpovědnost člověka za své činy. Stejně jako svoboda je nám odpovědnost dána, nemůžeme se jí zříci. Ani nejzoufalejší situace proto není důvodem rezignovat na život, nýbrž by měla vybídnout k jednání. Člověk může do jisté míry ustoupit, dobrovolně přiznat porážku, ale nesmí přestat vzdorovat. Naše životní osudy, a to jak se k problémům postavíme, zároveň formují naši osobnost. (ČERNÝ, 1992c, s. 68) Stejně stanovisko zaujímal ve svém životě i Černý. Po vzoru F. X. Šaldy chtěl být věrný mravním ideálům a odmítl ustupovat i během dvou totalitních režimů. „...abych před nimi utekl, vzal do zajčích, je pro mne doslova fyzicky nemožné!“ (PISTORIUS, 1996, s. 53).

⁸⁵Gustav Lukács. Existencialismus či marxismus?. Praha: Nová osvěta, 1949. 229 s.

Svoboda a odpovědnost byly pro Černého neodmyslitelně spjaty. Svobodu člověk získá jenom tím, že je věrný sám sobě, svým idejím, svému přesvědčení.

Zájem o reflexi nejniternějších pocitů hrdinů přivedl Černého k psychoanalýze. Největší Černého touhou bylo totiž člověku porozumět, zkoumat jeho duši. Vše ostatní Černého na světě jen těšilo a utěšovalo, rozumět člověku však potřeboval. (ČERNÝ, 1996, s. 9) Již během pobytu ve Švýcarsku si pořídil knihy Sigmunda Freuda, Jeana-Martina Charcota, Ericha Fromma nebo psychoanalytické rozborů děl Victora Huga. (ČERNÝ, 1994a, s. 143, s. 186) Do své knihovny rovněž zařadil knihy Die Psychoanalyse od M. M. Kranefeldta (1930) a Psychoanalysis Ernesta Jonese (1932). Později k tomuto tématu publikoval články v Činu a Nových Čechách. (ČERNÝ, 1994a, s. 253, s. 255)

5.5 Předchůdci existencialismu

Černému byla zvláště blízká filozofie existence (řešení, která nabízela v oblasti mezilidských vztahů vyplývající z řádu lidského soužití ve společnosti, hloubka myšlenkových projevů, subjektivita individua, sebeutváření, pravdivý popis skutečnosti, individualita) a jejími hodnotami se Černý řídil po celý život. V existenciální literatuře Černý oceňoval realismus přecházející až v naturalismus, filozofující beletrii zobrazující život originálně a jedinečně, dějový a myšlenkový synchronismus, překvapivá vyústění, zvraty, protiklady a paradoxy. (ČERNÝ, 1992c, s. 33)

5.5.1 Franz Kafka

V době vysokoškolských studií se Černý prostřednictvím Egona Hostovského, seznámil s téměř neznámým Kafkovým dílem. Na rozdíl od Hostovského, který Kafka vášnivě četl, však Kafka Černého osobně neoslovil. Považoval ho sice za velkého spisovatele, zůstal však stranou jeho hlavních zájmů a ani do své knihovny si žádnou Kafkovu prózu nezařadil. (ČERNÝ, 1994a, s. 195; BĚLOHOUBEK, 1998, s. 180) Zajímal se však o knihy, pojednávající o Kafkově životě a díle, např. životopisy od Ericha Hellera (1982), R. M. Albérése (1941) a Marthy Robertové (1984), od které si zakoupil ještě knihu Introduction a la lemure de Kafka. Dále se v jeho knihovně nachází publikace Svědectví z Prahy, Kafka und die Weltliteratur od Berta Nagela (1983), Kafka's Narrators od Roye Pascala (1982), Kafka-Filosof od Ivana Svitáka (1963) či Im Streit um Kafka und das Judentum od Julia Schoepse (1985). Černý o Kafkovi přednášel v Památníku národního písemnictví, v roce 1963 věnoval studii kafkovskému románu, o rok později se kriticky vyjádřil k povídce Proměna a Kafkovi věnoval vzpomínkovou stat' Nad Kafkovým hrobem. (ČERNÝ, 1992c, s. 294, s. 310)

5.5.2 Fedor Michajlovič Dostojevskij⁸⁶

Co se týče literárních předchůdců existencialismu, jmenuje Černý nejprve antropocentristu Fedora Michajloviče Dostojevského, jehož dílo bylo ve Francii recipováno již od 90. let 19. století Philippem, Gidem a Duhomelem. Zpočátku četl pouze nekvalitní francouzské překlady, později se však seznámil s kvalitnějšími českými adaptacemi. Jeho vášeň pro Dostojevského se plně projevila v Ženevě. V tamní ruské části knihovny Institutu d'études slaves prostudoval prakticky celé Dostojevského dílo a zúčastnil se rovněž konference k 50. výročí Dostojevského úmrtí. (ČERNÝ, 1994a, s. 249)

V roce 1937 zkoumal Hugův vliv na Dostojevského práce, v roce 1969 pak v časopise Studie a eseje z moderní světové literatury publikoval článek nazvaný Dostojevskij a jeho Běsi. Dostojevského román Bratři Karamazovy byl jednou z Černého oblíbených knih a Ivan Karamazov se stal jeho oblíbenou postavou, kterou rád glosoval a ke které se rád vracel. (ČERNÝ, 1994, s. 259)

Do své knihovny si Černý pořídil nejen Dostojevského životopis vydaný v roce 1972 a knihy A. L. Bema U istorikova Fjedorija Dostojevskoje (1953) a Trois hommes : Pascal, Ibsen, Dostoievski od André Suarése (1919), ale také dvakrát jeho Běsi (1931, 1937), Zápisky z podzemí (1944) či Výběr z povídek (1924). Zabýval se rovněž Dostojevského korespondencí. (VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ, 2008, s. 112-121; VANOVIČ, 1999, s. 32)

Interpretací myšlenek Dostojevského se Černý zabýval v díle Nikolaje Berďajeva. Černý Berďajeva považoval za jednoho z předních znalců a vykladačů existencialismu. S filozofem prchajícím před nacismem se v Ženevě Černý osobně setkal, jeho myšlenky zahrnul do své Eseje o titanismu a do knihovny si rovněž pořídil jeho Wahrheit and Lüge des kommunismus (1964) a Bardějevův životopis od Volodgmyra Sičyns'kého (1941). (ČERNÝ, 1969, s. 33; ČERNÝ, 1992c, s. 23; VANOVIČ, 1999, s. 144)

Také Durychova kniha Masopust podle Černého obsahovala paralely s Dostojevského dílem, především díky propracované psychologii. Navzdory svým kritickým výhradám⁸⁷ ke katolickému okruhu spisovatelů, Durych zobrazoval Černému svět ve všech jeho vnitřních i vnějších protikladech, dokázal pochopit člověka a jeho lidské slabosti. (ČERNÝ, 1994a, s.

⁸⁶Existencialismem v díle F. M. Dostojevského se podrobněji zabývá bakalářská práce NOSKOVÁ, Nikola. Existencialismus v díle Fjodora Michajloviče Dostojevského. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc. Filozofická fakulta, 2014. 42 s.

⁸⁷V Černého Pamětech však odsudek Durychovy osobnosti přetrvává. (ČERNÝ, 1992b, s. 60)

161-163) V Černého knihovně se dochovaly knihy *Gotles*, *Legenbogen*, *Novelle* (1930), *Cesta svatého Vojtěcha* (1984), *Tam* (1907) a *Sedmikráska* (1925).

5.6 André Gide

O Dostojevského dílo se Černý začal zajímat díky André Gidovi, který se sám Dostojevského tvorbou zabýval a pro Francii Dostojevského objevil. (BERÁNKOVÁ, 2008, s. 114; ČERNÝ, 1992c, s. 22) Francouzský prozaik stál za jeho procesem „sebetvorby a sebeuskutečňování“, ctil ho, neboť Černému nesmírně pomohl. Tím, že Černý Gideho obdivoval, polemizoval s ním a přece s ním nikdy nesouhlasil.⁸⁸ (ČERNÝ, 1993, s. 500)

Černý se s Gidem osobně třikrát setkal v Paříži, přičemž při první návštěvě v roce 1937 Gidemu daroval svou habilitační práci a obsahem druhé návštěvy bylo vyjednání práv k překladům Gidových děl do češtiny.⁸⁹ (ČERNÝ, 1994a, s. 365; ČERNÝ, 1992a, s. 92) Černý se Gidovu dílu věnoval již od studií v Dijonu, později se k jeho spisům vrátil při pobytu v Ženevě. V té době byl jeho nejčtenějším francouzským autorem, Černý znal celé spisovatelovo dílo. (PISTORIUS, 2002, s. 57, s. 60)

V roce 1932 vyšel překlad *Penězokazů* od Josefa Heyduka a ještě téhož roku zasílá Černý do časopisu *Panorama* svou studii o tomto díle. Gideho myšlenky Černý reflektuje také v knize *Osobnost, tvorba, boj*, i ve studii k *Pastorální symfonii* vydanou v *Lidových novinách*, v článku o *Návratu ze Sovětského svazu* vydaný tamtéž, a rovněž v *Kritickém měsíčníku*. (PISTORIUS, 1996, s. 50)

K Gidovu odkazu se ve své tvorbě průběžně vracel, byl tématem jeho univerzitních přednášek v letech 1946-1947, o rok později ho během přednášek o existencialismu označil jako existencialistu před existencialismem. V *Knihovně moderní kritiky*, k jejímuž vydání nakonec nedošlo, zamýšlel Černý vydat výbor z Gideho literárních kritik. V roce 1969 publikoval stať *Smích a soud ironikův*; portrét Gidovy osobnosti a díla vylíčil v příspěvku *André Gide, tazatel a inspirátor*. Na Slovensku představil Gidova *Thésea* studií *Tři básnické mýty ve Slovenských pohľadech*, Černého překlad *Návratu ztraceného syna* již cenzura nepustila. Avšak citáty Gidových názorů či z Gidových knih se průběžně objevují v různých příspěvcích Václava Černého. (PISTORIUS, 1996, s. 53-55; PISTORIUS, 2002, s. 333-348)

V Černého knihovně se nyní nachází čtyři Gidovy knihy – *Les pages insmortelles de Montaigne* (1939), *Zemři a živ budeš* (1933), *Vatikánské kobky* (1967) a *Kongo* (1928). Dále

⁸⁸ Odmítal např. Gidův popis SSSR. (ČL, roč. 49, č. 5, s. 476)

⁸⁹ Ačkoliv Černý Gidův souhlas získal, vlivem změny politického ovzduší v únoru roku 1948 vydání překladů zhatil. Zamítnut mu byl rovněž překlad Gidova *Návratu ztraceného syna* v roce 1959. (PISTORIUS, 1996, s. 50)

si Černý pořídil *Gidův francouzský životopis* od Jeana Hitiera (1946) a básnickou sbírku *S. K. Neumanna AntiGide* (1937).

5.7 Henri Bergson⁹⁰

V první polovině 20. století čeští autoři reflektovali díla předních zahraničních autorů, reagovali na ně a překládali cizojazyčné tituly domácím čtenářům. Především Francie měla vliv na kulturní atmosféru Československa, čeští umělci udržovali s Francií živé styky a nechávali se Francií inspirovat. Mezi významné inspirační zdroje prvorepublikového umění patřilo filozofické dílo Henri Bergsona.

Záhy po prvním vydání jeho spisů ve Francii byla část Bergsonova díla přeložena do češtiny. V roce 1916 vyšla *Komika charakteru* v překladu Josefa Bartoše, o tři roky později vyšel překlad *Vývoj tvořivý* Ferdinanda Pelikána a Františka Žákavce. Bergsonovo *Duše a tělo* přeložené Josefem Helmlem vydal Alois Hynek v roce 1927, výbor z Bergsonova díla vybral, přeložil a okomentoval Milíč Čapek roku 1939. Roku 1947 byl vydán překlad Borise Jakovenka pod titulem *Čas a svoboda*, rok poté uveřejnil Otokar Balcar *Prameny a náboženství v pojetí Henri Bergsona a ve světle ethnologie*. Průběžně se český čtenář měl možnost seznámit s krátkými úryvky překladů či krátkými statěmi, které se věnovali Bergsonovu dílu, mezi nimi i příspěvky F. X. Šaldy a Karla Čapka. Bergsonovy myšlenky se odrazily také v díle Otokara Březiny, A. M. Piši, Františka Mareše, Emanuela Rádla či Vladimíra Hoppeho.⁹¹

Přestože bylo Bergsonovo dílo reflektováno mnoha českými autory, jednalo se především o jednotlivé ideje, než o soustavný výklad celého Bergsonova filozofického díla. K výrazným vykladačům a obdivovatelům Bergsonových filozofických myšlenek a děl patřil v Československu také Václav Černý. Bergsonovým dílem se Černý seznámil prostřednictvím profesora Alberta Sauvage, Bergsonova žáka, při studiích v Dijonu. Bergson byl Černého nejoblíbenějším filozofem a z francouzských filozofů se nejvíce přiblížil myšlenkám existencialismu. Černý hledal v bergsonismu, který si s existencialismem ztotožnil, východisko z celkové poválečné situace a především východisko ze situace, ve které se ocitl po Únoru 1948. Bergson byl pro Černého především vzorem statečnosti, inspirátorem v mnoha ohledech. (SKALICKÁ, 1996, s. 83)

⁹⁰ Shrnutí vlivu Henriho Bergsona na Václava Černého shrnula v diplomové práci Barbora Hebelková. HEBELKOVÁ, Barbora. *Vliv Henriho Bergsona na tvorbu Václava Černého*. Brno: Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Katedra filosofie, 2008. 57 s.

⁹¹ Česká národní bibliografie.

Černý napsal o Bergsonově díle habilitační práci, v roce 1936 knižně vyšel Černého překlad Bergsonova Dvojího pramene mravnosti a náboženství, věnoval se mu také v řadě článků a recenzí. „Mnoho a mnoho krásných chvil jsem během let 1935 a 1936 strávil nad stránkami nejslavnějšího filozofického díla té doby, Bergsonova Dvojího pramene mravnosti a náboženství⁹²...Moje myšlení etické i náboženské silně poznamenala. Ten rok s ním, to byla úplná závrať z filozofie...“ (ČERNÝ, 1994a, s. 111-112, s. 323)

Autora později dopisem požádal, zda by jeho dílo nemohl překládat do češtiny. Zabýval se také Bergsonovými předchůdci Théodorem Simonem Jouffroeyem, Main de Biranem, Julesem Lachelierem i Émilem Boutrouxem, i jeho následovníky Édouardem Le Royem, Mauricem Blondelem a Vladimírem Jankélévitchem. (SKALICKÁ, 1996, s. 77-79; PECHAR, 1996, s. 248) „Proputoval jeho dílem a myšlením křížem krážem“ a na bergsonismus navázal. (VANOVIČ, 1999, s. 27, s. 48) Vliv Bergsonova díla na českou poezii reflektoval Černý ve stati Bergsonovo výročí a česká poezie, kde zmiňuje mj. S. K. Neumanna, ve sbírce Otakara Theera Všem navzdory a Theerově dramatu Faethonta. Slovenský překlad eseje Smiech. Esej o význame komična doprovodil Černý svým doslovem.

V Černého knihovně se nacházejí Bergsonova díla *Essai sur les donnés immédiates* (1932), *Matuiré et Mémoire* (1979) a *L'Évolution créatrice* (1983), Bergsonův životopis Gilberta Maira (1926), kniha Gillesse Deleuze o bergsonismu (1896) a Jankélévitchova kniha *L'Ironie* (1930).

Bergsonova filozofie byla Černému klíčem k dílu Marcela Prousta, kterému v době studií věnoval v časopise *Host* v letech 1926-1929 tři články. Bergsonovské aspekty v umění našel u Edgara Allan Poea, i u básníků Charlese Baudelaira a Arthura Rimbauda. (PISTORIUS, 1996, s. 50; SKALICKÁ, 1996, s. 79) Literární díla těchto autorů jsou v knihovně zastoupena Proustovým životopisem od Geoga Cattaula (1987), Baudelairovým *Le spleen de Paris* (1986), dvěma vydáními sbírky *Květy zla* (1983,1984) a třemi Baudelairovými životopisy od Clementa Borgala (1956), Francoiase Porchého (1944) a Luise Decawnese (1939), Poeovými *Fragmenty* (1984), Rimbaudovou sbírkou *Pouště lásky* (1918) a Rimbaudovou biografií od Marcela Coullona (1942).

Bergsonův vliv je zřejmý také v kritické studii o Josefu Horovi *Zpěv duše*, která je zároveň Černého autoportrétem. Horova poezii patřila mezi Černého nejoblíbenější, v *Reprezentačním domě* měl úvodní proslov na večeru Horových veršů, a až dokonce života ho považoval za největšího básníka české literatury a za „velmistra“ své generace. (ČERNÝ,

⁹² Vydali bratři Laichterové ve Filozofické knihovně.

1992c, s. 710; SKALICKÁ, 1996, s. 81; VLADISLAV, 1987, s. 195) Hora z Bergsona čerpal nejvíce ve sbírce Struny ve větru a od té doby zůstal trvalou součástí Horových sbírek. Básníka Černý „sledoval od sbírky ke sbírce, jako žádného jiného poetu své doby, své vlasti a Evropy.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 299) Černý Horu považoval spolu s Halasem a Holanem za jednoho ze spoluzakladatelů Kritického měsíčníku. (MACEK, 1996, s. 265) Ze Zpěvu duše je patrné, že Černý znal celé Horovo dílo, ve své knihovně měl sbírky Jaroslav Vrchlický (1938) a dvakrát stejné vydání Máchovských variací (1936). Zakoupil si také Tryznu na paměť národního umělce Josefa Hory (1945) a publikaci Antonína Matěje Piši o Josefu Horovi (1947).

Hora ho také přivedl k další lásce – k dílu Sergeje Alexandroviče Jesenina. „Živil jsem se jím po léta, nikdy jsem ho už nadobro z ruky nedal, leda jen odsouval na kraj stolu.“ (ČERNÝ, 1994a, s. 521) Jesenina chtěl mít vždy na dosah, do knihovny zařadil knihy O Rusku a revoluci (1942), Imitátor (1946) a jeho Básně (1931).

Rovněž v díle Josefa Palivce vnímá bergsonovské plynutí času, Palivce nazývá poetou trvání a básníkem učeným. Nerozsáhlé Palivcovo dílo hodnotil prostřednictvím srovnání s Paulem Valérym. (ČERNÝ, 1992c, s. 858) V Černého knihovně se nachází Palivcovy sbírky Pečetní prsten (1941), Síla (1943), dvousvazková Poezie stále budoucí (1961), Následování (1945), Eseje a vzpomínkové knihy Památce Josefa Palivce (1976) a List Josefu Palivcovi od Jiřího Kuběny (1967).

5.8 První sešit o existencialismu

Plnohodnotný úvod do existencialismu zahrnul Černý do Prvního sešitu o existencialismu, ve kterém vycházel ze svých přednášek, které měl v zimním semestru 1947-1948 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Náklad této brožury vydané Václavem Petrem v roce 1948 byl brzy rozebrán. Ve svých Pamětech Černý vzpomíná na zájem čtenářské veřejnosti o překlady Jean-Paul Sartra, Alberta Camuse, Jeana Anouilha, Simone de Beauvoir, Jeana Genéta, který si vyžádal druhé vydání Černého Sešitu. (ČERNÝ, 1994, s. 360)

První sešit o existencialismu přibližuje filozofický a literární směr analogiemi s ruskou a francouzskou románovou tvorbou Tolstého a Gida, jejichž hrdinové prožívají pocit životní absurdity (Nataša Rostovová v románové fresce Vojna a mír) nebo se jejich osobnost formuje v utrpení (Gidův Prometheus). V dalších kapitolách Sešitu Černý popisuje základní východiska existenciální filozofie, kterými jsou subjektivita individua a existence jako jediná přímo poznatelná skutečnost. (ZOUHAR, 2013, s. 43)

Náznaky existencialismu spatřoval Černý také v díle Friedricha Nietzscheho. Podle svých slov se Černý v mládí zabýval „svým idolem“ značně, jeho dílo stálo za studium, zajímal se např. o Nietzscheho vliv na André Gida, v jeho knihovně se nachází kniha Františka Krejčího o Nietzsche. Později další Nietzscheho knihy Černý možná vyřadil, jelikož obsahovaly spíš „rozjitřené city“ než filozofické myšlenky. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 119, s. 163)

Životní postoje a prožitky spojované později s existencialismem Černý rozpoznal již před válkou u Martina Heideggera a Karla Jaspersa, kteří čerpali z díla Sørna Kierkegaarda a Georga Wilhelma Fridricha Hegela. Především Kierkegaardovo dílo poskytlo východisko pro existenciální filozofii. Z fenomenologů Černý věnoval pozornost Jaspersovi, nejdůležitější přínos pak viděl v Husserlově díle, na které navázal jeho žák Heidegger. (ČERNÝ, 1992c, s. 15-17)

V Černého knihovně se nachází Hegelova dvousvazková *Wissenschaft der Logik* (1951), knihy o Hegelově filozofii od Ivana Dubského (1927) a René Serreaux (1965), Heideggerův životopis napsaný Pierrem Trotignonem (1965) a Jaspersovy knihy *Antwort : zur Kritik meiner Schrift "Wohin treibt die Bundesrepublik?"* (1967) a *Autobiographie philosophique* (1963). (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 121)

Velká část Prvního sešitu o existencialismu je věnována představiteli Jean-Paul Sartrovi. A to i přesto, že ho Černý nepovažoval za zvlášť velkého filozofa. Na Sarterovi Černý demonstroval pozoruhodnou zvláštnost, že se existencialismus vyjadřoval jak filozofickými úvahami, tak beletristicky. K tomuto představiteli ateistického existencialismu měl Černý řadu výhrad, do své knihovny nicméně zařadil francouzská vydání jeho spisů *Les mains sales* (1948), *Les mouches* (1944) a *L'existencialisme est* (1946) a také slovenské vydání *Štúdek o literatúre* (1964). Koupil si také Sarterovi životopisy od R. M. Albérése (1936) a Roberta Campbella (1898) a knihu Vincenta Smithe *The Existencialism of Sartre* (1847).

Mnohem bližší než Sartre byl Černému Albert Camus. Camusovy knihy, tedy zlomek, který byl do češtiny tehdy přeložen, byly mezi českými čtenáři velmi oblíbené. (ČERNÝ, 1992c, s. 361) Černý v nich našel „nejpřiměřenější výrazy vztahu k životu a světu.“ (ČERNÝ, 1992c, s. 360) Kromě zhodnocení Camusova přínosu v Prvním sešitu o existencialismu, v roce 1979 napsal studii *Camus a morálka absurdity*.

Camusovy *Deníky a Člověka revoltujícího*, které měl ve své knihovně ve francouzštině, se dnes v knihovně nenachází. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 154) Zachovaly se však dvě publikace o Camusově životě Roberta de Luppého (1958, 1963) a kniha Josepha

Majulta Camus. Révolte et liberte. V knihovně měl Černý rovněž Camusovu korespondenci (1904) a francouzské spisy Noces (1941), Le mythe de Sisyphe (1982), Les Justes (1898), La Peste (1970), Le Malentendu (1987), L'Homme vérolté (1862) a dvousvazkové Actuelles (1969).

Do Prvního sešitu zařadil Černý i další zástupce existencialismu, např. představitele ateistického existencialismu Simone de Beauvaira a George Bataille, Maurice Merleau-Pontyho, René Le Senna či Louise Lavella. Neopomněl ani křesťanskou polohu existencialismu, kterou představuje Gabriel Marcel v denících Journal métaphysique. Až na životopis Simone de Beauvaira od Genevière Gennari (1958) nebyli spisy těchto filozofů pojaty do Černého knihovny. (ČERNÝ, 1992c, s. 27, 29, 63)

5.9 Druhý sešit o existencialismu

Po únoru 1948 měl spolu s třetím vydáním Prvního sešitu vyjít Druhý sešit o existencialismu. Nakladatel Václav Petr však rukopis Druhého sešitu Václavu Černému vrátil, protože sazeči údajně odmítli text vysázet. Obě knihy se ocitly na Seznamu zakázaných knih, vydávány byly v samizdatu a Druhý sešit se knižního vydání dočkal až v roce 1992. (ČERNÝ, 1994a, s. 371)

Druhý sešit je věnován představitelům českého existencialismu, kteří začali tvořit již před válkou, za doby protektorátu i po únoru 1948. České představitele Černý propojil s francouzskými „životním pocitem, obsahem a tendencemi.“ (ČERNÝ, 1992c, s. 87) V překvapivém závěru Černý uvádí, že český existencialismus jako takový vlastně neexistuje, s výjimkou děl Dušana Paly, Jiřího Ortena a Jiřího Koláře. U tvorby českých autorů Ladislava Dvořáka, Josefa Hiršala, Zdeňka Urbánka, Miroslava Hanuše, Jiřího Valji, Bohuslava Březovského, Heleny Hodačové, Marie Kornelové, Ivana Diviše a Petra Kopty se jedná o literaturu ovlivněnou předválečnou situací v Evropě. (PAPOUŠEK, 2006, s. 26) V knihovně se dnes z výčtu těchto autorů nachází jen dvě Koptovy knihy Česká kniha a my, Král Žrout a Dvořákův Kainův útěk.

Černý zastával názor, že existuje tolik druhů existencialismů jako je existencialistů, a tak prvky existencialismu spatřoval již v díle Karla Hynka Máchy, později rovněž u Františka Halase a Vladimíra Holana. Kvůli uvedení těchto autorů mezi existencialisty, byl Černý kritizován. (TYPLT, 1993, s. 7) Černý si však uvědomoval, že jeho pojetí existencialismu je subjektivní. „Významy, které mu přičítám, jsou ovšem významy moje, mnou do něho vložené...“ (ČERNÝ, 1992c, s. 34)

Černého zájem o Máchovu tvorbu dokazuje sekundární literatura v Černého knihovně. Zastoupena je knihami Františka Krčmy Máchova oblíbená píseň (1941), Karel Hynek Mácha na Novopacku (1987) Odkazy Ignáce Máchy od Pavla Eisnera (1956), sbírkou Ani labuť ani Luna (1987), Máchovými životopisy od M. Zoziechowského (1895), Alberta Pražáka (1936), Bedřicha Václavka (1938) a Arne Nováka (1911). Z básnických sbírek měl třísvazkový soubor Dílo Karla Hynka Máchy (1948-50), sbírku Básně (1891) a Die siehen sonette (1936). Máchův Máj si nejprve vlastnoručně opsal a později si ho pořídil v souborném vydání z roku 1897, ve vydáních z let 1939 i 1957 a v německém vydání z roku 1949.

Do své knihovny si Černý zakoupil Holanovu sbírky Smrt a sen a slovo (1965), Jedna jediná (1980), Víno (1970) a monografii (1982) o jeho díle. Výrazněji je zastoupena poezie Františka Halase. V knihovně má Černý celkem patnáct sbírek vydaných v češtině (Torso naděje ve dvou vydáních z let 1938 a 1945), italské vydání sbírky Imageni (1971), anglické a italské vydání Starých žen (1946, 1947) a slovenské vydání sbírky Tvář (1931). Černý rovněž vlastnil knihu Bedřich Václavěk o Františku Halasovi (1934).

5.9.1 Jarní almanach básnický

Když v roce 1940 Kamil Bednář, vůdčí osobnost nejmladší básnické generace, inicioval vydání Jarního almanachu básnického, požádal Václava Černého, aby obrátil pozornost k mladé generaci, stal se editorem almanachu a napsal k němu úvod. (HAMANOVÁ, 1996, s. 288) „Za těchto okolností marně se rozhlížející po člověku, jenž by jim stanul v čele. Aniž bych Vám lichotil, zdá se mi, že jste to Vy; aspoň pro svou víru v poesii, kterou nebudou dělat všichni a která též nepřestane být poesii.“ (BEDNÁŘ, 1937, s. 1)

V úvodní stati Černý shrnuje otázky, které si básníci kladou, a společné rysy jejich básní. Aniž by básníci chtěli být sdruženi jakýmkoliv programem či – ismem, promítají se do jejich tvorby stejná témata a motivy – sen, dětství, láska, bolest, samota, mateřství, osudovost, čistota, věrnost a rodná země. (JARNÍ, 1940, s. 12) Se souhlasem autorů je Černý označoval za „českou odpověď evropského literárního existencialismu.“ (ČERNÝ, 1992c, s. 871)

Hlavním tématem almanachu byly nejen obavy o osud okupovaného Československa, ale sdružoval také autory, s pocitem generační sounáležitosti, pro které báseň nebyla hrou se slovy, nýbrž vyjádřením vlastních pocitů a zážitků. (JARNÍ, 1940, s. 10; HAMANOVÁ, 1996, s. 285) Právě tímto postojem byla generace „nahého člověka“ zastoupená Ivanem Blatným, Klementem Bochořákem, Hanuš Bonnem (pod krycím jménem Kohout), Lumírem Čivrným, Josefem Kainarem, Zdeňkem Kribelem, Oldřichem Mikuláškem, Jiřím Ortenem

(pod krycím jménem Jílek), Janem Pilařem, Jiřím Danielem a Jiřím Valjou blízká existencialismu. (ČERNÝ, 1992b, s. 202; ČERNÝ, 1994, s. 83)

Celá básnická generace dostávala pravidelný prostor také na stránkách Kritického měsíčníku, řadě z nich věnoval Černý několik příspěvků⁹³ a pojil ho s nimi přátelský vztah. (ČERNÝ, 1992b, s. 355) Za nejvýznamnějšího představitele, kromě Jiřího Ortena, považoval Kamila Bednáře, přestože k jeho pozdějším sbírkám byl velmi kritický. Paměť bojovníků označil za „řídový a barvotiskový referát vzpomínky na to, co bylo.“ (ČERNÝ, 1992c, s. 800) V Černého knihovně jsou zastoupeny Bednářovy sbírky Dějiny srdce (1965), Voják a poušť (1924), Po všech svatbách světa (1937), Elosé oblohy (1930), Hladiny tůní (1897), Černému dedikovaný Kámen v dlažbě (1974), Kamenný anděl (1970), Kamenný pláč (1987), Milendra modř (1919), Oddila, Roh (1971) a Veliký mrtvý (1920). Kamil Bednář rovněž v roce 1948 poslal Černého dceři Miloslavě blíže nespecifikovanou knihu. (BEDNÁŘ, 1948, s. 1)

Zdeněk Kriebel v Jarním almanachu básnickém svým příspěvkem udělal výjimku, neboť během okupace své básně odmítl publikovat. Svou tvorbu z let 1938-1946 shrnul do sbírky Alarm. Černý v něm spíše než intimního lyrika rozpoznává moderního básníka socialistického objektivismu. (ČERNÝ, 1992c, s. 788-789) V Černého knihovně je Kriebel zastoupen básnickou sbírkou S erbem lípového listu (1940).

U debutu Jiřího Koláře oceňoval Černý originalitu básnickova jazyka, Černý v Kolářovi spatřoval nový a svěží, i když někdy trochu drsný, vítr české poezie. (ČERNÝ, 1992c, s. 700) Poezii svého spolustolovníka z pražské Slavie miloval, básně Černého samy „mlčky zvaly“. Oceňoval rovněž Kolářovu svébytnost vůči jakýmkoliv školám a směrům, nazýval jej bytostným osamělcem, přestože v jeho díle rozpoznával prvky až už existenciální, nebo surrealistické. (ČERNÝ, 1992c, s. 872; LANGEROVÁ, 1996, s. 292) Černý kriticky zhodnotil celé Kolářovo dílo, v knihovně je pak zastoupeno básnickými sbírkami Geromistův vývěsní štít (1966), Vršovický Ezop (1966) a Tři básně (1948). Básnická díla doplňuje Kolářův životopis od Miroslava Lamače (1970). (KOSATÍK, 2011, s. 295)

V básnickém díle Hanuše Bonna, k jehož dílu napsal úvod, rozpoznal Černý autorovu lásku k poezii Fráni Šrámka, stejně jako další básnickovy vzory Josefa Horu, Antonína Sovu, později R. R. Rilka a Jiřího Ortena. Přes Bonnovu mladickou naivitu, Černý ocenil zachycení atmosféry předválečné Evropy, pocitů nejistoty, úzkosti a strachu. (ČERNÝ, 1992c, s. 752-

⁹³Kriticky se Černý vyjádřil ke sbírce Kamila Bednáře Po všech svatbách světa, k Melancholickým procházkám Ivana Blatného, ke Křestnímu listu Jiřího Koláře. Kolářovi rovněž sestavil básnický portrét, stejně jako Hanuši Bonnovi.

754) V knihovně jsou dnes zařazeny dvě sbírky Tolik krajin, která je Černému dedikována, (1963) a Dvěma nepřítomným (1978).

Za nejprovokativnějšího básníka z celé skupiny kolem Jarního almanachu považoval Černý Oldřicha Mikuláška, jehož sbírky Druhé obrázky a Rybky měl ve své knihovně. Četl ale také sbírku Podle plotu a Mikuláškovy sbírky srovnával s Poezií Jiřího Ortena. (ČERNÝ, 1992c, s. 801-802)

Dalším představitelem Jarního almanachu, jehož poezie měla pro Černého zvláštní význam, byl Ivan Blatný. Připomínala mu totiž Brno a dobu, kterou v moravské metropoli Černý strávil. Blatného Melancholické obrázky si Černý do knihovny zakoupil ve dvou vydáních z let 1917 a 1918.

5.9.2 Jiří Orten

Jiří Orten je jedním z autorů, ke kterým se Černý opakovaně vracel. Již ve čtyřicátých letech publikoval recenze a studie o Ortenově poezii v Kritickém měsíčníku (např. Karel Jílek Cesta k mrazu, Jiří Jakub Ohnice). Ve druhém sešitě o existencialismu napsaném v roce 1948 věnoval Černý obšírnou kapitolu právě básnické osobnosti a dílu Jiřího Ortena. „...Orten byl největší básnický talent svého pokolení, ryzejší a přesvědčivější lyrický talent se od jeho let a života v české poezii neobjevil dodnes.“ Takto Černý hodnotil Jiřího Ortena v roce 1964. (ČERNÝ, 1992b, s. 287)

Právě Orten z nastupující generace básníků podle Černého reflektoval evropský existencialismus a stal se tak mluvčím nejen své generace, ale mluvčím napříč všemi generacemi. (ČERNÝ, 1994, s. 110) Byl představitelem existencialismu před existencialismem, podobně jako André Gide. (ČERNÝ, 1994, s. 83-84, s. 360)

Ortena a Černého pojilo přátelství, vážil si ho nejvíc z celé generace, vyměnili si spolu několik dopisů, a tak Ortenova předčasná smrt Černého hluboce zasáhla. S mladým nadějným básníkem se rozloučil v 8. čísle Kritického měsíčníku, vzhledem k politické situaci však Ortena nemohl v článku ani jmenovat. Spolu s Františkem Halasem měl Černý projev na Ortenově tryzně. (ČERNÝ, 1992b, s. 287; HIRŠAL, 1991, s. 176)

Po válce Černý připravil posmrtné vydání Ortenova díla, které doprovodil doslovem a uveřejnil Ortenův básnický profil. Za tímto účelem Ortenova rodina zapůjčila Černému deníkové Sešity. Veřejnost se s nimi seznámila až na konci 50. let, kdy byly tyto deníkové záznamy vydány. Ještě v roce 1979 měl od Ortenova intimního přítele v úschově svazek jeho pokusů a náčrtů, který chtěl rovněž uveřejnit. (ČERNÝ, 1994, s. 83) Na vydání Ortenových próz a prozaických zlomků Eta eta žlutí ptáci v Severočeském nakladatelství, reagoval Černý

v roce 1967 recenzí Svazek neznámých próz Jiřího Ortena. O rok později kriticky zhodnotil titul Čemu se báseň říká.

V Černého archivní pozůstalosti se dnes žádné Ortenovy rukopisy nenachází, ale v knihovně je několik svazků Ortenova díla - básnické sbírky Čítanka jaro (1939), Cesta k mrazu (1940), Veliké stmívání (1987), turínské vydání La cosa chiamata poesia (1969), Ortenovy Deníky (1958), Výběr z malířského díla (1974) a Pro děti. Knížka naslouchajícím (1967). Kolekci Ortenova díla doplňuje životopis od Josefa Kociána (1966) a výstavní katalog k 50. výročí Ortenova úmrtí.

5.10 Literatura o existencialismu

Přestože se Černý zhruba v 50. letech přestal filozofií soustavně zabývat, filozofickou literaturu stále sledoval. Existencialismus vnímal Černý jako stále aktuální filozofii, neboť ho vstřebaly nové filozofické směry, především tzv. morální filozofie. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 119)

Černého názory na filozofické knihy a na její autory zahrnul Antonín Bělohoubek do své knihy Rozhovory s Václavem Černým. Černý Bělohoubkovi doporučil knihy Augustina Smetany, kterého označil za prvního významného hegelovce. Bělohoubkovi doporučuje Smetanovy spisy ke studiu, aby si doplnil všeobecný přehled. Oceňoval rovněž polemiky Miroslava Dvořáka a Ivana Dubského, přestože oba autoři s Černého pojetím existencialismu nesouhlasili. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 121, s. 140) Odrazoval ho naopak od knih Františka Götze. Jeho Studii o existencialismu považoval za povrchní a mělký, vše měl podle Černého pouze vyčtené z popularizačních článků. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 140, s. 179)

Ve své knihovně kromě těchto autorů měl ještě spisy Marxisme, existencialisme od Jeana Lacroixa (1966), Petit histoire de l'existencialisme od Jeana Wahla (1947), Introduction aux existencialisme od Emmanuela Mouniera (1947), Existencialisme et pensée od Rogera Troisfontaina (1946) a L'Existencialisme od Paula Foulquita (1946).

5.10.1 Jan Patočka

Dalším významným filozofem zabývajícím se existencialismem byl Jana Patočka. Černý Patočku považoval za svého blízkého přítele, se kterým se seznámil již během univerzitních přednášek na semináři profesora Krejčího, a zůstali přáteli po celý život. „Znal jsem ho [Patočku] lépe než kdokoliv jiný mezi dosud živými našimi vrstevníky, byli jsme druhý od svých prvních univerzitních dnů, bývaly doby, kdy jsme se vídali denně, znali jsme navzájem

svoje názory a myšlenky, stýkali jsme se osobně i v rodinách, viděl jsem vyrůstat jeho děti.“ (ČERNÝ, 1994, s. 348)

Oba východočeské rodáky navíc spojovaly podobné životní osudy a profesní zájmy. Na Univerzitě Karlově Patočka studoval slovanskou filologii, filozofii a romanistiku, v roce 1928 odjel na studia na pařížskou Sorbonnu. Po doktorátu působil jako stipendista na univerzitách v Německu, kde se setkal se svým filozofickým vzorem Edmundem Husserlem. Krátce působil v Kutné Hoře, mezi lety 1934-1944 učil na pražských gymnáziích, později na pražské a brněnské univerzitě, zájem o Patočku měly také univerzity zahraniční. (BLECHA, 1997, s. 31)

Jako tajemník působil v Jednotě filosofické a v *Cirole philosophique de Prague*, kde se sdružovali univerzitní studenti, kteří uprchli z fašistického Německa. (TRETERA, 2011, s. 198) Během druhé světové války Patočka pomáhal rodinám zatčených, na sklonku války byl totálně nasazen na stavbě. Během válečných let publikoval v *Kritickém měsíčníku* několik svých článků⁹⁴ a redigoval časopis *Česká mysl*. (BLECHA, 1997, s. 159) V roce 1949 byl nucen opustit Karlovu univerzitu, od 50. let pracoval v Ústavu T. G. Masaryka, později ve Výzkumném ústavu pedagogickém, od roku 1964 ve Filosofickém ústavu AV. V roce 1968 mu byl na krátkou dobu umožněn návrat na univerzitu, než byl v roce 1972 penzionován. Při návštěvě Sartra a Beauvoirové v Praze v roce 1968, byl jedním z filozofů, kteří hosty přivítali ve Filosofickém ústavu ČSAV. (TRETERA, 2011, s. 324)

Při soudním procesu proti hudebním skupinám *Plastic people of the Universe* a *DG 307* organizoval petici za jejich propuštění. Proces s hudebníky vyústil v prohlášení *Charty 77*, jejímž třetím mluvčím se měl na návrh Jiřího Němce stát právě Patočka. Patočka se funkci rozhodl přijmout pod podmínkou, že mluvčího nebude chtít vykonávat Václav Černý, který byl podle Patočky vhodnější osobou. Černý do té doby považoval Patočku stran politického dění spíše za zdrženlivého, nerozhodného a loajálního vůči režimu. Na čas se kvůli Patočkovým postojům přestali stýkat, avšak právě Patočkovy aktivity v procesu hudebních skupin a v *Chartě 77* vedly k usmíření obou přátel. (BLECHA, 1997, s. 183-187; BĚLOHOUBEK, 1998, s. 87) Ze zdravotních důvodů se Černý nemohl zúčastnit Patočkova pohřbu, s přítelem se rozloučil alespoň statí *Za Janem Patočkou* datovanou 18. března 1977, která vyšla v *Indexu* v roce 1980, a přispěl do sborníku *Jan Patočka: první skica k podobizně*.

⁹⁴ Jednalo se o články *Myšlenka vzdělanosti a její dnešní aktuálnost*, *Úvaha o porážce*, *Životní dráha a životní amplituda*, *filosofie v dnešní situaci*, *Světový názor*, *obraz světa*, *filozofie*. V samostatní knižnici *Kritického měsíčníku* vyšly Patočkovy *Svazky úvah a studií*.

Černý chtěl rovněž Patočkovi věnovat knihu, kde by zhodnotil Patočkův filozofický přínos, ale k jejímu sepsání nakonec nedošlo. (BĚLOHOUBEK, 1998, s. 20, s. 95)

Hlavní část Patočkova rozsáhlého díla je věnována filozofii, ale jeho publikované stati dokládají široký kulturní rozhled daný Patočkovými rozmanitými zájmy. Velký vliv na Patočku měl v tomto ohledu jeho otec, filosof a pedagog. Zabýval se dílem Husserla, Heideggera a Jasperse. (TRETĚRA, 2011, s. 189) Zhodnotil rovněž filozofický přínos J. A. Komenského a T. G. Masaryka. Zabýval se také Máchovou osobností, která mu poskytla příležitost analyzovat nadčasové filozofické motivy v Máchově básnickém díle. (PATOČKA, 1944, s. 7; PATOČKA, 1967, s. 185) Řadu filozofických děl také přeložil.⁹⁵

Obdobně jako Černý Patočka často prováděl své přátele po Praze a vyprávěl jim o kulturních, uměleckých a literárních reáliích. (BLECHA, 1997, s. 79) Spolu s Jindřichem Štyrským, Toyen a Václavem Navrátilem Patočka a Černý často rozmlouvali o filozofii. (ČERNÝ, 1994a, s. 298) Černý považoval Patočku za významného filozofa, kterého si hluboce vážil, „za osobnost mravní a charakter, za příklad a vzor lidskosti české.“ (ČERNÝ, 1994, s. 350)

Do knihovny si Černý zakoupil Patočkovy spisy *L'état présent des études* (1959) a *Aristoteles, jeho předchůdci a dědicové: studie z dějin filosofie od Aristotela k Hegelovi* (1964). Kniha *Vybrané spisy Jana Ámose Komenského svazek I* (1982) je Patočkou dedikován. V Černého pozůstalosti se také nachází separát z Patočkových *Fenomenologických spisů Co je existence*, ve které si Černý zatrhával a Patočkovi pokládal otázky, které v něm text vyvolával. V Černého archivní pozůstalosti se rovněž dochovaly poznámky z četby nazvané *Patočka-TGM*. Patočka Černému také věnoval a dedikoval studii o J. J. Rousseauovi, která byla příspěvkem do sborníku *Acta universitatis carolinae – Philosophica et historica No. 2* z roku 1963.

⁹⁵Převážná část Patočkova díla nemohla vyjít za jeho života, publikovat mohl v samizdatu a exilových edicích. Výbor z Patočkova díla vyšel v 80. letech v Německu, řada jeho studií byla přeložena do francouzštiny, angličtiny, italštiny a španělštiny. Od 70. let byly organizovány Patočkovy bytové semináře.

6 Závěr

Předkládaná diplomová práce věnovaná osobní knihovně Václava Černého se zaměřuje na osobní a profesní život Černého ve vztahu k formování jeho osobní knihovny. V dílčích kapitolách sleduje čtenářské zvyky Černého, osobní knihovnu jako privátní i společenský prostor a význam knihovny jako instituce v čtenářském profilu Černého. Na vybraném oddílu existenciální literatury analyticky sleduje zastoupení autorů a titulů pro závěrečnou syntézu.

V první části práce je představeno rodinné zázemí, detailněji je popsáno studium na náchodském a dijonském gymnáziu a navazující vysokoškolská studia. Poznatky o studiu a profesní kariéře jsou v práci interpretovány jako významné formující faktory profilu osobní knihovny. Studium Černého v zahraničí mající zásadní vliv nejen, co se týče tematických okruhů zastoupených v osobní knihovně, ale také v jazykové provenienci svazků a podílu jednotlivých jazyků v celku osobní knihovny, je doplněno informacemi o aktivitách Černého, které se týkaly akvizice bohemik např. v Institut d'études slaves přinášející užitek institucím, v nichž Černý pobýval nebo studoval.

Působení Černého během 2. světové války (stal se členem Národního revolučního výboru, Ústředního ilegálního hnutí a Petičního výboru Věrní zůstaneme) rovněž ovlivnilo složení osobní knihovny. Kontakty s literáty, jejichž dary Černý zařadil do své knihovny, se v historii knihovny kontinuálně projevovaly.

Perzekuce v poúnorovém období negativně ovlivnily určité části Černého knihovny, jednalo se o svazky, které z ideologických důvodů nevyhovovaly a které mu byly zabaveny při domovních prohlídkách. Během nuceného pracovního poměru v Ústavu lidové písně, později v Kabinetu pro moderní filologii ČSAV se Černý intenzivně zabýval studiem rukopisů a tato činnost se rovněž projevila v složení jeho odborné knihovny.

Jako redaktor, který působil ve významných dobových periodikách jmenovitě v Hostu, Lidových novinách a Kritickém měsíčníku, navázal kontakty s řadou literátů a dalších osobností kulturního života. Také díky těmto kontaktům se profiloval jeho knihovní fond. Četné publikace, které Černý zařadil do své knihovny, souvisely s jeho překladatelskou činností. Kromě slovníků to byly cizojazyčné beletristické knihy, které překládal do češtiny.

Z profesního života byla soustředěna pozornost na Černého kritickou činnost, která byla sice především tvůrčí činností, zároveň však vědeckým výkonem. Žádnou svou práci nepsal bez pečlivé přípravy a studia pramenů. Černého vzorem byl v kritické činnosti F. X.

Šalda, který Černého ovlivnil ve výběru oboru studia, pojetím svých přednášek i pojetím kritiky jako vědeckého žánru. Dialogy vedené se Šaldou provokovaly Černého ke glosám, které zapisoval na okrajích čtených svazků. Do knihovny byly rovněž zařazeny recenzní výtisky, zasílané či darované Černému ke kritickému zhodnocení.

Další téma pojednané v práci se týká četby a čtenářského profilu Černého. Četbu, která postupně prostoupila všechny oblasti jeho činnosti jak profesní, tak volnočasové, lze v případě Černého považovat téměř za profesi sui generis. Černý byl čtenářem poučeným i kultivovaným už od dětských let, literatura formovala jeho osobnost, hledal v ní své vzory. „Znal jsem přece imperativní sílu a nákazu vzoru, sám jsem po celý život hledal koho obdivovat, ani ne tak proto, abych se mu podobal a napodobil ho, ale aby mne svým příkladem utvrzoval ve mně samém. Abych se díky jim podobal sám sobě...“ (ČERNÝ, 1992b, s. 636)

Z korespondence a Paměti je patrné, že četba byla pro Černého zábavou, oddechem i dobrodružstvím, které vnímal všemi póry svého těla, a tento postoj chtěl přenést i na své univerzitní posluchače a přátele, pro které pořádal čtenářské semináře. (PISTORIUS, 1996, s. 41) Knihy Černého doprovázely od školních let, kdy bez nich „téměř nevycházel, chodil s nimi i spát“, a rovněž v jeho tvůrčí práci. (ČERNÝ, 1923, s. 1)

Černý během svého působení na univerzitě organizoval semináře zaměřené na četbu a rozbor děl. V roli přednášejícího se snažil svým studentům zprostředkovat některé metody francouzského školství a orientovat je na hodnotnou četbu i k pramenům literárněhistorického charakteru.

Černého rozsáhlá knihovna je popsána od svého vzniku během dětských a studentských let po knihovnu a pracovnu v Černého bytě, než došlo k jejímu prodeji do Památníku národního písemnictví. Ze tří nejmilovanějších knih a německého slovníku, které si s sebou vzal na studia do Dijonu, vytvořil Černý sbírku čítající 5112 dochovaných knih.

Popsán je vznik knihovny, která rostla nejen nákupy, ale především četnými dary od Černého přátel a autorů-kolegů domácích i zahraničních. Rozsah i složení sbírky ovlivnilo rovněž četné půjčování svazků z knihovny, stěhování i policejní prohlídky.

Z knihovny byla vybrána ta část beletristické knihovny, která obsahuje pro Černého klíčová díla prozaiků (Christie, Doyle, France, Maupassant, Puškin, Bulgakov, Jirásek, Škvorecký, Čapek atd.), básníků (Šrámek, Bezruč) a filozofů, pozornost byla věnována také příručkové literatuře.

Zahrnuta jsou rovněž setkání v Černého knihovně, která fungovala zároveň jako jeho pracovna, i jako místo společenských setkání, jichž se účastnili generačně odlišné skupiny;

dělicí linie by mohla být vedena jednak rokem 1939 a potom 1948 (mezi častými hosty byli Hostovský, Procházka, Vaculík, Kantůrková, Bidlo), a na nichž byla literatura jedním z hlavních témat. K rekonstrukci Černého osobní knihovny, zvláště pak k jeho četbě, byla prostudována rozsáhlá korespondence, jejíž podstatná část je věnována reflexi či kritice toho, co Černý právě četl.

Opomenuto nebylo ani to, jak Černý zacházel s knihami. Běžnou praxí bylo, že si v knihách zatrhával věty či celé odstavce, připisoval vlastní názory k textu, případně formuloval směrem k autorovi a jeho textu otázky. V archivním fondu byly nalezeny sešity i volné listy (některé byly vloženy do knih), s výpisky z odborné literatury. Řada knih je poničená, s utrženými titulními listy či ohnutými rohy, některé naopak zůstaly nerozřezány. Černý si do knih vkládal i vystřižené novinové články, další výstřižky, citáty či strojopisy tematicky spjaté s obsahem knih, i texty, které s obsahem nijak nesouvisely. Jako záložek do knihy používal rozličné ústřižky či kousky papírů. Černý si pořizoval soupis knihovny a k odborné literatuře připravoval katalogizační lístky se základními bibliografickými údaji.

V závěru této kapitoly jsou připojeny informace o knihovnách, které Černý během svého života navštěvoval. Jednalo se o dijonskou lycejní knihovnu, pracovnu Ernsta Denise, pařížskou Státní knihovnu, knihovnu Institutu d'études slaves, knihovnu ve Strakově akademii, Národní knihovnu, Francouzskou knihovnu a fakultní knihovny v Praze i v Brně, vězeňskou knihovnu a Památník národního písemnictví.

Klíčovou kapitolou diplomové práce je část zaměřená na oddíl existenciální literatury v knihovně Václava Černého. V úvodu jsou shrnuty rané domácí příspěvky k existencialismu do roku 1948, dále je charakterizován Černého zájem o etické otázky tak, jak je existencialismus postupně formuloval. Pozornost je věnována rozboru literárních postav, který Černého přivedl až k psychoanalýze. Originálním příspěvkem Černého k existencialismu je jeho kritická reflexe díla předchůdců existencialismu (Kafky, Dostojevského, Berďajeva, Gida, Bergsona, Prousta), představitelů filozofie existencialismu (Nietzscheho, Heideggera, Jasperse, Kierkegaarda, Husserla, Sartra, Camuse) a českých beletristů, jejichž dílo je spjato s existencialismem (Mácha, Halas, Holan, Bednář, Kriebel, Kolář, Bonn, Mikulášek, Blatný, Orten). V této kapitole jsou také uvedeny tituly monografií, které pojednávají o existencialismu a které se nacházejí v Černého knihovně (Smetana, Dvořák, Dubský, Lacroix, Wahl, Mounier, Foulquita, Götz, Patočka). Tento soubor knih ani početně, ani co se týče autorů, nereprezentuje oproti výchozím předpokladům – publikace Černého o existencialismu, literárně kritické práce v této oblasti, význam, který Černý existencialismu přikládal. Přesto obsahuje několik titulů ve francouzštině, které v rámci

domácí knižní produkce představují významné příspěvky k existencialismu a rovněž přinášejí informace o rozdílné recepci tohoto filozofického a literárního směru. I když se většinou jedná o nesignované a neopoznámkované svazky, tvoří nezanedbatelnou a originální součást Černého početné sbírky.

Na základě poznatků, které máme z Černého díla o jeho odborném zájmu i osobní sympatii k existencialismu, nelze ztotožnit literaturu zastoupenou v jeho osobní knihovně s autory a tituly spjatými ať s filozofickým či literárním existencialismem.

Seznam literatury

BĚLIČ, Oldřich. Setkání s Václavem Černým nad španělskou literaturou. In: *Tvar*, 1999, Roč. 10, č. 15, s. 6-7. ISSN 0862-657X.

BĚLOHOUBEK, Antonín. *Rozmluvy s Václavem Černým*. Praha: Primus, 1998. 191 s. ISBN 80-85625-93-8.

BLECHA, Ivan. *Jan Patočka*. V Olomouci: Votobia, 1997. 241 s. ISBN 80-7198-287-3.

BRABEC, Jiří. Tvorba a osobnost Václava Černého. In: *Václav Černý 26. 3. 1905-2. 7. 1987 : sborník z konference konané 4. 11. 1993 na Dobříši*. Praha: Český spisovatel, 1994, s. 33-38.

BUGGE, Petr. Václav Černý aneb Západ a Východ. In: *Tvar*, 1995, Roč. 6, č. 8, s. 11-12. ISSN 0862-657X.

CATALANO, Alessandro. Václav Černý, italská literatura a Francesco De Sanctis. In: *Svět literatury*, 1999, Roč. 10, č. 18, s. 89-91. ISSN 0862-8440.

ČERMÁK, Josef. Hrst vzpomínek na profesora Václava Černého. In: *Václav Černý 26. 3. 1905-2. 7. 1987 : sborník z konference konané 4. 11. 1993 na Dobříši*. Praha: Český spisovatel, 1994, s. 89-96.

ČERNÝ, Václav. *Až do předsíně nebes: čtrnáct studií o baroku našem i cizím*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1996. 457 s. ISBN 80-204-0588-7.

ČERNÝ, Václav. *Esej o básnickém baroku*. Praha: Orbis, 1937. 144 s. (Ars; sv. 18).

ČERNÝ, Václav. *Knížka o Babičce a její autorce*. 2. dopl. a opr. vyd. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1982. 254 s.

ČERNÝ, Václav. *Lid a literatura ve středověku, zvláště v románských zemích*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958. 343 sv. (Studie a prameny).

ČERNÝ, Václav. *O povaze naší kultury*. 1. soubor. vyd. Brno: Atlantis, 1996. 42 s.

ČERNÝ, Václav. *Paměti I (1921-1938)*. 2. vyd. K vydání připravila a rejstříkem opatřila Hana Pospíšilová. Brno: Atlantis, 1994. 394 s. (Brno: Signet).

ČERNÝ, Václav. *Paměti II (1938-1945). Křik koruny české*. 3. vyd. K vydání připravila a rejstříkem opatřila Nora Obrtelová. Brno: Atlantis, 1992a. 438 s. ISBN 80-7108-059-4..

ČERNÝ, Václav. *Paměti III (1945-1972)*. 2. rozš. vyd. K vydání připravila, ediční poznámkou a vysvětlivkami opatřila Nora Obrtelová. Brno: Atlantis, 1992b. 671 s.

ČERNÝ, Václav. *Skutečnost svoboda*. Vyd. 1. uspořádali, k vydání připravili Jan Šulc a Jaroslav Kabíček. Praha: Český spisovatel, 1995. 465 s. (Orientace). ISBN 80-202-0529-2.

ČERNÝ, Václav. *Staročeský Mastičkář*. Praha: ČSAV, 1955. 84 s.

ČERNÝ, Václav. *Studie a eseje z moderní světové literatury*. Praha: Československý spisovatel, c1969. 351 s.

ČERNÝ, Václav. *V zúženém prostoru: publicistika z let 1957-1981*. 1. vyd. Vybral a uspořádal Jan Šulc. Praha: Mladá fronta, 1994. 388 s. (Souvislosti; sv. 2). ISBN 80-204-0468-6.

ČERNÝ, Václav. Zasvěcení do existencialismu. In: *Kritický měsíčník*, 1947, Roč. 8, č. 9-10, s. 249-251.

FETTERS, Aleš. Na prof. Václava Černého vzpomínka povýtce osobní. In: *Tvar*, 2005, Roč. 16, č. 8, s. 7. ISSN 0862-657X.

FETTERS, Aleš. Za universitním profesorem Václavem Černým: zprávy. In: *Orlické hory a Podorlicko: sborník vlastivědných prací*, 1996, č. 8, s. 181-183. ISBN 80-900902-4-9.

FIRT, Julius. *Knihy a osudy*. Köln: Index, 1972. 294 s.

FORMÁNEK, Jaroslav. Klidné století Václava Černého. In: *Respekt*, 2007, Roč. 18, č. 27, s. 31. ISSN 0862-6545.

HAMAN, Aleš. Václav Černý a próza třicátých let. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 9-13. ISBN 80-85085-72-0.

HAMAN, Aleš. Zúžený prostor, široký rozhled. In: *Literární noviny*, 1995, Roč. 6, č. 4, s. 6. ISSN 1210-0021.

HAMANOVÁ, Růžena. *František Hrubín, Václav Černý: vzájemná korespondence z let 1945-1953*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2004. 276 s. ISBN 80-7215-222.

HAMANOVÁ, Růžena. Jedenadvacet dopisů Egona Hostovského Václavu Černému z let 1929-1968 a tři dochované odpovědi Václava Černého z let 1966-1968 jako částečný doplněk. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 205-232. ISBN 80-85085-72-0.

HAMANOVÁ, Růžena. *Václav Černý (1905-1987) : inventář osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 2012. 39 s.

HAMANOVÁ, Růžena. *Václav Černý (1905-1987) : soupis osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1997. 77 s. (Edice inventářů; č. 490). ISBN 80-85085-23-2.

HAMANOVÁ, Růžena. Václav Černý a „ortenovská“ generace: několik poznámek ke genezi vztahu Václava Černého a skupiny Kamila Bednáře. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 283-290. ISBN 80-85778-18-1.

HIRŠAL, Josef. *Vínek vzpomínek*. Praha: Rozmluvy, 1991. 351 s.

HRBATA, Zdeněk. Příroda a genius loci Václava Černého. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 14-20. ISBN 80-85778-18-1.

CHALOUPKA, Rudolf. Devadesáté výročí narození Václava Černého. In: *Práce*, 1995, Roč. 51, č. 75, s. 11. ISSN 0231-6374.

JAMEK, Václav. Velkolepá strategie osobnosti. In: *Literární noviny*, 1994, Roč. 5, č. 33, s. 6. ISSN 1210-0021.

Jarní almanach básnický 1940. V Praze: Fr. Borový, 1940. 149 s.

JELÍNEK, Bedřich. Achillova pata Václava Černého. In: *Literární noviny*, 1993, Roč. 4, č. 3, s. 4. ISSN 1210-0021.

JONÁKOVÁ, Anna. Hrst vzpomínek na Václava Černého. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 57-64. ISBN 80-85085-72-0.

JUNGMANN, Milan. *Cesty a rozcestí: kritické stati z let 1982-1987*. Londýn: Rozmluvy, 1988. 386 s. ISBN 0-946352-59-3.

KANTŮRKOVÁ, Eva. *Řekni mi, kdo jsi!*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2012. 333 s. ISBN 978-80-7215-436-4.

KAPLAN, Karel. Opožděné zveřejnění dopisu Václava Černého. In: *Literární noviny*, 1998, Roč. 9, č. 14, s. 1, 4.

KARFÍK, Vladimír. Jaká kritéria pro literární kritiku? In: *Václav Černý 26. 3. 1905-2. 7. 1987 : sborník z konference konané 4. 11. 1993 na Dobříši*. Praha: Český spisovatel, 1994, s. 45-47.

KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence od Jaroslava Golla po Magora*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2011. 382 s. ISBN 978-80-204-2373-3.

KOŽMÍN, Zdeněk. Václav Černý a interpretace. In: *Literární noviny*, 1993, Roč. 4, č. 48, s. 6. ISSN 1210-0021.

KREUZIGEROVÁ, Pavla. Proč právě on? : Václavu Černém. In: *Tvar*, 2009a, Roč. 20, č. 6, s. 12-13. ISSN 0862-657X.

KREUZIGEROVÁ, Pavla. Proč právě on? : Václavu Černém. In: *Tvar*, 2009b, Roč. 20, č. 13, s. 6-7. ISSN 0862-657X.

KUČEROVÁ, Magdalena. Pohled Václava Černého na koncept „poésie pure“ v návaznosti na francouzský symbolismus. In: *Svět literatury*, 2008, č. 38, s. 105-111.

KVAČEK, Robert. Úvod i dovršení. In: *Nové knihy*, 1994, č. 10, s. 1. ISSN 0322-922X.

- KYLOUŠEK, Petr. Václav Černý v Hostu. In: *Svět literatury*, 2008, č. 38, s. 93-104. ISSN 0862-8440.
- LANGEROVÁ, Marie. Václav Černý a Jiří Kolář. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 291-296. ISBN 80-85778-18-1.
- LUK. Václav Černý: portrét překladatele. In: *Plav*, 2007, Roč. 3, č. 3, s. 58 ISSN 1802-4734.
- LUKEŠ, Jan. Až do konce. In: *Lidové noviny*, 1992, Roč. 5, č. 207, s. 2.
- MACEK, Emanuel. Václav Černý a F. X. Šalda. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 258-269. ISBN 80-85778-18-1.
- MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010. 340 s. ISBN 978-80-200-1823-6.
- MED, Jaroslav. Pozoruhodný ediční projekt. In: *Česká literatura*, 2003, Roč. 51, č. 4, s. 504-508. ISSN 0009-0468.
- MED, Jaroslav. Václav Černý a personalismus. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 64-69. ISBN 80-85085-72-0. (46-48, 1995)
- MOLDANOVÁ, Dobrava. Knížka o Babičce jako knížka o Václavu Černém. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 239-244. ISBN 80-85778-18-1.
- MONTAIGNE, Michel de. *Eseje*. Vyd. 2. Z francouzštiny vybral a přeložil Václav Černý. Praha: ERM. 382 s. (Eseje, korespondence, paměti. ISBN 80-85913-12-7.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Jeden rusistický exkurs Václava Černého. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 169-177. ISBN 80-85085-72-0.
- PAPOUŠEK, Vladimír. Václav Černý a existencialismus. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 23-27. ISBN 80-85085-72-0.
- PATOČKA, Jan. Čas, věčnost a časovost v Máchově díle. In: *Realita slova Máchova*. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 181-207.
- PATOČKA, Jan. *Symbol země u K. H. Máchy*. Praha: Václav Petr, 1944. 28 s. (Svazky úvah a studií; č. 85)
- PAVLÍKOVÁ, Miloslava. Můj otec Václav Černý. In: *Václav Černý: 26.3.1905 - 2.7.1987*. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 142-145.
- PECKA, Karel. Opožděné doznání. In: *Literární noviny*, 1992, Roč. 3, č. 42, s. 5. ISSN 1210-0021.

PEČMAN, Rudolf. Inspirativní Václav Černý: glosy muzikologa o velké osobnosti. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 41-45. ISBN 80-85085-72-0.

PECHAR, Jiří. *Role kritika v české společnosti*. In: Václav Černý: život a dílo. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 245-249. ISBN 80-85778-18-1.

PECHAR, Jiří. Václav Černý a česká poezie: sto let od narození Václava Černého. In: *Host*, 2005, Roč. 21, č. 3, s. 46-49. ISSN 1211-9938.

PETŘÍČEK, Miroslav. Nad knihou těžkého účtování. In: *Tvar*, 1992, Roč. 3, č. 44, s. 10-11. ISSN 0862-657X.

PICHOVÁ, Dagmar. Václav Černý a francouzské baroko. In: *Svět literatury*, 2008, č. 38, s. 122-129. ISSN 0862-8440.

PISTORIUS, Jiří. *André Gide*. Vyd. 1. Praha: Triáda, 2002. 399 s. (Paprasek; sv. 5). ISBN 80-86138-11-9.

PISTORIUS, Jiří. Černého češství: poznámky a citáty. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 29-40. ISBN 80-85085-72-0.

PISTORIUS, Jiří. Nadevše drahý učitel. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 47-63. ISBN 80-85778-18-1.

PITŘINEC, Aleš. Naše společné první kroky za vzděláním: vzpomínka na univ. prof. Václava Černého. In: *Rodným krajem*, 1995, č. 11, s. 28-29.

POSPÍŠIL, Ivo. Václav Černý a ruská literatura. In: *Slavia*, Roč. 63, č. 3, s. 331-337. ISSN 0037-6736.

PULEC, Jiří. Václav Černý a Host do domu. In: *Prostor Zlín: výtvarné umění – architektura – historie – poesie*. 2009, Roč. 16, č. 4, s. 52-55. ISSN 1212-1398.

PUTNA, Martin C. Konference o nás a Václavu Černém: kritika, kompetence a Kazatel. In: *Tvar*, 1995, Roč. 6, č. 9, s. 11. ISSN 0862-675X.

REHÁKOVÁ, Margita. *Soupis komunistického a dělnického tisku 1870 – 1938*. Praha: Ústav marxismu-leninismu ÚV KSČ, 1974. 240 s.

SAINTE-BEUVE. *Augustin Charles. Podobizny a eseje: výběr z kritického díla*. Vyd. 1. Úvodní studii napsal a dílo přeložil Václav Černý. Praha: Odeon, 1969. 264 s. (Estetická knihovna; sv. 4)

SKALICKÁ, V. Václav Černý a Henri Bergson. In: *Václav Černý – život a dílo*. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 76-84. ISBN 80-85778-18-1.

SLOMEK, Jaromír. Václav Černý a editoři. In: *Lidové noviny*, 1992, Roč. 3, č. 42, s. 4.

SUCHOMEL, Milan. Václav Černý a umění prózy. In: *Václav Černý: život a dílo*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 1996, s. 215-221. ISBN 80-85778-18-1.

SUK, Jan. Korunní svědek české literatury. In: *Nové knihy*, 1992, č. 26, s. 8. ISSN 0322-922X.

ŠÁMAL, Petr. *Soustružníci lidských duší: lidové knihovny a jejich cenzura na počátku padesátých let 20. století*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. 613 s. (Šťastné zítřky; sv. 2). ISBN 978-80-200-1709-3.

ŠPIRIT, Michael. „Šaldův následník“. In: *Česká literatura*, 2001, Roč. 49, č. 5, s. 451-482. ISSN 0009-0468.

ŠUMAN, Závaš. Černého pojetí klasicismu. In: *Svět literatury*, 2008, č. 38, s. 130-138.

TAINE, Hippolyte. *Studie o dějinách a umění*. Přeložil Vladimír Mikeš. Praha: Odeon, 1978. 388 s.

TOPOL, Jáchym. Vážený pane profesore. In: *K 75. narozeninám Prof. Dr. Václava Černého*. Praha: Eva Kantůrková, 1980. 127 s.

TRETERA, Ivo. *Vzpomínky na Bohumila Hrabala a na život vůbec*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2011. 464 s. ISBN 978-80-7432-107-8.

TYPLT, Jaromír. Václava Černého konkrétní existence realismu. In: *Literární noviny*, 1993, Roč. 4, č. 6, s. 7. ISSN 1210-0021.

Václav Černý: portrét překladatele. In: *Plav*, 2007, Roč. 3, č. 3, s. 58.

VANOVIČ, Július. *Osobnosť Václava Černého: personalistický portrét*. Bratislava: Kalligram, 1999. 302 s. ISBN 80-7149-278-7.

VÉVODA, Rudolf. Václav Černý jako nepřátelská osoba. In: *Tvar*, 1995, Roč. 6, č. 8, s. 12-14. ISSN 0862-675X.

VIKTORA, Viktor. Václav Černý – historik barokní literatury. In: *Česká literární kritika 20. století: k 100. výročí narození Václava Černého*. Praha: Památník národního písemnictví, 2006, s. 122-129. ISBN 80-85085-72-0.

VLADISLAV, Jan. *Tajný čtenář v Paříži 1983/1984*. Paříž : vl. n., 1983/1984. 181 s.

VLADISLAV, Jan, DRESLER, Jaroslav, ŠIMEČKA, Milan, STRNAD, Jaroslav, JUNGSMANN, Milan, BENEŠ, Jan, KALVODA, Josef, MACHONIN, Sergej, WELLEK, René. Paměti Václava Černého: v kritickém zrcadle exilu a disentu (1983-1989). In: *Tvar*, 1995, Roč. 6, č. 6, s. [32] s. ISSN 0862-657X.

VOJTĚCHOVSKÝ, Zdeněk. Vzpomínka. In: *Václav Černý v rodném kraji*. Náchod: Juko, 1994, s. 46-54.

VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ, Eva. Václav Černý, vášnivý a zaujatý čtenář Dostojevského. In: *Svět literatury*, 2008, č. 38, s. 112-121. ISSN 0862-8440.

Vzdálený slavíkův zpěv: výbor z poezie trobadorů. Vybral a komentářem opařil Václav Černý. Přeložili Gustav Franc. Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. 289 s. (Živá díla minulosti; sv. 33)

WIENDL, Jan. Cesta truvérů. In: *Tvar*, 1994, Roč. 5, č. 10, s. 20.

WIENDL, Jan. Zúžený prostor Václava Černého. In: *Tvar*, 1995, Roč. 6, č. 6, s. 17.

ZOUHAR, Jan. Existencialismus a české myšlení 1945-1948. In: *Studia philosophica*, 2013, Roč. 60, č. 1, s. [37]-46.

Archivní prameny

dopis ze 7. 6. 1937, podepsán Kamil Bednář, LA PNP, kt. korespondence přijatá, osobní

dopis z 5. 4. 1946, podepsán Kamil Bednář, LA PNP, kt. korespondence přijatá, osobní

dopis z 22. 12. 1948, podepsán Kamil Bednář, LA PNP, kt. korespondence přijatá, osobní

dopis z 26. 3. 1965, podepsán Kamil Bednář, k LA PNP, t. korespondence přijatá, osobní

dopis z roku 1970, podepsán Vladimír Černý, LA PNP, kt. korespondence přijatá, osobní

dopis z 8. 4. 1938, podepsán Josef Palivec, LA PNP, kt. korespondence přijatá, osobní

dopis z 12. 3. 1960, podepsán Josef Palivec, LA PNP, kt. korespondence přijatá, osobní

dopis z 3. 11. 1921 bratrovi Vladimírovi, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 3. 1. 1922 bratrovi Vladimírovi, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 29. 10. 1922 bratrovi Vladimírovi, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 6. 5. 1922 bratrovi Vladimírovi, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis ze 4. 9. 1921 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 21. 10. 1921 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 19. 11. 1921 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 2. 1. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 15. 1. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis ze 4. 3. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 19. 3. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis ze 4. 6. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 9. 6. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 2. 7. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 3. 10. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 15. 10. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 3. 12. 1922 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 25. 1. 1923 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 26. 5. 1923 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis ze 4. 10. 1923 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 14. 10. 1923 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis ze 7. 11. 1923 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 2. 11. 1923 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 18. 11. 1923 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 23. 3. 1924 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 22. 6. 1924 rodičům, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

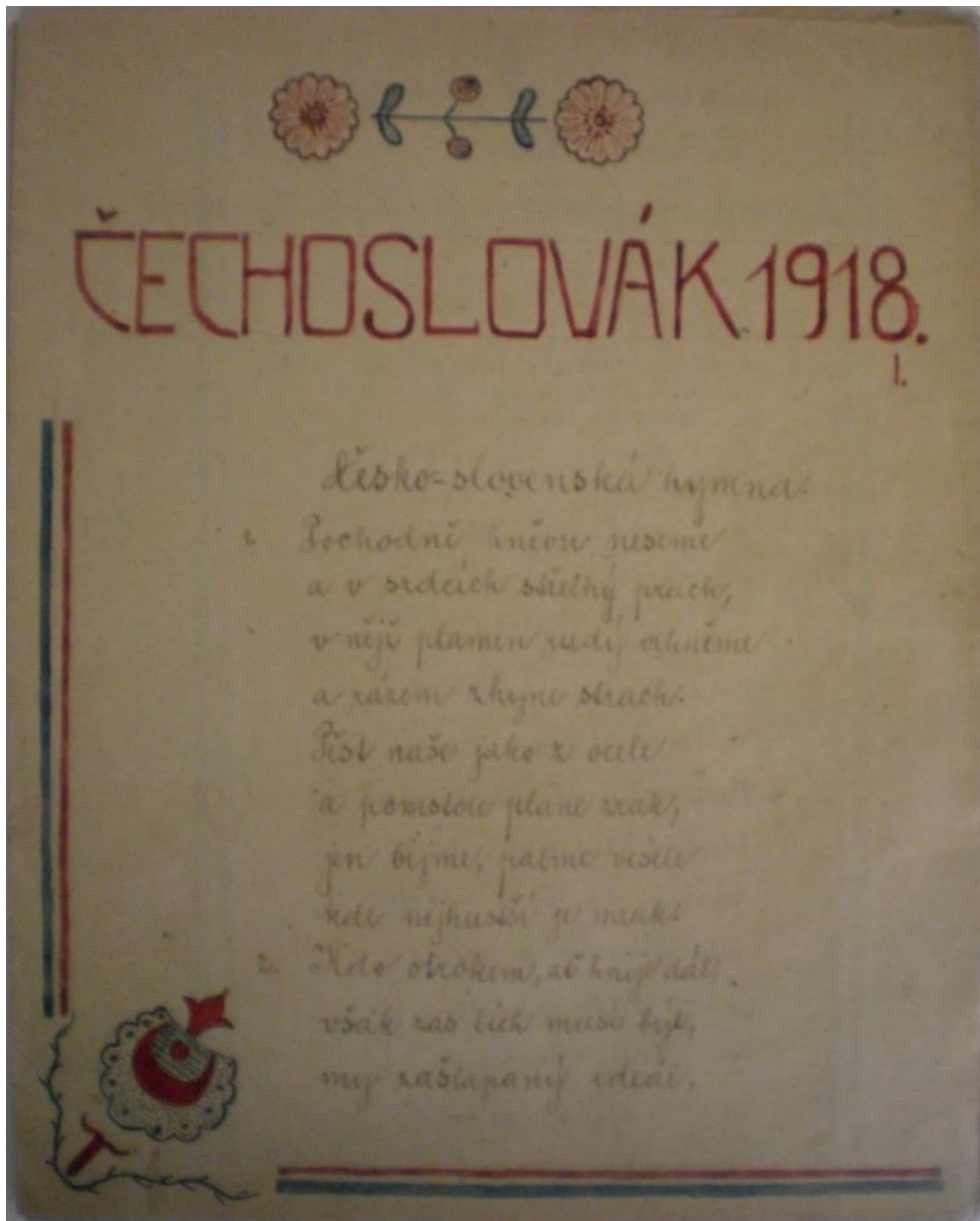
dopis z 15. 5. 1948 ženě, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

dopis z 18. 6. 1969 ženě, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

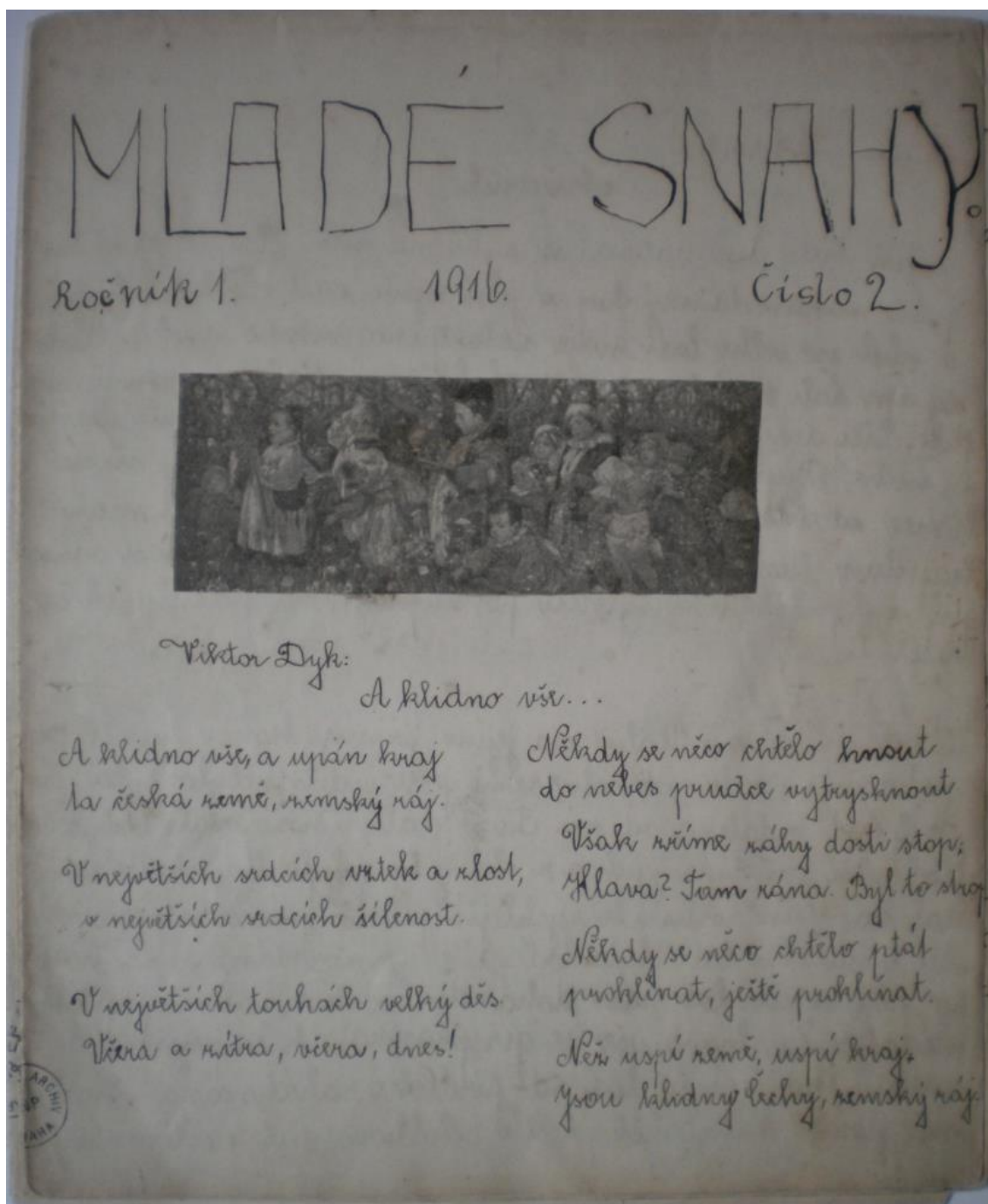
dopis z 10. 6. 1970 ženě, podepsán Václav Černý, LA PNP, kt. korespondence odeslaná, osobní

Obrazová příloha

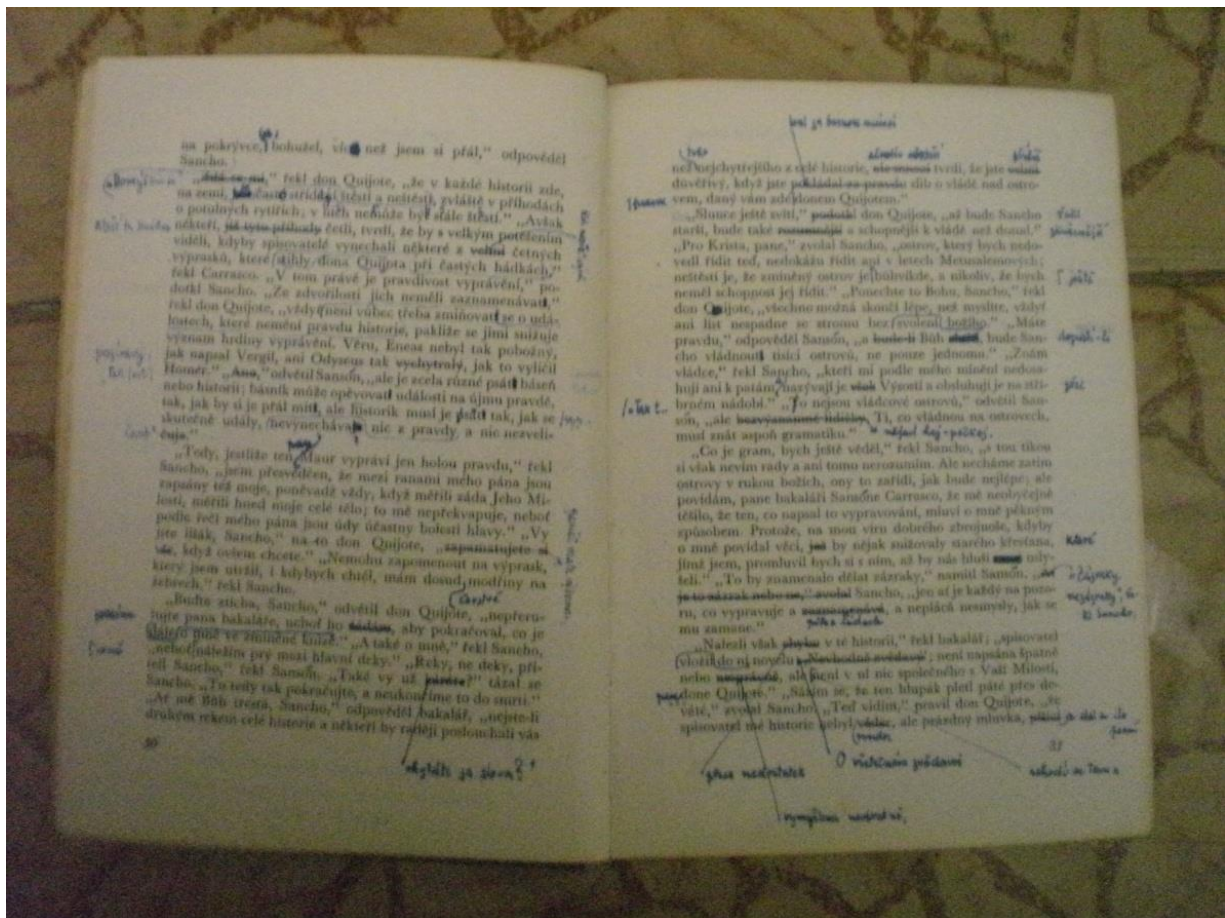
obr. 1 časopis Čechoslovák

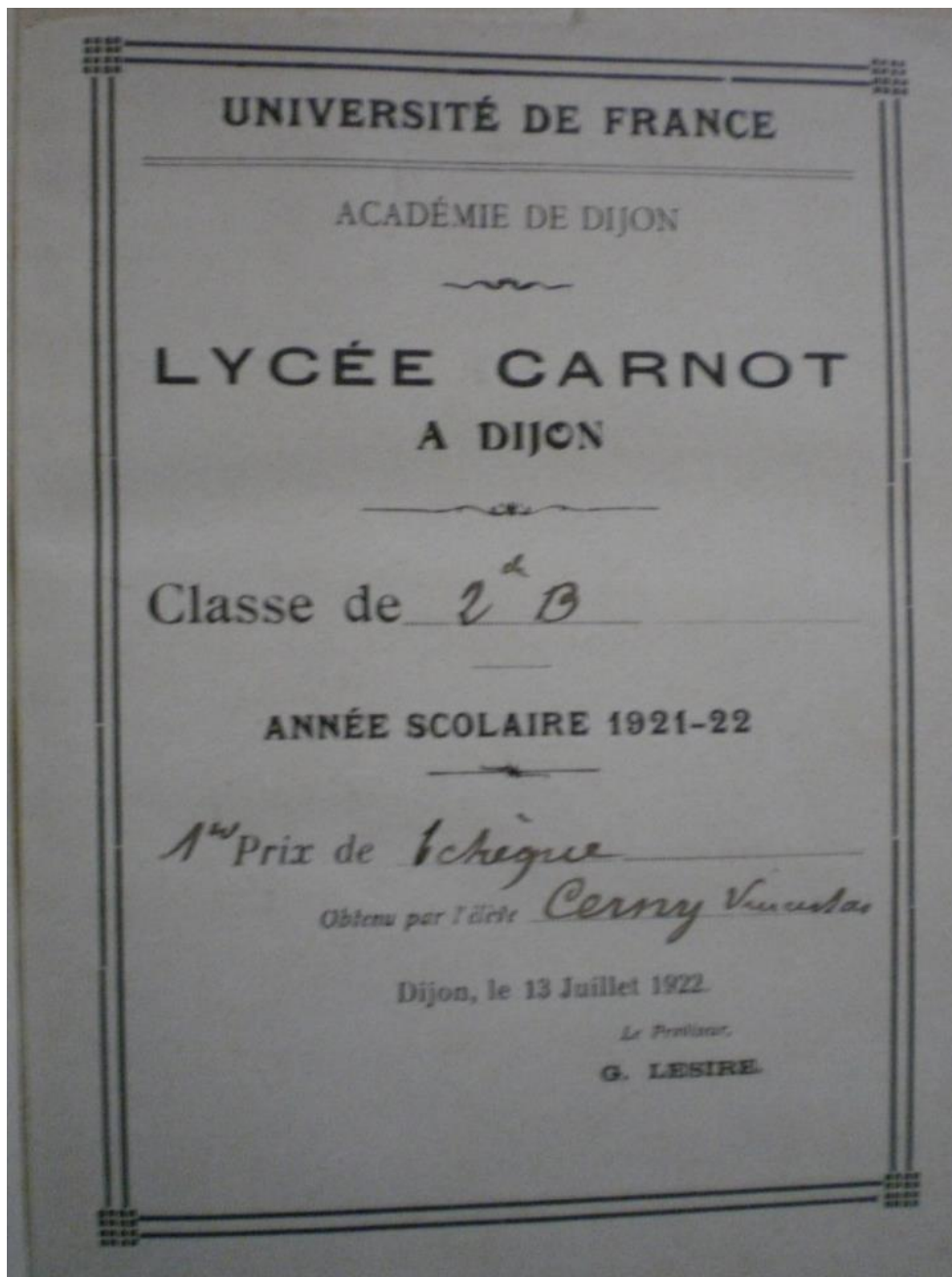
obr. 2 časopis Mladé snahy

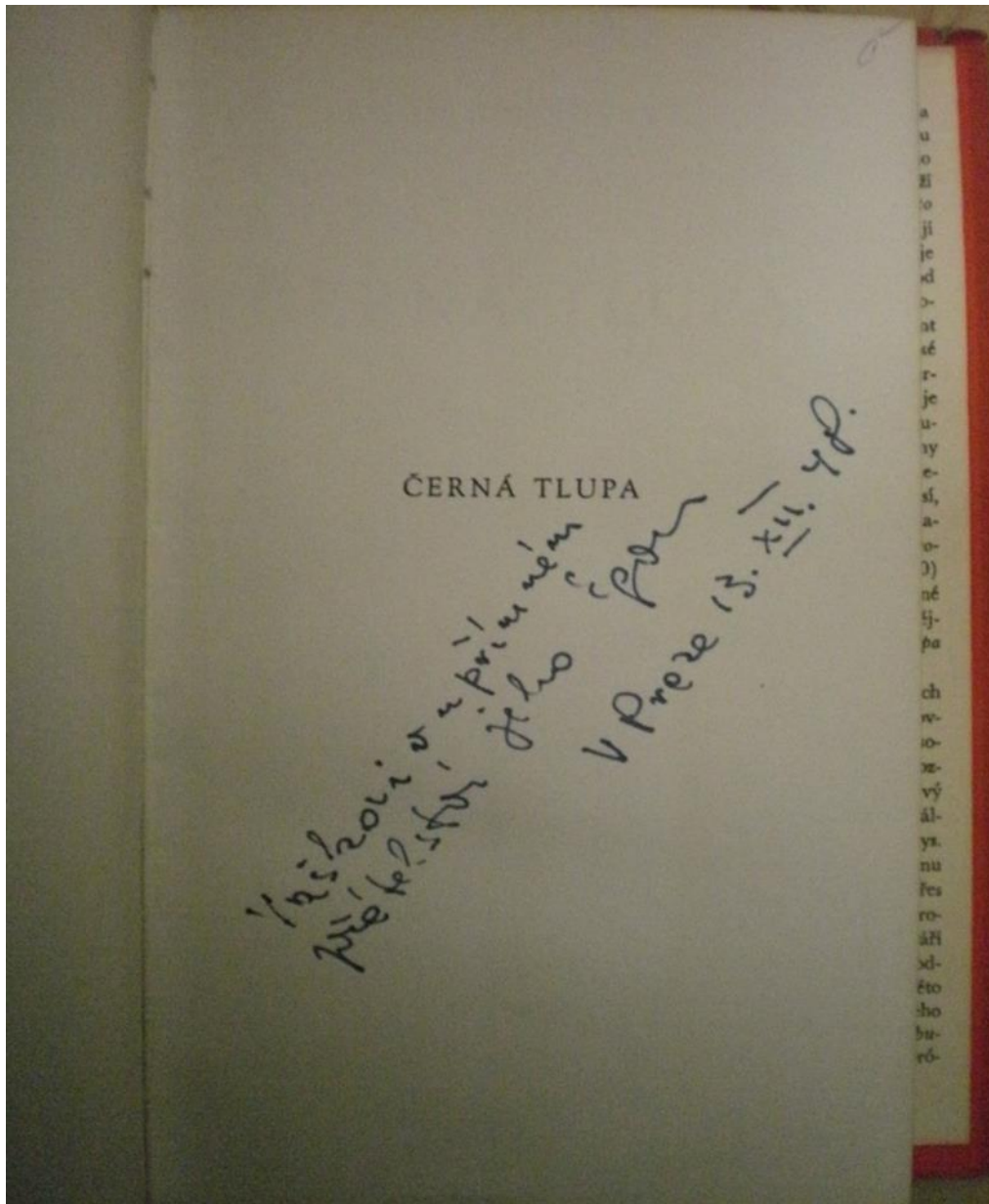
obr. 3 Don Quijote poznámky v knize

obr. 4 kniha od Lycée Carnot a Dijon

obr. 5 dedikace v knize

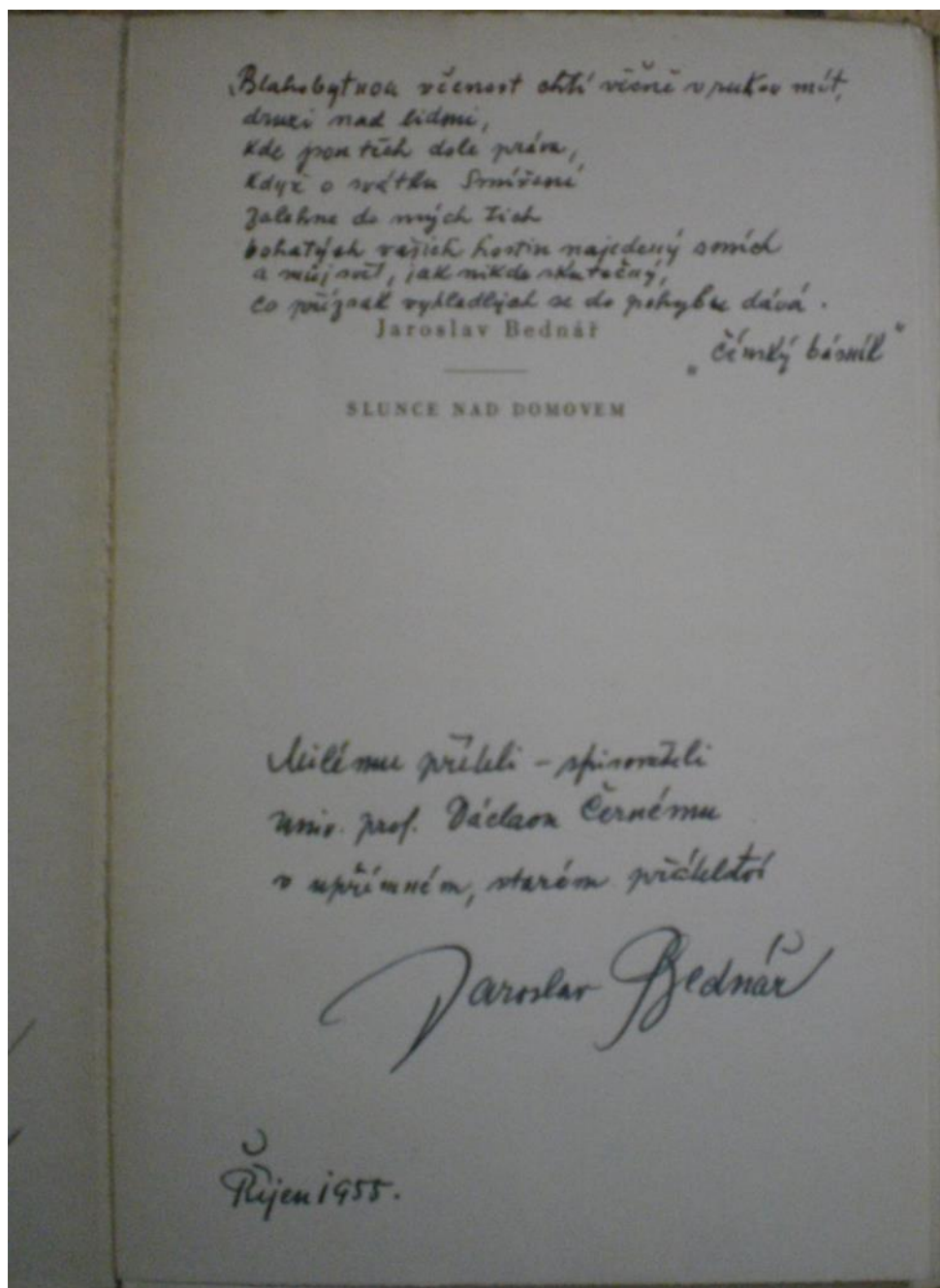

obr. 6 dedikace v knize

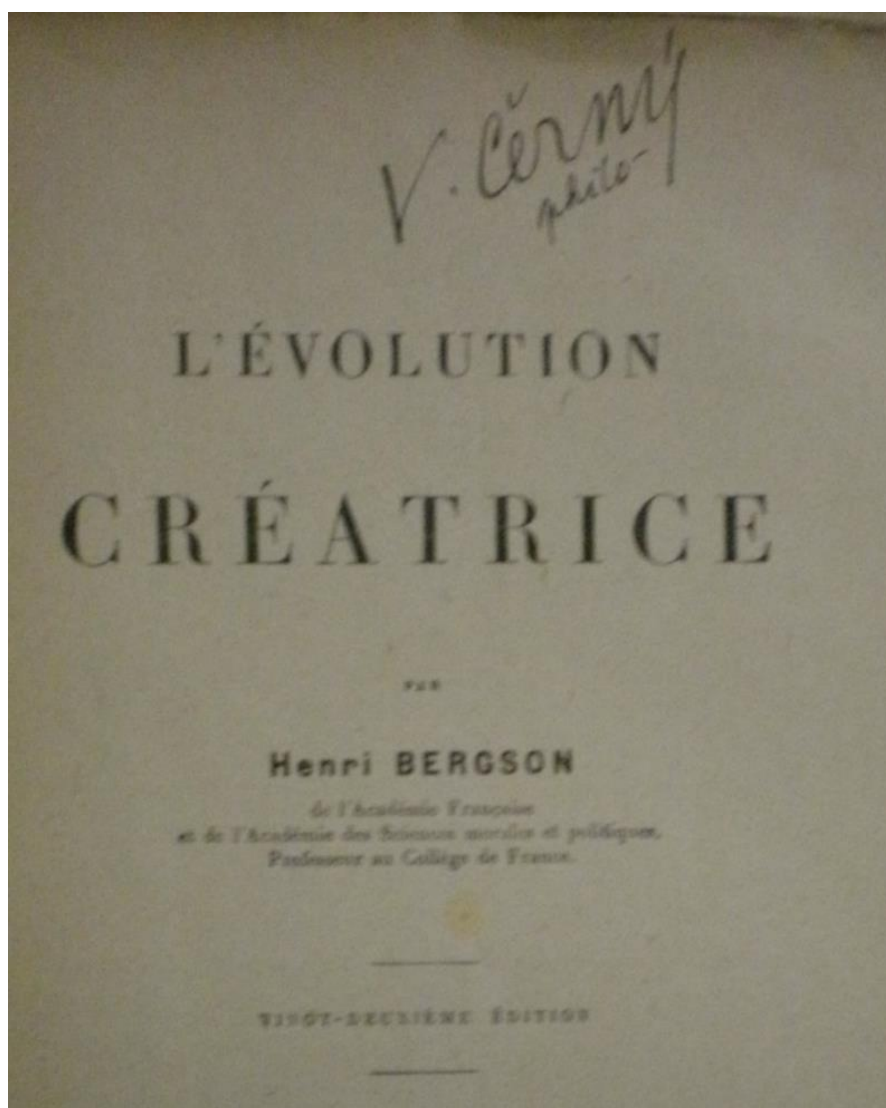
Chléb s ocelí

Milému příteli
Dr. Václavu Černému
dnes s díky za referát
v KM o žemí po polední,
který mě ztraceně mezel,
ale byl píče jen britkou
ostruhou, které mi tenkrát
bylo tak třeba -
jeho František Toubin
Praha, v červnu 1945

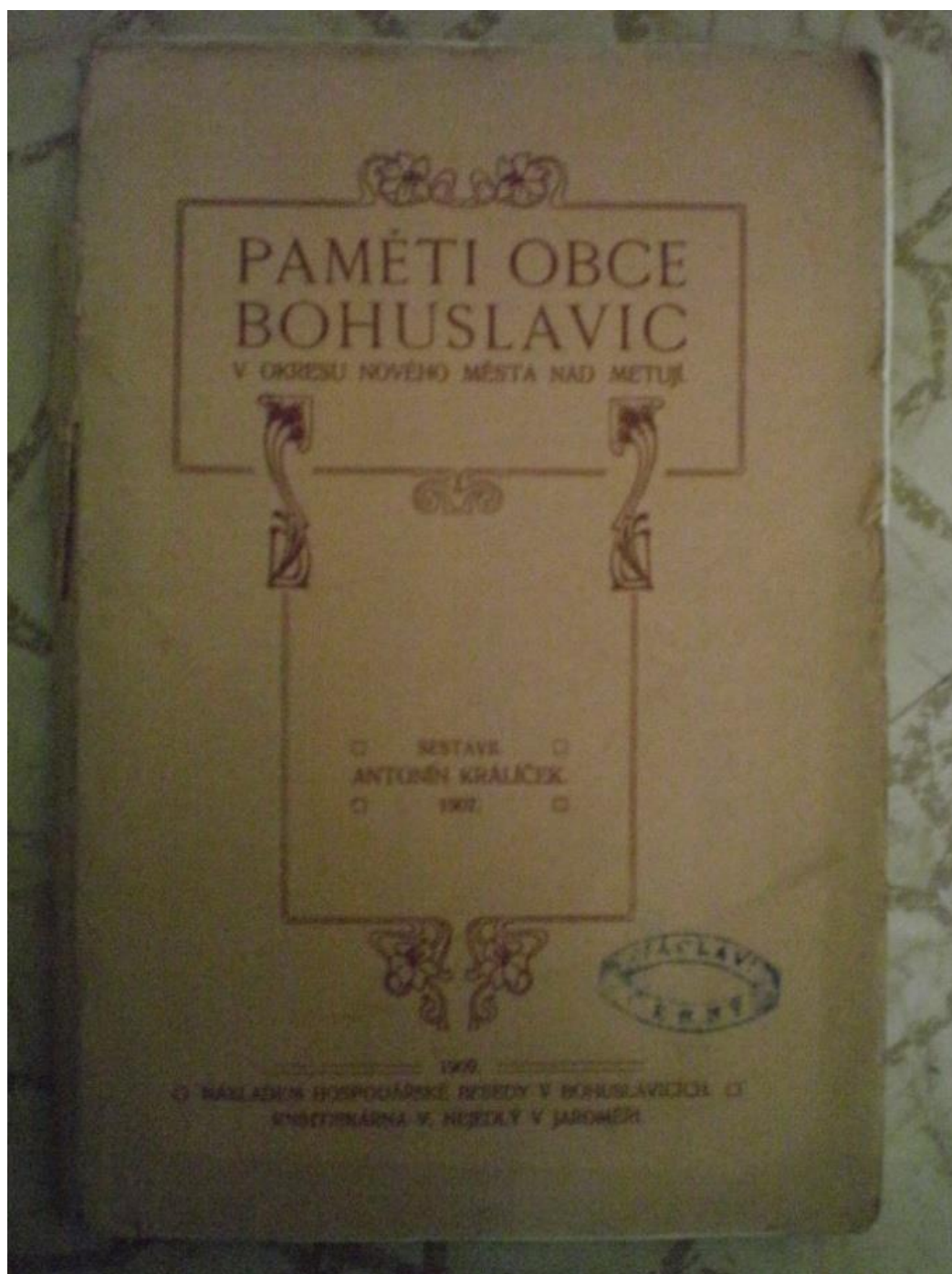
obr. 7 dedikace v knize

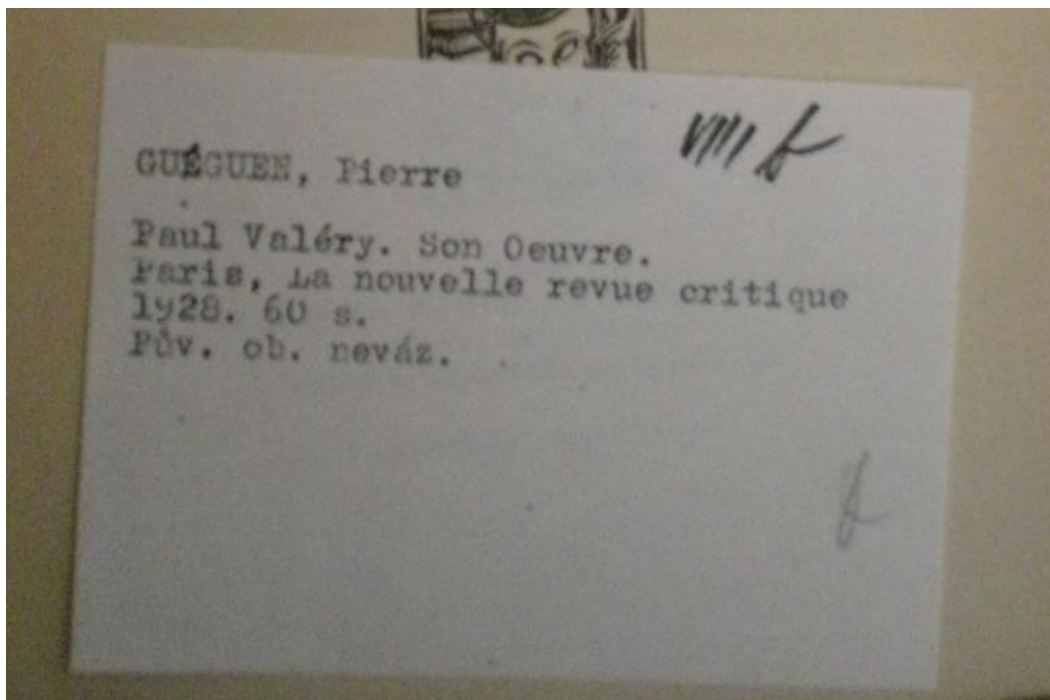
obr. 8 podpis V. Černého

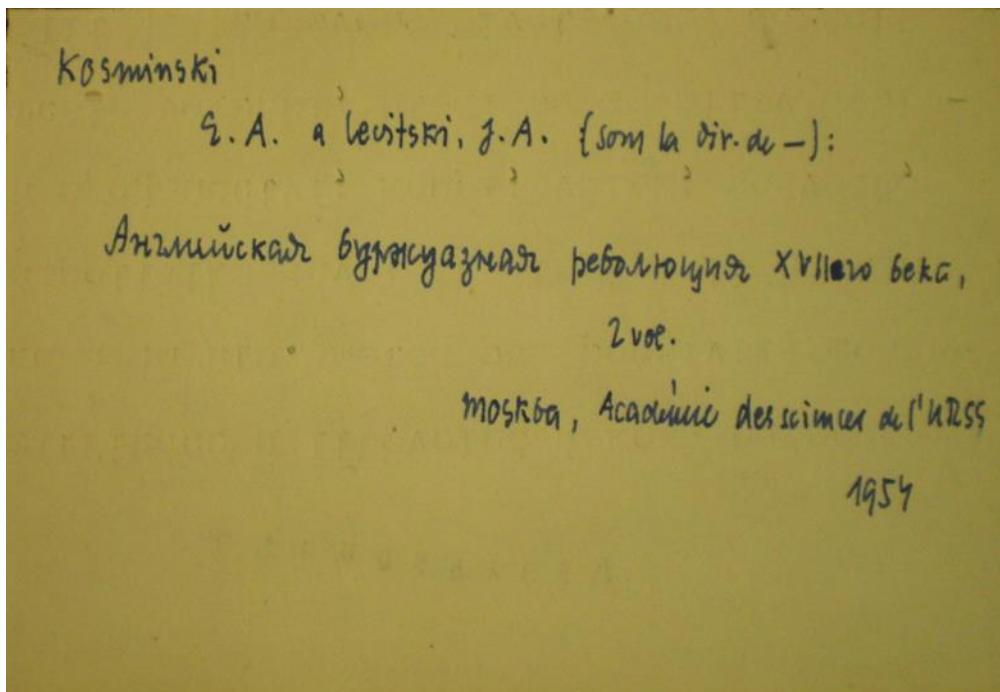
obr. 9 razítko Václav Černý

obr. 10 katalogizační lístek v knize

obr. 11 katalogizační lístek v knize

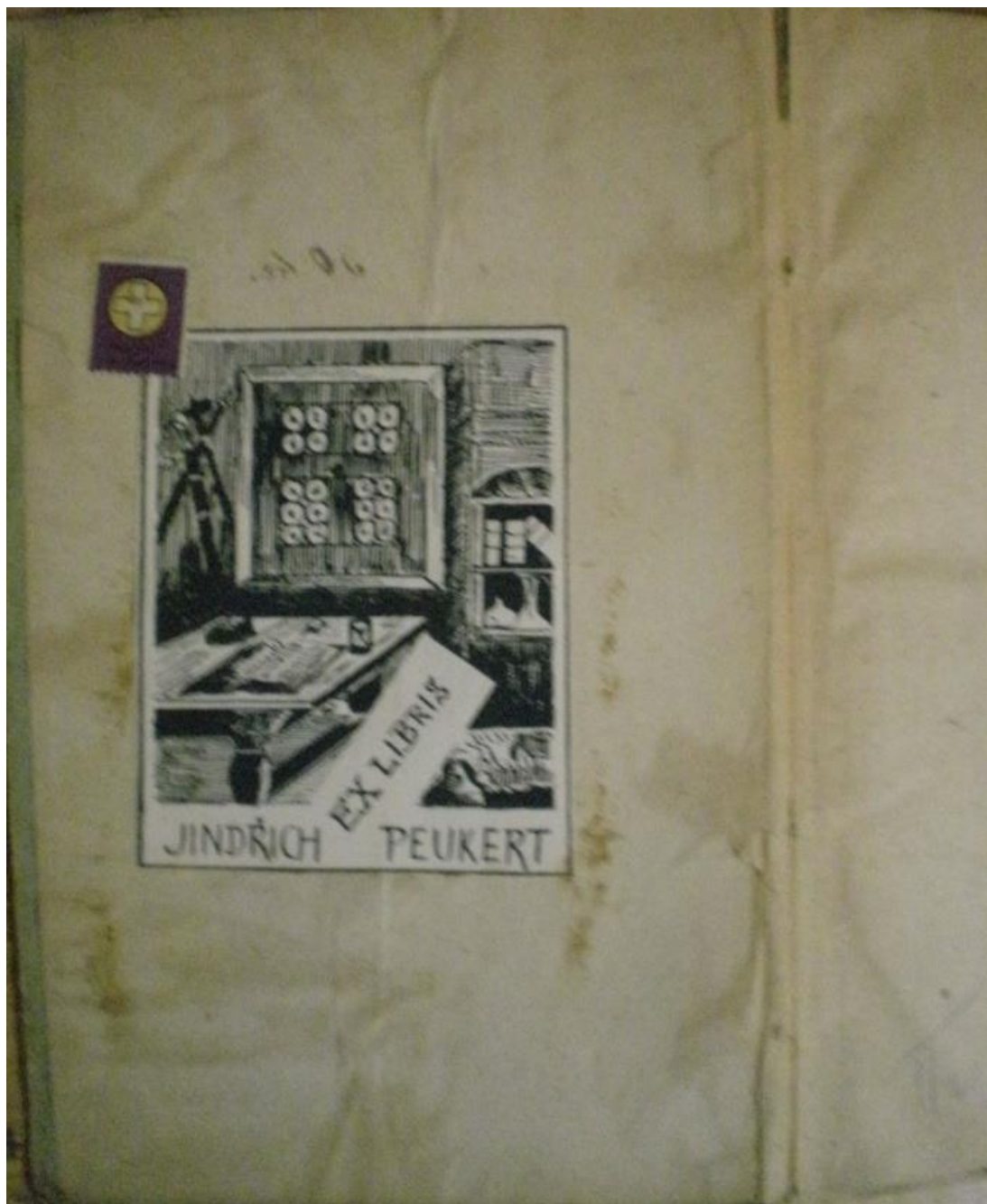
obr. 12 soupis knihovny Václava Černého

Knihovna II.	
Poesie barevná	Barvitá taneč
uprav. Dr. V. Jiráček	Lyrická českého slovesní
Jan Prax. Keubek	Rakoko
Vyber lid. poesie	Láska a smrt - dopř. F. Halas-V. Helan
Václav Černý	Staročeská milostná lyrika
Albert Procházka	" básně o Alexandru Velikém
" Jan Vilíkovécký	" Lyrika
" Ant. Čárka	Rejstřík české slovesní lyrika
	Podátky staročeské mystiky
Jan Káňhal	Báje slovanské
" Kmerich Čech	Vyber českoslovanské poesie lidové
Vincenc Zahradník	Báje a básně
J. B. Vesel	Mytologická slova
Sigrid Kupper	České listy
Václav Heleinř Habský	Básně
Vítězslav Hálek	V přírodě
	Alfred
	Večerní písně
	Balady a románce
	Přesky a naši vesnice
	Balady - - - - - spílání k něžnému studenství
Karel Jareš Erben	Vybrané básně a pověsti národní báje
	Kytice
Bořislav Jablonský	Vybrané básně
Adolf Heyduk	Kytice lyriky
Vincenc Furech	Básně
Václav Štuls	"
Milota Edina Polák	Báseňnické spisy
Josef Jaroslav Langer	Dea v Keoburkové
	Besední a růže
Jan Praxoslav Keubek	Báseňnická cesta do pekla
Sebestyán Hněvkovský	Dívka
Gustav Přílegr Moravský	Pan Vyšňanský
	Rukopisové Dělenonorský a Královčanský
Bořislav Kaminický	Stracené velání
Rudolf Šeyer	Básně
	Díle
Bořislav Jelínek	Díle
Julius Šeyer	Kronika o svatém Brandanu
	Čestlův návrat a jiné básně
	Z letopisů lásky
Fr. L. Č. Iakovský	Slovenské národní písně
	Národní písně národně slovenské ve přílohu
Karel Hynek Mácha	Báseňnické spisy
	Spisy K. H. Máchy 1835-1866
	Z literárního díla
	Národní a pověsti
	Básně romantické a jiné
	Báje-básně-romantické písně
	Album - a 100 výzeň dárčí
	Díle K. H. Máchy báje
"	Básně
Karel Jabina	Lyrika
"	Díle
Václav Šele	Básně báje
Jan Neruda	Prosté motivy
"	Církevní oherubín-Jana Jarkander
Bohuslav H. Bílécký	On básně Slováky
P. Be. a Pich Bridel	Přesně o kněžství
"	Kněžství a neví v neví na jiných bás. narec.
Staročeská básně	Přesně veselé chudiny

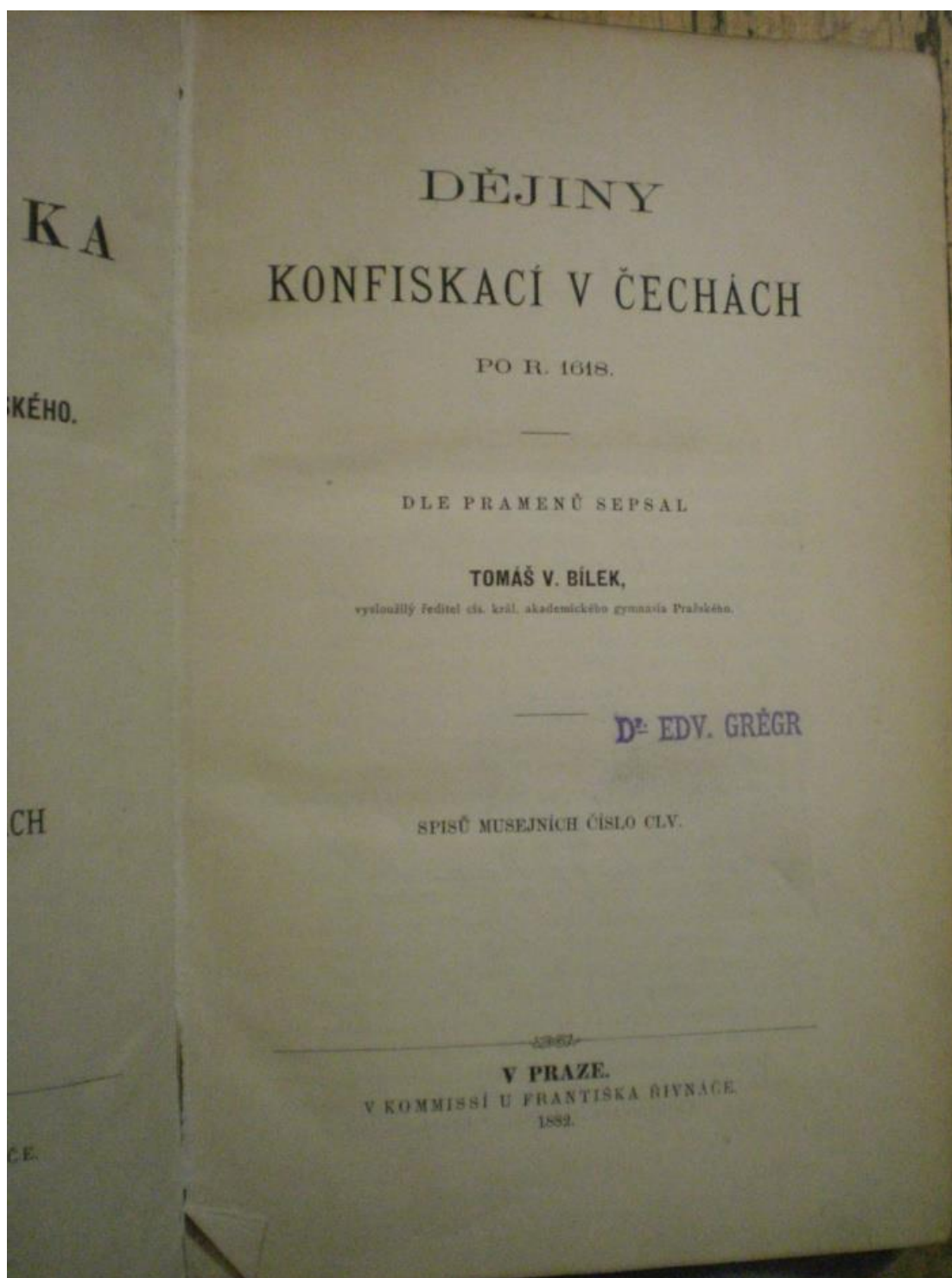
obr. 13 ex libris Prof. Dr. Jaroslav Hruška

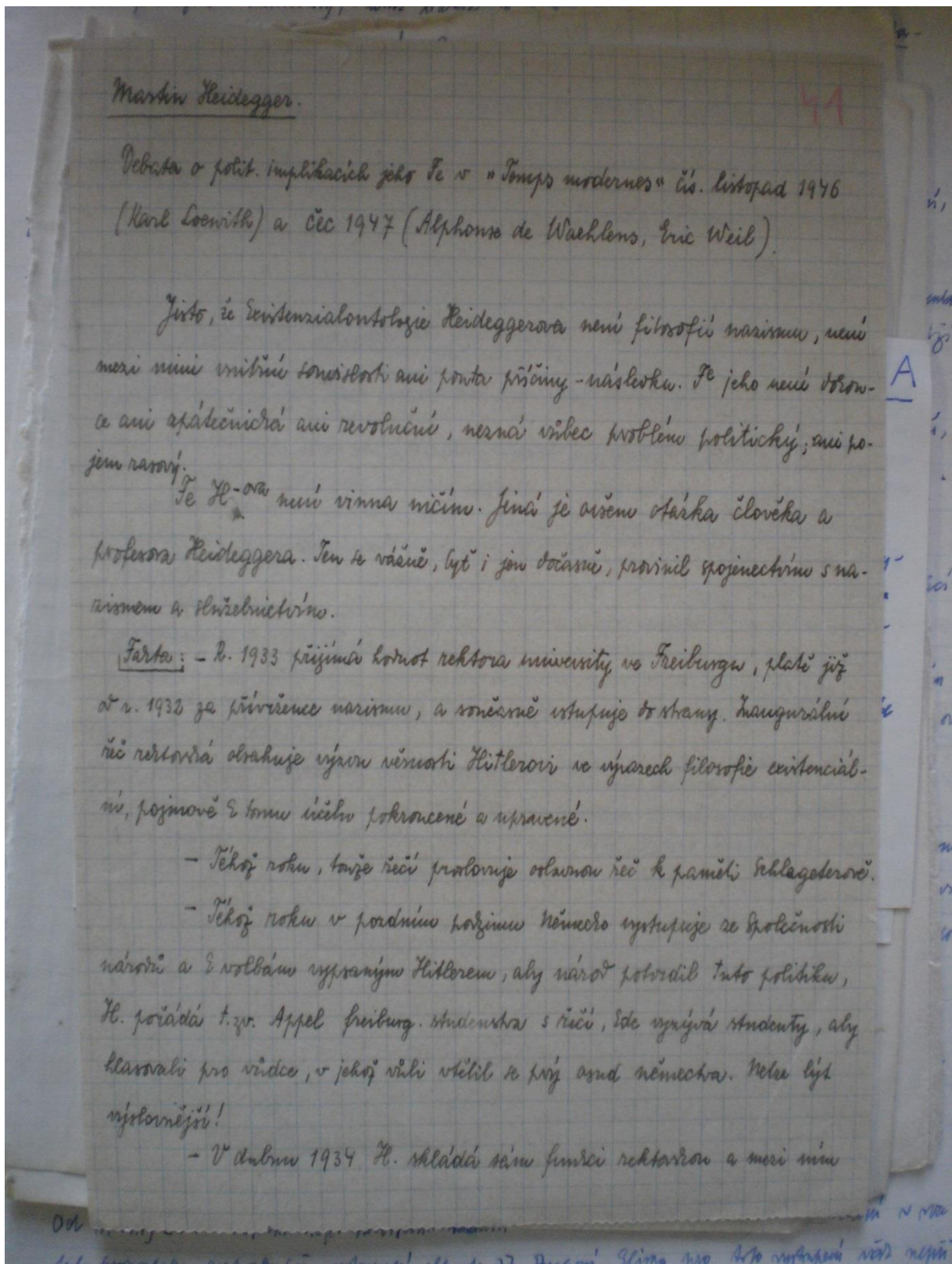
obr. 14 ex libris Jindřich Peukert

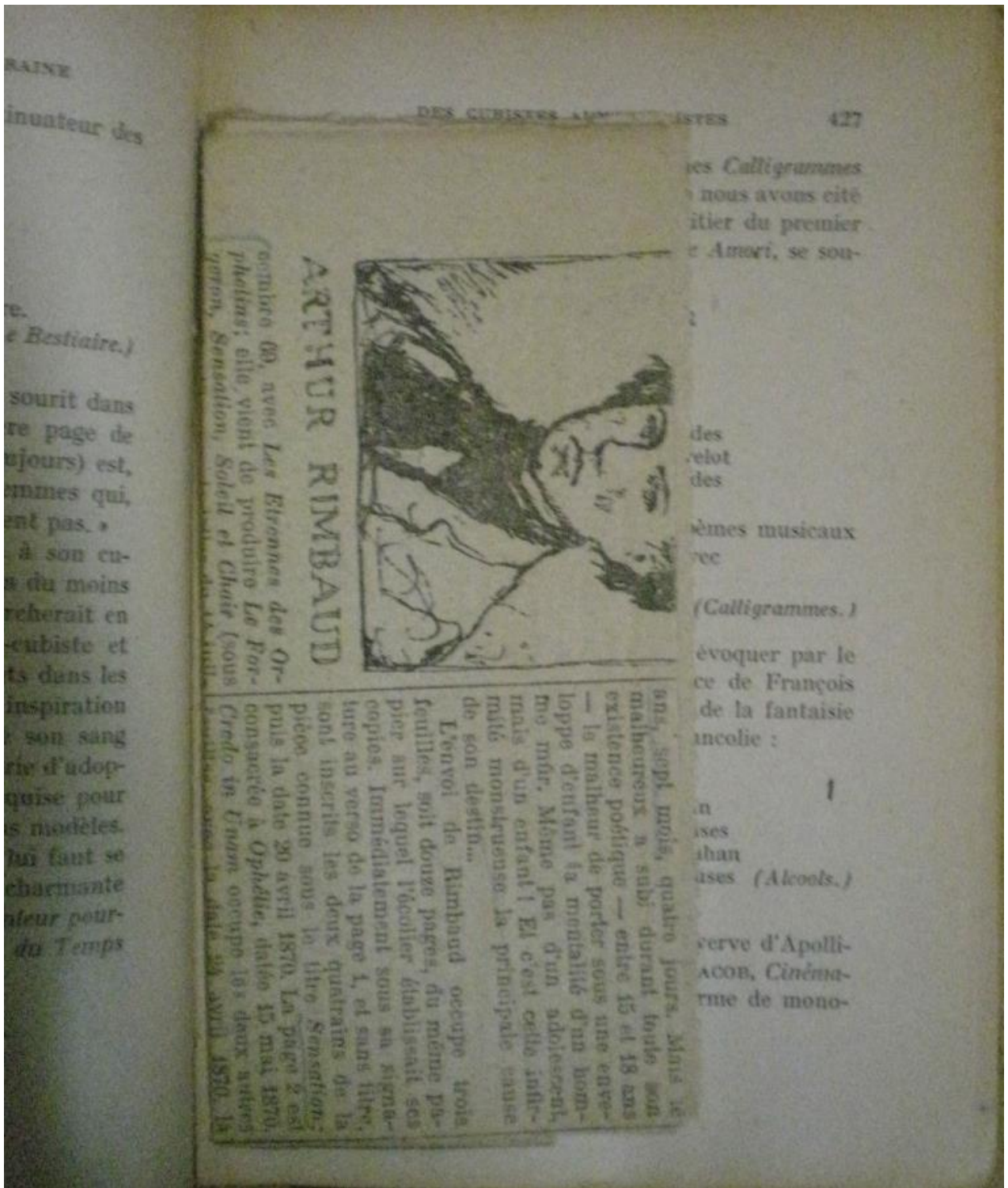
obr. 15 razítko Dr. Edv. Grégr

obr. 17 list s poznámkami ke knize

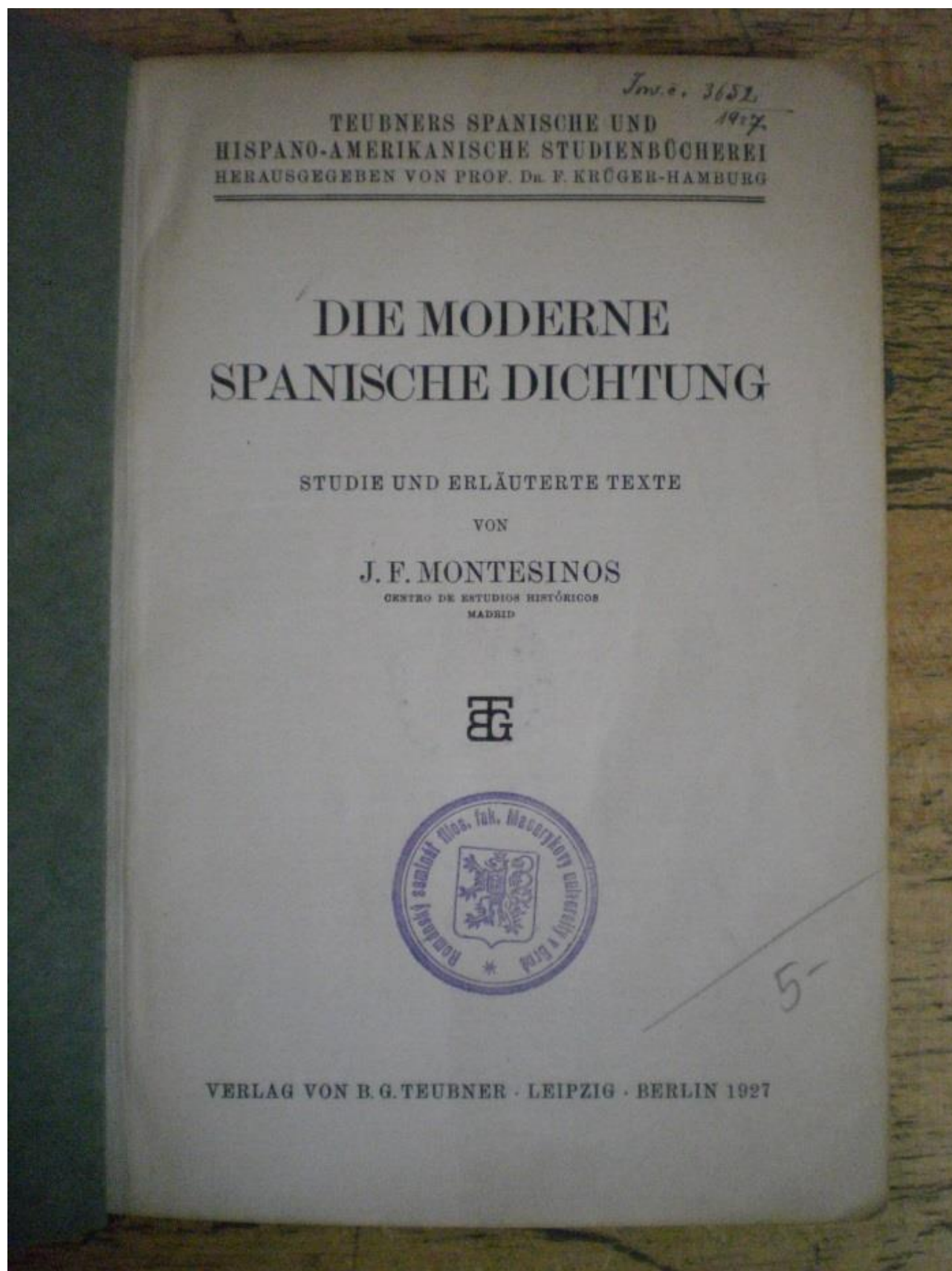
obr. 18 vložený novinový článek v knize

obr. 19 záložka v knize s iniciálami V. Č.

obr. 20 razítko v knize Románský seminář Filosofické fakulty Masarykovi univerzity

obr. 21 vlastní podobizna Václava Černého

